MAGYAR HÍRLAP

87. okt. 2.

Ha átütemezést jelentett...

Adósságátváltás

A világgazdaság egyik tehertétele manapság, hogy jelentős latin-amerikai és afrikai országok adósságállományának visszafizetése vált bizonytalanná. Jelzi mindezt a hitelezők és az adósok egyre gyakrabbá váló összejövetele, a szinte mindennapos átütemezések, moratóriumok gyakorlata. Egynémely ország esetében az adósságkérdés határozottan politikaivá vált, egyoldalú akciók terve kerül nyilvánosságra. Érezhetően nőtt a hitelezők kockázata.

Mindez persze azon országok számára, ahol a bonitás *jobb* és a visszafizetés garanciái *nemzetközi mértékkel mérve is elfogadhatóak — előnyt jelent.* A bankokban elhelyezett betétekre ugyanis mindenképpen kamatot kell fizetni és ennek fedezetét a kihelyezésekkel meg kell termelni. Mivel tehát a pénzkölcsön elkerülhetetlen, a jobb adósok könnyebben kapnak hitelt, míg a kockázatot jelentők felé ritkaság a nettó forrásbővülés, az, hogy a nyújtott hitelek összege meghaladja a kamatokét és a tőketörlesztését.

Ahol elcserélik

Az új helyzetben a hitelezők és az adósok egyre gyakrabban nyúlnak az adósságátváltás módszeréhez. E fogalom különféle technikákat takar. *Átváltja az adósságot az a bank,* amely az egyik országgal szemben fennálló hitelállományát váltja át egy másik ország kötelezvényére, de lehetséges a kölcsön konverziója közvetlen tőkeberuházásra is.

A közelmúltban például annak jött híre, hogy USA-beli bankok *cserélték át szaúdi vállalatok tartozásait* latin-amerikai adósok kötelezvényeire. A jelek szerint az amerikai pénzintézeteket nyugtalanította az, hogy jelentős kinnlevőségeik vannak egy számukra *nem teljesen belátható* országban úgy, hogy jogvita esetén az iszlám törvénykezésre kell magukat bízni. Mely kódex egyébként már magát a kamat intézményét sem ismeri el. Hasonló módon gondolkozott több arab bank is, számukra viszont a bizonytalanságot a latin-amerikai országok tartozásai jelentették. Kölcsönös érdek volt tehát a csere.

Mindkét fél olyan adósok kötelezvényeihez jutott, akik földrajzilag és kulturálisan egyaránt hozzájuk közelebb álltak. Az egyes országok adósságainak egyébként ma már *Londonban és New Yorkban nagy piaca van.* Ennek keretében a kötelezvények tulajdonosai készpénzért értékesíthetik a kölcsönöket. Az árfolyam persze országonként eltérő, de egy dollár készpénzért általában többdollárnyi hiteltartozást lehet vásárolni. Hogy mennyit, az persze függ az állam vagy a vállalat hírnevétől, múltbeli adósságszolgálati teljesítményétől, politikai és gazdasági stabilitásától. Abban az esetben, ha a szóban forgó ország mostanában *csak a kamatokat* tudta fizetni, a tőketörlesztést *átütemezték,* az átváltási arány nyilvánvalóan *alacsonyabb* lesz. Abban az esetben pedig, ha a kamatok sem folytak normálisan be, az egységnyi tartozás még kevesebbet fog érni. Jellemző, hogy napjainkban *egy dollár értékű perui adósságot csak 10—15 cent készpénzre lehet váltani,* miközben a venezuelai kötelezettségek egysége *már kétharmad dollárt és a kolumbiai adósságok átváltásakor még többet is lehet kapni.* Az árfolyamnak megfelelően alakult ki két ország adósságának átváltási kurzusa.

Egy dollár szaúdi vállalati adósság például jelenleg fél dollár nigériai kötelezvénnyel ér fel. Hiába, ez a korábbi évek hitelre épülő beruházási programjának visszahatása.

Az adósságátváltás harmadik formája az, amikor a kölcsönnyújtó követelése az adós országban *közvetlen tőkebefektetéssé* változik. Tételezzük fel, hogy egy adott ország 100 dollárral tartozik egy külföldi kereskedelmi banknak, amely szívesen venne a több évre elhúzódó adósságszolgálattal szemben egy azonnal befolyó összeget. Valószínűleg el tudja adni a követelést — mondjuk — 60 dollárért egy olyan vállalatnak, amelynek az adós országban üzleti tervei vannak. A következő lépésben már az *új tulajdonos, a vállalat jelentkezik az adós ország hatóságainál* és a 100 dollár — hisz nominálisan továbbra is ennyi a követelés — helyi valutában beruházásra váltja át. (Vagyis gyárépületet vesz, munkaerőt képez, stb.) A befektetés külföldre transzferált nyereséghányada révén találja meg számításait hosszú távon.

Érdekkapcsolatban

E módon voltaképpen mindenki jól jár. A kereskedelmi bank likviditáshoz jut, az adós ország beruházáshoz, miközben nyilvántartott nemzetközi adósságállománya csökken. Az új tulajdonos pedig olcsón szerzi a beruházás fedezetét. Nem mellékes az sem, hogy azúton a befektető és a korábbi adós érdekei *összekapcsolódnak.* Pénzt ugyanis csak úgy lehet a vállalkozásból kivenni, ha az először megtermelődik. A beruházásnak tehát sikeresnek kell lennie. Vállalkozáshoz nem kapcsolódó finánchitel esetén a visszafizetés teljes mértékben az adós ország dolga. Ha úgy tetszik senkire sem számíthat, csak magára. Vitathatatlan persze, hogy adósságot beruházásra átváltani minden adós ország esetében *irreális volna.* A példában szereplő vállalat ugyanis csak akkor lesz hajlandó az eredeti követelést megvásárolni, ha az országban kedvező hozadékkal vannak befektetési alkalmak. Enélkül annak a 100 dollárnak ilyen feltételekkel *nincs piaca.*

Gara Szabolcs

MAGYAR HÍRLAP GAZD

A mezőgazdaság hozzájárulása a stabilizációhoz

Szűkíteni az agrárollót!

Interjú Villányi Miklós államtitkárral – Megóvjuk az értékeket

Túl az ötödik aszályos nyáron, az országgyűlési ülésszakon, a parasztember figyelme okkal oszlik legalábbis kettéː az őszi vetésekhez remél puha magágyat, tehát esőzéseket, mígnem a nyíló agrárollóval párhuzamosan soványodó bukszáját félti az elfogadott adóreformtól. Jut-e az elaggott masinák és berendezések pótlására, nem kell-e vajon újfent félteni mindazt, amit összefoglalóan háztájinak nevezünk? Erről érdeklődtünk dr. Villányi Miklós mezőgazdasági és élelmezésügyi államtitkártól.

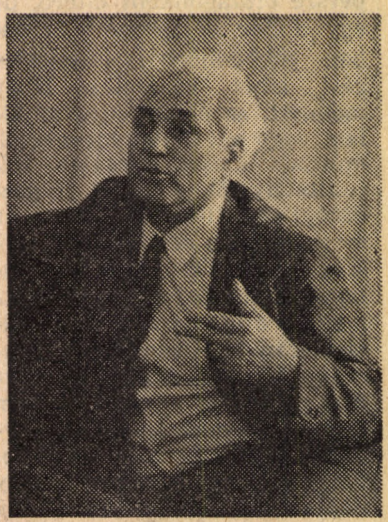
— A magyar mezőgazdaság nincs válsághelyzetben, jóllehet bőségesek a tennivalóink — válaszolta. — De 1983 óta *megtorpant* az élelmiszer-termelés fejlődése. Ebben több tényező játszik közre. Az első helyre *az időjárás* kellemetlenségeit tenném. Aszály, fagykárok szőlőkben, gyümölcsösökben, helyi jellegű belvizek — mint az idén is Dunántúl némely körzetében —, jégverések ugyanott, és így tovább. *Második* okként *a világpiaci árak* zuhanását említeném, amelyek az agrártúltermelésből következtek be. Két további tényező, ami már rajtunk múlik: *az irányítás gyengéi, valamint a vállalatok, szövetkezetek lassú alkalmazkodása* szintúgy hozzájárult az ütemvesztéshez. Fokozódik a termelés szelektív fejlesztésének, a jövedelemtermelő képességnek, a szerkezetmódosításnak a követelménye mezőgazdaságunkban. Terveink nem eléggé számoltak ezekkel a tényezőkkel. Rendre magasabbak az előirányzatok, mint ami teljesedik. Így lesz ez várhatóan 1987-ben is.

A minőség követelménye

Másfelől *nem győzzük elégszer hangoztatni* a minőségi követelményeket, mégpedig mindhárom — nyugati, KGST- és hazai — piacra, lett légyen szó jelentős vagy kisebb horderejű árukról. Ez utóbbiak együttesen évi *több száz millió dollár* exportbevételt nyújtanak, gondoljunk csak a mézre,

— *Az állattenyésztési helyzetképről hallhatnék egy röpke prognózist?*

— Általában elmondható, hogy a belső piac élelmiszer-

Turczer György felvétele

felvevő készsége *növekszik*. Hogy többet eszünk-e avagy az idegenforgalom örvendetes gyarapodása a döntő ebben, nehéz lenne kibogozni. Az állati termékek terepén a baromfinak adható előny, mert *kevés rá a fogyasztói dotáció*, és táplálkozásélettani szempontból is kívánatos ez a legkisebb költséggel előállítható fehérje. Marhahúsból viszont 1991-ig csökken az értékesítési lehetőség, sertésügyben — viszonylag magas nívón — a stabilizáció lesz a tennivalónk. Jelentős rekonstrukciós fejlesztést kell megvalósítanunk azonban

tétele a falu népességmegtartásának és környezetvédelmi hatásai is vannak. Hanem azoknak a nagyüzemeknek, amelyek az új környezetben képtelen tartós pénzügyi-gazdálkodási egyensúlyukat megteremteni, más, új gazdálkodási, szervezeti formációt kell választaniuk.

— *Van már érvényes adóreformunk, nincs még — ezt sokan kifogásolták a parlamentben is — árreformunk.*

— Elsőrendű célnak is mondhatjuk *az agrárolló nyílásának szűkítését*, sőt megakadályozását. Bizonyos ártámogatásokat — például a műtrágyák árát — továbbra is fenntartunk, mivel a hatósági beavatkozások általában csökkennek, nagyobb szerephez jut a piac. Az árkonzultációs rendszer megtartásával kerül szabad árformába a növényvédő szerek és mezőgépek sora, s a fogyasztói árakban is nagyobb szerephez jut ez a kategória. Az alapvető élelmiszerek fontosabb választékaira terjed majd csak ki a hatósági ár, míg valamennyi többi élelmiszerre szabad ár érvényesülhet. A mezőgazdaság termelői áraiban ez az államilag rögzített (fix) árak arányának lényeges szűkítését, a garantált, a megállapodásos, a szabad árformák terjedését eredményezi. Ami az élelmiszer-gazdaság jövedelemszabályozását illeti, az adóreformmal összhangban az elvonások mérséklése, a keresetszabályozásban a teljesítményhez kötött keresettömeg alkalmazása és a nyereségadóztatásra való áttérés szerepel céljaink között. Ez utóbbi bevezetésével *megszűnik a mezőgazdasági üzemek ipari, szolgáltató tevékenysége utáni termelési adó.* Az általános forgalmi adó és a személyi jövedelemadó módosítja ágazataink költség- és jövedelemviszonyait. Az előbbi az ipari termelői árak csök-

MAGYAR HÍRLAP

GA

87.okt.1.

Fülöp-szigeti gazdaság

A konkvisztádoroktól a kormányválságokig

Ugyanaz a tény másképp fest Európából és másképp Délkelet-Ázsiából nézve. Mi itt Magellán nevét ismerjük, s nagy felfedezőnek tartjuk, kinek halálát valami ismeretlen szigeten, ismeretlen nevű benszülöttek okozták. A Fülöp-szigeteken ezzel szemben azt állíthatnák, hogy nem Magellán fedezte fel a Cebu-szigeteket, hanem azok őt. Az ismeret hiánya korábban ugyanis kölcsönös volt. Magellán nevét amúgy sem ismeri a szigetcsoporton mindenki.

Tragikus vagy dicső sorsú szabadságharcosokkal, az idegen uralom elleni nemzeti felkelés szervezőivel tele van a Fülöp-szigetek történelme. Napjainkban a gondok nem kevésbé súlyosak, mint korábban. A problémák gyökerei azonban nem kereshetők idegen hódítók tetteiben. A máért jórészt csak magukat okolhatják Lapu-Lapu késői utódai.

Nagy adósságállomány

A felszínen minden rendben levőnek látszik. A főváros Makati nevű modern negyedét bármelyik európai metropolisz szívesen mondaná magáénak. A forgalom *nyüzsög*, az emberek láthatóan tevékenyek. A messze földön híres piroslámpás negyedben is a megszokott módon szórakoznak a matrózok. A helyi átlagpolgár azonban *ideges. Cory Aquino* 18 hónapi elnöksége alatt már *öt puccsot élt át*, és ki tudja, nem szerveződik-e titokban a hatodik. *Honasan* ezredes ugyanis szabadlábon van, és a kormányt igen kellemetlen helyzetbe hozná, ha feladná magát. Igen sokan ugyanis *rokonszenveztek* vele — és ezt nyíltan hangoztatták is —, mondván, a jól dekorált tiszt csak az ország általánosan ismert sérelmeit mondta ki. Más kérdés, hogy a kormány kritikájának vajon legmegfelelőbb módszere-e a hatalom fegyveres megdöntése...

A nem fegyveres konfliktusokban sincs hiány. A földreformra várók a kormány szemére vetik, hogy még mindig *nem történt meg a javaslat parlamenti elfogadása*, annak ellenére nem, hogy az adminisztráció a törvényhozásnak 90 napot adott erre. Az érintett földbirtokosok, „cukorbárók" pedig azért indignálódottak, mivel a tervezet számukra csak a kártérítés 10 százalékát adná készpénzben, a többire hosszú lejáratú, pesóban kibocsátott kötvényt kapnának. Csakhogy a nyolcvanas évek eleje óta e valuta a dollárhoz képest ma csupán az egyharmadát éri. A demokráciát a szigeteken a húszéves Marcos-uralom után amúgy is *tanulják* még, és ahogy szokás, kezdetben a kritika, az elégedetlenség hangja dominál.

Nehéz megteremteni a reális törvényhozói felelősséget is. Az embernek az a benyomása, hogy sok honatya szerint a megfelelő magas szintű jogszabállyal a probléma már meg is oldható, és nem számol a cselekvés korlátaival. Mi mással lehetne egyébként magyarázni azt, hogy a kétkamarás nemzetgyűlés felsőházában arra dolgoznak ki törvényt, hogyan lehet az ország 28 milliárd dolláros adósságát *menedzselni*, az adósságszolgálatot elvégezni. *Jaime Ongpin* pénzügyminiszter pedig kénytelen volt kétségbeesett levélben figyelmeztetni a szenátorokat, hogy nagyon messzire nem mehetnek, hisz az átütemezés feltételeit alighanem nem a manilai parlament, inkább az érintett hitelezők fogják meghatározni.

Hiába fogadott el a kormány a közelmúltban új, ösztönzőbb kódexet a külföldi tőkebefektetésekre, a nemrégiben az országban járt üzleti delegációk közül többen nyíltan *aggodalmukat fejezték ki a felkelések* és sztrájkok miatt. Végeredményben az üzleti élet érdekképviseleti szerve a vállalkozás feltételeinek javítását, a gazdasági életre vonatkozó rendelkezések felülvizsgálatát, egyszerűsítését és részbeni felszámolását szorgalmazza. Elengedhetetlen a kormányzati munka hatékonyságának erőteljes emelése is, és az ezt sürgetők e kérdéshez sorolják az államapparátusban tapasztalható korrupciós jelenségek haladéktalan *megfékezését* is. (Más kérdés, hogy a bizonytalan politikai helyzet éppenséggel ösztönzi a törvénytelen ügyeket, hisz a legtöbb hivatalnok a rövid távon való meggazdagodásra törekszik.)

A határozottság igénye

Ideológiai irányzattól függetlenül sokfelé hallható ma Manilában az a felvetés, hogy a kormány sok mindenben *jóval határozottabb* is lehetne. Ezt a határozottságot a hadsereg a felkelőkkel szemben várja, az üzleti körök pedig az elnök-asszony balodali idealistának tartott tanácsadói viszonylatában. A karakteresebb kormányzati irányítást azonban alighanem *okkal kérik számon* a kritikusok. Mintha a kabinet félne mindenfajta konfliktustól, és tudatosan törekedne a kérdések elkenésére. Régi igazság pedig, hogy a félmegoldások általában a legrosszabbak, és két szék között inkább a pad alá lehet esni.

Nézzük például az augusztus 26-i közlekedési sztrájkot. Az események fonala augusztus 15-ig vezethető vissza, ekkor rendelte el ugyanis a kormány *a benzinárak 18 százalékos emelését*. A lépés indokoltságát közgazdasági oldalról aligha lehetett vitatni. Az ország ugyanis belföldön addig *mesterségesen alacsonyan tartotta* a benzinárakat, a világpiaci árakkal szemben mutatkozó különbséget pedig a költségvetésből fedezte. A lényegében import támogatásra szolgáló alap pedig kimerült. Az érintett szakszervezetek a bejelentésre azzal válaszoltak, hogy meghirdették a 26-i általános közlekedési sztrájkot.

A kormány ekkor *pánikba esett*. Ahelyett, hogy keményen kiállt volna a meghirdetett lépés mellett, *ingadozni kezdett*. A tervezett intézkedés kétségtelenül népszerűtlen volt, nehéznek bizonyult nyilvános támogatókat találni. Végül is augusztus 25-ének estéjén rádióadás adta tudtul, hogy sikerül megoldást találni. „A kedvező világpiaci fejlemények" — értsd a nyersolaj árának 10 nap alatt bekövetkezett csökkenése — lehetővé tették, hogy a kormány a tervezett mérték felét *visszavonja*. Az indoklásról persze mindenki tudta, hogy nem igaz. Nem a világpiaci olajárak estek, hanem *a kormány bátorsága fogyott el*. A szakszervezetek azonban nem fogadták el a kompromisszumot, hanem úgy érezték, hogy idővel ennél többet is kaphatnak.

Az általános közlekedési sztrájkot így végül *megtartották*, és a kormány *kétszeresen veszített*. Romlott a tekintélye, egyrészt azért mert csökkent a presztízse a sztrájk miatt is. Annak, hogy a kabinetet sokan *nem megfelelőnek tartják az ország problémáinak megoldására*, az a következménye is lehet, hogy néhányan a maguk környékén mintegy „pótolni" igyekeznek a központi végrehajtó hatalmat.

Üzletemberek csoportjai máris azt fontolgatják, hogy az elégtelen költségvetési juttatásokat *„kipótolva"* körzetükben saját pénzekből átveszik a hadsereg működtetésének finanszírozását.

Emlék – hirdetéssel

A helyzet tehát bizonytalan Manilában. Jó lenne, ha a fiatal Fülöp-szigeti demokrácia megszilárdulhatna. A gazdasági stabilizálódásnak ugyanis a politikai értelemben vett rend, az előfeltétele. Ebben a legtöbben *egyetértenek* a szigetcsoporton. Az sem vitatható, hogy ma Corazon Aquinónak nincs alternatívája. Persze vannak akik másként gondolják. Marcos volt elnök hívei például hatalmas hirdetésekkel emlékeztek meg a lapokban valamikori vezérük születésnapjáról, biztosítva azt feltétel nélküli támogatásukról.

Gara Szabolcs

GYORSLISTA

az 1987. szeptember 29-én megtartott szeptember havi jutalomsorsolásról, amelyen a 39. heti szelvények és a szeptember havi előfizetéses szelvények vettek részt. A nyereményjegyzékben az alábbi rövidítéseket használtuk:

A — Vásárlási utalvány (3000 Ft)

B — Keszthelyi társasüdülő

C — Zastava 55 GTL típ. személygépkocsira szóló utalvány

D — Lada 1200 S típ. személygépkocsira szóló utalvány

E — SABA színes tv

F — ATARI computer, színes tv-vel

G — Grundig videómagnó

H — Polski Fiat 126 E típ. személygépkocsira szóló utalvány

I — Canon fényképezőgép

J — Hilti fúrógép

K — Jawa segédmotorkerékpár

L — Hitachi music center

M — TS 5326 típ. színes tv

N — Sony lézerlemezjátszó

O — Dual lézerlemezjátszó

P — Hang—fény utalvány (50 000 Ft)

Q — Szerencse-utalvány (40 000 Ft)

R — Otthon lakberendezési utalvány (30 000 Ft)

S — Iparcikkutalvány (25 000 Ft)

T — Vásárlási utalvány (20 000 Ft)

U — Siemens rádiómagnó

V — Vásárlási utalvány (10 000 Ft)

W — Vásárlási utalvány (9000 Ft)

X — Vásárlási utalvány (7000 Ft)

Y — Vásárlási utalvány (5000 Ft)

Z — Vásárlási utalvány (4000 Ft)

A nyertes szelvényeket 1987. október 25-ig kell a totó-lottó kirendeltségek, az OTP-fiókok, vagy a posta útján a Sportfogadási és Lottó Igazgatóság címére (1875 Budapest V., Münnich Ferenc u. 15.) eljuttatni. A Hivatalos nyereményjegyzék 1987. október 7-től megtekinthető a totó-lottó-kirendeltségekben és az OTP-fiókokban.

Bpest, 1987. szept. 29.

Egymillió

544 162 V
548 515 V
557 221 X
565 927 X
578 986 Z
592 045 R
596 398 S
600 751 V
605 104 W
609 457 X
692 164 Z
731 341 Y
735 694 Z
748 753 Y
774 871 R
779 224 S
783 577 V
787 930 V
792 283 N
796 636 O
805 342 U
814 048 U
818 401 W
827 107 Y
831 460 Z
857 578 Z
866 284 X
870 637 Z
879 343 Y
883 696 X
888 049 Z
901 108 R
909 814 S
914 167 V
918 520 W
927 226 Y
944 638 Z
957 697 X
966 403 Q
970 756 T
975 109 V
979 462 W
983 815 Z

Kétmillió

549 705 N
558 411 O
562 764 U
571 470 U
584 529 W
588 882 X
593 235 R
597 588 S
601 941 W

720 662 Y
725 015 Z
729 368 Y
733 721 Z
738 074 Z
742 427 M
751 133 P
755 486 U
772 898 U
777 251 W
781 604 X
785 957 P
794 663 T
799 016 V
807 722 W
812 075 Y
816 428 R
820 781 S
825 134 V
829 487 W
833 840 N
838 133 O
855 605 U
859 958 U
864 311 W
868 664 X
873 017 Y
877 370 Y
886 076 Y
890 429 Y
899 135 Z
903 488 R
907 841 S
912 194 V
916 547 V
920 900 X
925 253 X
929 606 Y
933 959 Z
938 312 Z
942 665 Z
947 018 X
951 371 Z
960 077 Z
968 783 X
973 136 Q
977 489 T
981 842 V
986 195 W
990 548 X
994 901 Q
999 254 T

Négymillió

473 731 V
478 084 W

909 031 R
913 384 S
917 737 V
926 443 W
930 796 N
935 149 O
939 502 U
948 208 U
952 561 W
965 620 O
969 973 X
978 679 U
983 032 Y
987 385 X
991 738 O

Ötmillió

509 745 O
514 098 U
527 157 U
531 510 X
535 863 X
540 216 R
544 569 S
548 922 V
553 275 W
557 628 X
561 981 Q
566 334 T
570 687 V
579 393 W
583 746 O
588 099 O
592 452 U
596 805 U
601 158 X
605 511 X
609 864 X
614 217 X
618 570 X
622 923 Y
627 276 B
635 982 P
640 335 T
649 041 V
653 394 W
657 747 X
662 100 Y
666 453 X
670 806 Y
675 159 Y
683 865 X
688 218 Q
692 571 T
696 924 V
701 277 W
705 630 O
709 983 O
714 336 U
718 689 U
727 395 X
731 748 X
736 101 X
740 454 Y
744 807 Y
749 160 Y
753 513 N
757 866 O
762 219 U
766 572 U
770 925 W
788 337 Y
792 690 R
797 043 S
801 396 V
810 102 V
818 808 X
836 220 Q
840 573 T
844 926 V
849 279 W
853 632 Y
857 985 Y
862 338 Y
866 691 Y
871 044 Y
875 397 X
879 750 Y
884 103 Z
892 809 Z
897 162 Y
901 515 O
905 868 O
910 221 U
914 574 U
918 927 X
923 280 X
927 633 X
931 986 X
936 339 Z
940 692 Z
945 045 K
949 398 P
953 751 T
958 104 V
962 457 W
966 810 Y
971 163 Q
975 516 T
984 222 V
988 575 W
997 281 X

Nyolcmillió

526 374 Y
530 727 Y
535 080 Z
539 433 Z
548 139 Z
556 845 Z
565 551 Z
574 257 Z
582 963 Z
587 316 N
591 669 P
596 022 U
604 728 U
609 081 W
613 434 X
617 787 Y
622 140 Z
630 846 Z
635 199 Y
639 552 Z
643 905 R
656 964 S
661 317 V

Kilencmillió

000 851 Z
005 204 Z
009 557 Z
013 910 P
022 616 T
026 969 V
035 675 W
040 028 Y
044 381 R
048 734 S
053 087 V
057 440 W
061 793 X
066 146 X
070 499 Y
079 205 Z
083 558 Z
100 970 Z
114 029 Z
118 382 Z
122 735 Z
131 441 Z
135 794 Z
144 500 Y
148 853 Z
157 559 Z
170 618 Z
179 324 X
183 677 Z
188 030 Y
192 383 Z
196 736 Z
201 089 M
205 442 P
209 795 U
214 148 U
218 501 W
222 854 X
227 207 Y
231 560 Z
235 913 Z
244 619 Z
248 972 X
253 325 Z
257 678 Z
262 031 Z
266 384 Z
270 737 Z
275 090 Z
279 443 Z
283 796 Z
288 149 Z
292 502 N
296 855 O
301 208 U
305 561 U
314 267 W
322 973 N
327 326 O
331 679 U
336 032 U
340 385 X
344 738 N
349 091 O
353 444 U
362 150 U
366 503 W
375 209 X
379 562 X
383 915 X
388 268 X
392 621 X
401 327 X
405 680 R
410 033 S
414 386 V
418 739 W
436 151 X
440 504 Y
444 857 Y
466 622 Y
470 975 Y
475 328 X
484 034 R
488 387 S
492 740 V
501 446 V
510 152 X
514 505 Y
518 858 Z
523 211 Z
527 564 Z
531 917 Z
540 623 Z
549 329 Z
553 682 Z
558 035 Z
562 388 Z
566 741 Q
571 094 T
575 447 V
579 800 W
584 153 M
588 506 P
592 859 T
597 212 U
601 565 W
610 271 X
618 977 Y
623 330 Z
632 036 Z
636 389 Z
640 742 Z
649 448 Z
679 919 Z
684 272 Z
688 625 Z
692 978 Z
697 331 Z
701 684 Z
706 037 Z
710 390 Z
714 743 Z
719 096 Z
723 449 Z
727 802 Z
740 861 Z
745 214 Z
749 567 Y
753 920 Z
758 273 Z
762 626 Z
766 979 N
771 332 O
775 685 U
780 038 U
784 391 V

852 252 Z
860 958 Z
865 311 Z
874 017 Z
878 370 Z
882 723 Z
887 076 R
900 135 S
904 488 V
908 841 V
917 547 Y
930 606 R
939 312 S
943 665 V
948 018 W
952 371 Z
956 724 Y
961 077 Z
965 430 Z
969 783 Z
978 489 N
982 842 O
991 548 U
995 901 U

Hetvennyolcmillió

000 254 X
008 960 Y
017 666 Y
035 078 X
039 431 X
043 784 Y
048 137 X
061 196 Q
074 255 S
087 314 V
096 020 W
100 373 Y
109 079 Z
117 785 Z
122 138 Z
130 844 Z
135 197 N
143 907 P
148 256 U
152 609 U
161 315 W
165 668 X
170 021 Y
183 080 Y
187 433 Z
196 139 Z
204 845 N
209 198 O
213 551 U
217 904 U
222 257 W
230 963 X
235 316 P
248 375 T
252 728 V
257 081 W
261 434 Z
265 787 Z
270 140 Z
274 493 Z
278 846 Z
283 199 Y
287 552 Z
291 905 Z
296 258 Y
300 611 Y
304 964 Z
309 317 Z
313 670 Z
318 028 Y
322 376 Z
326 729 Z
331 062 Z
335 435 Z
344 141 Z
348 494 Z
352 847 Z
361 553 Z
365 906 Z
374 612 Z
378 965 Z
383 318 X
396 377 X
431 201 Z
439 907 Q
448 613 T
452 966 V
457 319 W
466 025 G
474 731 P
513 908 T
518 261 V
522 614 W
526 067 Y
526 967 Y
531 320 Q
535 673 T
540 026 V
548 732 W
557 438 D
561 791 P
566 144 V
574 850 V
579 203 W
587 909 N
592 262 O
596 615 U
605 321 U
609 674 X
614 027 X
622 733 Y
627 086 Y
631 439 Z
640 145 Z
648 851 X
653 204 Y
657 557 Z
661 910 Z
666 263 Z
688 028 N
705 440 O
722 852 U
727 205 U
735 911 W
740 264 X
748 970 R
753 323 S
757 676 V
762 029 V
766 382 X
770 735 R

258 271 N
262 624 O
266 977 U
275 683 U
284 389 X
288 742 X
293 095 X
301 801 X
310 507 Y
314 860 Y
323 566 X
327 919 Y
332 272 X
336 625 Z
362 743 Z
367 096 Z
371 449 Z
375 802 Z
380 155 Z
384 508 Z
388 861 X
410 626 X
419 332 Z
441 097 Z
454 156 X
458 509 Z
462 862 Z
480 274 Z
484 627 N
493 333 O
497 686 U
502 039 U
510 745 W
519 451 X
523 804 Z
541 216 Z
545 569 Z
567 334 X
576 040 Z
584 746 Z
589 099 Y
593 452 Y
597 805 Z
606 511 R
610 864 S
615 217 V
628 276 W
632 629 X
645 688 Z
671 806 Z
689 218 X
693 571 Z
697 924 Z
724 042 Z
767 572 Q
771 925 T
776 278 V
784 984 W
789 337 Z
828 514 Y
832 867 Q
837 220 T
841 573 V
850 279 W
863 338 Q
867 691 T
880 750 V
885 103 W
889 456 Z
893 809 Y
928 633 Q
932 986 T
937 339 V
946 045 W
954 751 Q
959 104 T
963 457 V
967 810 W

Nyolcvanmillió

002 634 N
011 340 O
024 399 U
037 458 U
041 811 X
050 517 Y
054 870 Y
067 929 Y
072 282 Z
076 635 Z
080 988 X
085 341 Z
094 047 Z
107 106 Y
115 812 L
120 165 P
124 518 T
128 871 U
133 224 W
141 930 Y
194 166 Z
211 578 N
215 931 P
224 637 U
233 343 U
237 696 W
242 049 X
246 402 Q
259 461 T
263 814 V
268 167 W
281 226 Y
285 579 R
289 932 S
294 285 V
302 991 W
311 697 Y
316 050 Y
320 403 Z
324 756 Z
355 227 Z
372 639 Q
376 992 T
398 757 V
407 463 W
411 816 Z
416 169 P
420 522 T
424 875 V
429 228 W
433 581 X
437 934 P
442 287 T
456 346 V
459 699 W
464 052 N
481 464 P

690 408 Z
694 761 Z
699 114 X
707 820 Z
712 173 Z
716 526 Z
720 879 Z
725 232 Z
729 585 Z
742 644 R
751 350 S
755 703 V
764 409 W
768 762 X
773 115 Y
790 527 Y
794 880 X
799 233 Z
807 939 Z
820 998 Z
825 351 N
829 704 O
834 057 U
838 410 U
842 763 X
847 116 X
855 822 Q
864 528 T
868 881 V
877 587 W
886 293 N
899 352 O
912 411 U
916 764 U
921 117 W
925 470 X
929 823 X
947 235 X
951 588 X
960 294 Y
964 647 Y
973 353 R
977 706 S
982 059 V
986 412 W
995 118 X
999 471 Q

Nyolcvanegymillió

003 824 S
008 177 V
012 530 W
016 883 Y
021 236 Z
029 942 Z
038 648 Z
043 001 Z
056 060 X
060 413 Q
064 766 T
069 119 V
073 472 W
077 825 Y
082 178 Z
090 884 Z
112 649 X
125 708 Y
143 120 Y
164 885 Y
199 709 Z
204 062 Q
212 768 S
217 121 V
225 827 W
247 592 Z
273 710 Z
278 063 Y
295 475 Z
304 181 Z
343 358 Q
352 064 T
356 417 V
365 123 W
369 476 Y
373 829 Z
378 182 Z
382 535 Z
386 888 Z
439 124 Z
478 301 Y
495 713 Z
543 596 M
552 302 P
556 655 U
561 008 U
565 361 W
569 714 Y
578 420 Y
600 185 R
604 538 S
608 891 V
613 244 W
617 597 X
630 656 X
639 362 X
643 715 Z
648 068 Z
652 421 N
656 774 O
661 127 U
665 480 U
669 833 X
678 539 Q
691 598 T
695 951 V
700 304 W
704 657 Y
709 010 Q
717 716 T
722 069 V
726 422 W
735 128 M
739 481 P
743 834 T
748 187 U
756 893 W
761 246 F
765 599 P
769 952 T
778 658 V
787 364 W
796 070 X
800 423 Y
809 129 Y
826 541 Y
835 247 Z
839 600 X

052 897 P
057 250 T
061 603 V
065 956 W
070 309 X
083 368 R
087 721 S
092 074 V
105 133 W
122 545 I
126 898 P
135 604 T
139 957 V
144 310 W
148 663 Y
153 016 Y
161 722 Z
166 075 Y
170 428 Z
174 781 X
187 840 Z
209 605 X
231 370 Z
235 723 P
240 076 T
244 429 V
248 782 W
253 135 Y
257 488 Q
261 841 T
266 194 V
279 253 W
283 606 N
287 959 P
292 312 U
301 018 U
305 371 W
309 724 N
314 077 O
318 430 U
322 783 U
327 136 W
331 489 N
335 842 P
344 548 U
348 901 U
353 254 W
357 607 X
366 313 X
370 666 X
375 019 X
379 372 Y
392 431 Y
396 784 Y
401 137 Y
405 490 Z
409 843 Z
414 196 Z
422 902 Z
431 608 X
440 314 Z
449 020 Z
462 079 Z
466 432 X
470 785 X
475 138 Z
483 844 X
501 256 X
514 315 X
518 668 Y
536 080 X
570 904 N
579 610 O
588 316 U
592 669 U
597 022 X
605 728 X
610 081 R
614 434 S
623 140 V
627 493 W
631 846 X
636 199 Y
640 552 Y
644 905 Z
649 258 Z
657 964 Z
662 317 R
666 670 S
671 023 V
675 376 W
679 729 X
684 082 Y
688 435 Z
697 141 Z
701 494 Z
705 847 X
714 553 R
727 612 S
731 965 V
736 318 W
740 671 Z
749 377 Z
753 730 Z
758 083 Z
762 436 Z
771 142 Z
775 495 Q
779 848 T
784 201 V
788 554 W
792 907 Z
819 025 P
823 378 T
832 084 V
845 143 W
849 496 Z
862 555 R
866 908 R
871 261 V
879 967 V
884 320 Z
910 438 Z
923 497 R
927 850 S
932 203 V
936 556 V
945 262 L
949 615 P
958 321 T
967 027 V
993 145 W
997 498 Y
001 851 Y

Nyolcvanhárommillió

006 204 Z

87. szept. 8.

...donna egy van, „banda" 50 ezer

Sokan próbálják, kevésnek sikerül

Madonna csak egy van. *Az egyedi kinézésű popkirálynő legutolsó négy koncertjét Angliában 300 ezer néző özönlötte el, a bevétel 4,5 millió fontot tett ki.* És ez még nem minden. Ilyenkor bőven ...ognak a különféle Ma...onna-emléktárgyak is, ...jabb félmillió fontot hozva a vállalkozásnak. A bevétel persze korántsem jelenti a 29 éves énekesnő tiszta bevételét, hisz a sorozattal kapcsolatban jelentős költségeit is fizetni kellett valamiből. A „királynő" az USA-ból százfős kísérettel kelt át az óceánon, működését 375 tonna berendezés és kellék segítette. A sikerből a *Wembley-stadion* is részesedni kívánt, alkalmanként ugyanis 180 ezer fontos bérleti díjat számolt fel. A nevével ellentétben néha enyhén szólva — legalábbis a lemezeken és filmeken — vulgáris stílusú énekesnőnek az angol adóhivatallal is osztoznia kell, ők a kiugró jövedelem 27 százalékára tartanak igényt.

● ●

Azért jut is, marad is. *Madonnának már van mit apritania a tejbe.* Lemezei öt év alatt 55 millió példányban keltek el — a Beatles 100 milliós rekorddal dicsekedhet ötször annyi idő alatt. Koncertjei pedig nem csupán a lemezek eladását segítették elő, hanem felébresztették a szigetország érdeklődését *az új Madonna-film* iránt is. A publicitásra a sztárnak kétségtelenül szüksége volt, hisz alkotása az USA-ban nem nyerte meg a kritikusok tetszését. Aligha tették azonban a lehúzások a popkirálynőt boldogtalanná — eddig legalábbis nem kívánt az Oscar-díjra pályázni. Tény viszont, hogy Madonna gyorsan felfelé ívelő karrierjét együttesek és énekesek tízezrei tekintik ma példaképnek.

Az *Egyesült Királyság területén ma becslések szerint mintegy 50 000 banda próbálja meg szerencséjét.* Az áttörés a múlt példái alapján néhány száznak talán sikerülni fog. Igazi pénzt azonban a popszakmából még kevesebben fognak látni. Ahhoz ugyanis, hogy valaki zenéléssel keressen is, már a „ranglista" előkelő helyén kell állnia. Az első lépés a legtöbb együttesnél az, hogy ingyen vagy minimális fellépti díjért vendéglőkben vagy klubokban játszanak. *Ekkor még mindenképpen a saját pénzükből kell bérelni színvonalas hangosítást és világítást, és a saját zsebük fedezi a technikust is.* Ha a kezdőknek szerencséjük van, úgy működésük felkelti valamelyik nagy lemezgyár figyelmét és az készít velük egy kislemezt. Csaknem kizárt azonban, hogy ebből a zenészek pénzt látnak. A valószínűbb, hogy a költségek átlagosan 10 százalékát részben vagy egészben nekik kell fedezniük. Az angol piacon hetente megjelenő 150 kislemez közül ugyanis *mindössze egy tucat hoz nyereséget.* Már az nagy eredménynek számít, ha az új dalt a BBC—1. hajlandó lejátszani. A slágerlistára való felkerülés ugyanis elképzelhetetlen enélkül. A rádiótársaság is tudatában van persze fontosságának, van úgy, hogy a lemezgyár illetékese több hónapig győzködheti őket az együttes erényeiről, mielőtt a lemez adásba kerülne.

● ●

1982 óta a kislemez előállításának költségei *megháromszorozódtak.* Az alapvető ok nem elsősorban a világpiaci árak „begyűrűződésében", a nyersanyagköltségek kivédhetetlen emelkedésében van, *hanem a reklám- és propagandaköltségek nőttek.* Manapság ugyanis szinte felesleges egy lemezt videoklip nélkül útjára bocsátani, úgysem fog nagy hullámokat a popéletben verni. *Meg kell fizetni a jó producert is, aki három napra akár 6000 fontot is elkérhet.* Meg is dolgozik érte. *Ő alakítja ki az együttes „imázsát", felhasználva kapcsolatait egyengeti a zenészek útját, tárgyal a lemeztársaságokkal stb* Abban az esetben, ha a siker már a szigetországban megvan, következik a nagyobb feladat, minden popzenész álma: *az Egyesült Államok meghódítása.* A tőkés világpiac 60 százaléka ugyanis ott található.

A banda az első lépésben még nem tud a woodstockihoz hasonló monstre koncerteket vállalni, zárt marad előtte a Madison Square Garden. A *legfontosabb feladat az újonnan jövőnek az, hogy a helyi rádióállomások „harapjanak' az új hangra.* Ez teremti meg ugyanis azt az igényt és ismertséget, melyre később a jelentősebb megjelenések, koncertek, lemezeladások építhetők. Nagyobb esélye annak a nótának van, amely *egyszerre több generáció számára is „eladható", visszhangja van éppúgy a viszonylag kis vásárlóerővel rendelkező tizenévesek között, mint a már jobb módú diplomások körében.*

A betörés az USA-piacra angol háttérrel cseppet sem lehetetlen, 1986-ban kilenc listavezető dal származott a szigetországból. A sikertörténetek nem csupán a zenészek, hanem a hanglemezgyárak számára is lelkesítőek. Előfordult már, hogy áttörést szimatolva 100 ezer fontnál is nagyobb összeget fektetnek olyan zenészek népszerűsítésébe, kik komolyabb közönség előtt még egyáltalán nem is játszottak.

Ki tudja, hátha közöttük van a jövő Madonnája?

(— asz)

siker volt! A Rádiózenekar kamaraegyüttesének hangversenye. — 22.14: Monteverdi madrigálkötetei. — 22.55: Rádió- 19.20: Reklám. — 19.30: Híradó. — 20.00: Reklám. — 20.05: Valentyin Raszputyin: Végnapok. Tévéfilm. — 21.35: Képes nó- pénztár nyitva déli 12 óráig. Telefon: 22-78-58 (vasárnap szünnap). Szórakozóhely sok van, de Maxim csak egy! (x) Te dolgozó koknak: 4400 V., Cukor u. 4. (x)

A fővárosi mozik műsora

Szeptember 10—16.

A szövegben a gyártó országot csak kezdőbetűvel vagy rövidítve jelöljük. Egyéb rövidítések: mb.: magyarul beszélő; *: 14 éven alul nem ajánlott; **: 16 éven felüli; ***: 18 éven felüli; IM: ifjúsági mozibérlet érvényes; K.: kísérőfilm. A budapesti mozik pénztári rendje: az egész nap játszó mozikban jegyváltás az előadás kezdete előtt egy órával aznapra és egy nappal előre. Csak délután működő moziknál jegyváltás az előadás kezdete előtt másfél órával aznapra és három napra előre.

A HÉT FILMBEMUTATÓI

ÉLNI ÉS MEGHALNI LOS ANGELESBEN** (**Bartók** de., **Bástya** éjjel, **Corvin** du., **Hunyadi** éjjel, **Kőbánya**, **Madách** éjjel, **Olimpia** éjjel, **Táncsics** este, **Tátra** este, **Uránia** de.)

ISTEN VELETEK, BARÁTAIM* IM (**Bartók** du., **Duna** éjjel, **Szikra** de.+du.)

SIKER* IM (**Gorkij** este)

AZ UTOLSÓ SZÓ JOGÁN I-II* IM (**Zrínyi** este)

AKADÉMIA: Rázós futam (mb. szín. újzél.)* K.: **Auguszta dagaszt** 10-13-ig f4, h6, 8. **Körhinta** (m.) IM 13-án f10, f12, f2. **Vámpírok Havannában** (mb. szín. kub. rajzfilm) 14-16-ig f4, h6, 8.

ALFA: 48 óra (szín. am.)* 3, n6, f8.

ALKOTÁS: Silverado (mb. szín. am.)* 10, f1. **A szenvedély hatalma** (szín. holl.)*** IM 10-15-ig f4, h6, 8, 16-án f4, h6. **Utazás a koponyám körül** (szín. m.) IM 16-án 8.

ALKOTMÁNY: 48 óra (szín. am.)* 4, n7, f9.

ALMÁSSY TÉRI SZABADIDŐKÖZPONT: Ez Amerika! (szín. am. dok.-film)** 14-én 7. **Minden eladó** (mb. szín. len.) IM 14-én 9. **A Jedi visszatér** (szín. am.) 13-án f11.

ANGYALFÖLDI NÉZŐTÉR: Küldetés (m. dok.-film) IM 11-én f6. **Aranyeső Yucában** (mb. szín. ol.) 12-13-án f4, f6. **A cápa 2.** (szín. am.)** 14-én f6.

ÁLT. MŰV. KÖZPONT: A cápa 2. (szín. am.)** 12-13-án 3, 5, 7, 14-én 5, 7.

BALASSI: Broadway Danny Rose mb. am.) IM 11-én f6, f8, 12-13-án f4, f6, f8. **Házibuli** (mb. szín. fr.) 14-15-én f6, f8.

BALATON: Víz és szappan (mb. szín. ol.)* 11-15-ig n6, f8. **Hófehér** (szín. m. rajzfilm)* IM 12-13-án n4.

BARTÓK: ÉLNI ÉS MEGHALNI LOS ANGELESBEN (mb. szín. am.)** h9, 11, n2. **ISTEN VELETEK, BARÁTAIM!** (m.)* IM f4, h6, 8.

BÁNYÁSZ: A Birodalom visszavág (mb. szín. am.) 10, f1. **Menekülés a győzelembe** (szín. am.)* f4, h6, 8.

BÁSTYA: Akit Bulldózernek hívtak (mb. szín. ol.) h9, 11, n2. **Zuhanás közben** (szín. m.)* IM f4, h6, 8. **ÉLNI ÉS MEGHALNI LOS ANGELESBEN** (mb. szín. am.)** minden éjjel 10.

BEM: Asterix és Kleopátra (mb. szín. fr. rajzfilm) IM 10, f12, 1, f3. **Rézhegyek királynője** (szín. szov. mesefilm) IM 4. **Szépleányok** (szín. m.)* IM 6, 8.

BUDAFOK: A Sárkány közbelép (szín. hongk.)* n6. **Laura** (szín. m.)* IM 10-13-ig f8. **Hajnali háztetők** (szín. m.)* IM 14-16-ig f8. **Házibuli** (mb. szín. fr.) 12-én 3. **Bátor lovacska** (mb. szín. arg. rajzfilm) IM 13-án 3.

CINKOTA: Börtönviselt úriember (szín. sp.)* IM 11-13-ig n6, f8. **Farkasok és iuhok** (mesesor. 7-10 éveseknek) IM 13-án 3. **Egy bolond százat csinál** (m.) IM 14-én n6, f8.

CORVIN: ÉLNI ÉS MEGHALNI LOS ANGELESBEN (mb. szín. am.)** f4, h6, 8. **Most és mindörökké** (mb. am.)* IM 11-12-én éjjel f11.

CSILLAG: Rázós futam (mb. szín. újzél.)* K.: **Auguszta dagaszt** 11-én 4, 6, 12-én 4, 6, 8, 13-án 2, 4, 6. **A kétélű ember** (szov.) IM 13-án 10. **Öld meg a Sogunt** (mb. szín. jap.)** 14-15-én 4, 6, 8.

CSOKONAI: Életben maradni (szín. am.) 10, 12. **Ifjú Frankenstein** (am.)* (3. h. prol.) 2, n5, f7. **Őrült (Mad) Max** (szín. ausztr.)*** 9.

DIADAL: A csipkeverőnő (szín. fr.-NSZK-svájci) IM 10-én f4, h6, 8. **Carmen** (szín. sp.)* IM 11-én f4, h6, 8. **Egy nő azonosítása** (szín. ol.)** IM 12-én f4, h6, 8. **Becéző szavak** (mb. szín. am.)* IM 13-án f4, 6, f9. **A fehér városban** (szín. svájci-port.)** IM 14-én f4, h6. **A Hold kegyeltjei** (szín. fr.)* IM 15-én f4, h6, 8. **A francia hadnagy szeretője** (mb. szín. ang.)** IM 16-án f4, h6, 8. **Víz és szappan** (mb. szín. ol.)* 13-án 11, n2, 14-én 8.

DUNA: Leopárd kommandó (mb. szín. ol.-NSZK)* 9, n12, f2. **Trükkös halál** (mb. szín. am.)* 4, r7, f9. **ISTEN VELETEK, BARÁTAIM!** (m.)* IM 12-én éjjel 11.

ÉVA: Árulás és megtorlás (mb. szín. kínai) f4, h6. **Zuhanás közben** (szín. m.)* IM 8. **Hahó, Öcsi** (szín. m.) IM 12-13-án f12, f2.

FELSZABADULÁS: Sólyomasszony (mb. szín. am.) f4. **Szamárköhögés** (szín. m.)* IM 6, 8. **Csillagok háborúja I-II.** (szín. am.) K.: **Pánik** 12-13-án h9, 11, n2.

FÉNY: 48 óra (szín. am.)* f10, f12, f2. **Hófehér** (szín. m. rajzfilm)* IM f4. **Távol Afrikától I-II.** (szín. am.)* IM 10-14-ig és 16-án h6, 8. **A trombitás** (szín. m.)** IM 15-én h6, 8.

FILMMÚZEUM: Az ezeregyéjszaka virága* (ol., 1974) R.: P. P. Pasolini. Fsz.: Ines Pellegrina, Ninetto Davoli, Franco Citti. Ea.: csütörtök, péntek, szerda 10, f1, 3. **Hegedűs a háztetőn I-II.** (am., 1971) R.: Norman Jewison. Fsz.: Topol, Norma Crane, Leonard Frey, Molly Picon. Ea.: szombat f1, 4. **Elfújta a szél I-II.** (am., 1939) R.: Victor Fleming. Fsz.: Clark Gable, Vivien Leigh, Olivia de Havilland, Leslie Howard. Ea.: vasárnap 9. f2. **Máté evangéliuma** (ol.-fr., 1964) R.: P. P. Pasolini. Fsz.: Enrique Irazoquini, Mario Socrate, Susanna Pasolini. Ea.: szombat 10. **Az utolsó tangó Párizsban***** (ol.-fr., 1972) R.: Bernardo Bertolucci. Fsz.: Marlon Brando, Maria Schneider. Ea.: szombat f8, vasárnap h6, 8, szerda 8. **Zsákutca** (am., 1937) R.: William Wyler. Fsz.: Humphrey Bogart, Sylvia Sidney. Ea.: péntek h6. **Egy csók és más semmi** (m., 1940) R.: Ráthonyi Ákos. Fsz.: Jávor Pál, Tolnay Klári. Ea.: hétfő 6, 8, kedd 12, 2. **ANDRÉ DE TOTH RENDEZŐI PORTRÉ: Play dirty** (ang., 1969, hangbemondással) péntek 8 (díszelőadás). **Hat hét boldogság** (m., 1939) kedd 4. **Semmelweis** (m., 1940) kedd 8. — Jegyelővétel két napra előre.

FÓRUM: Zorro (szín. ol.-fr.) f4. **Egy nő, vagy kettő** (mb. szín. fr.) K.: **Játékosok** 6, 8.

GORKIJ: Barátom, Ivan Lapsin (orosz nyelvű ea.) IM 10-én f6, f8. **Robin Hood nyila** (mb szín. szov.) IM f4. SIKER (szín. szov.)* IM K.: **A bolgár kultúra gyökerei** 11-16-ig f6, f8.

GUTENBERG MŰV. HÁZ: Veszélyes őrjárat (mb. szín. szov.)* IM 10-én 4, 6, 8. **Gyilkos robotok** (szín. am.)* 14-én 6, 8, 15-én 4, 6, 8.

HONVÉD: Szépleányok (szín. m.)* IM (2. h. prol.) f10, f12, f2, f4. **Psyché I-II.** (szín. m.)** IM (2. h. prol.) f6. **KAMARATEREM: Falfúró** (szín. m.)** IM (2. h. prol.) 10-11-én és 14-16-ig 10, 12, 2. **Hajnali háztetők** (szín. m.)* IM 4, 6, h8. **Tulipánok a téren** (mesesor. 3-6 éveseknek) IM 12-13-án 10, 12, 2.

HORIZONT: Az istenek a fejükre estek (mb. szín. botsw.) IM f10, f12, f2. **Moziklip** (szín. m.) IM (3. h. prol.) f4, f6, f8.

HUNYADI: Krokodil Dundee (szín. ausztr.) h4, h6, 8. **ÉLNI ÉS MEGHALNI LOS ANGELESBEN** (mb. szín. am.)** 11-én éjjel f11. **A hét mesterlövész** (mb. szín. am.) IM 12-én és 13-án 9, n12, f2.

IKARUS MŰV. HÁZ: A zsaru szava (szín. fr.)* 10-én f6, f8. **A cápa 2.** (szín. am.)** 16-án f6, f8.

IPOLY: A vadon szava (mb. szín. ang.) IM 10-11-én f4. **A lator** (mb. szín. ol.-fr.)** 10-én h6, 8, 11-én h6. **A harmadik királyfi** (mb. szín. csehszl. mesefilm) IM 12-13-án f4. **A cápa 2.** (szín. am.)** 12-13-án h6, 8. **A néma dosszié** (szín. m.) IM 14-én f4. **Dögkeselyű** (szín. m.)* IM 14-én h6. **A gyilkos a házban van** (m.) IM 14-én 8. **Védőszínek** (szín. len.)* IM 11-én 8.

KAPOSZTASMEGY. ÁLT. MŰV. KÖZP.: A cápa 2. (szín am.)** 10-én f7. **Vetélytársnők** (mb. szín. szov.) IM K.: **Műteremlátogatás** 14-én f7.

KINIZSI: A bűn története I-II. (szín. len.)*** 10-én f4, f7. **A rét** (szín. ol.)* IM 11-én f4, h6, 8. **A város hercege I-II.** (mb. szín. am.)* IM 12-én f4, h7. **Ajándék ez a nap** (szín. m.)* IM 13-án f4, h6, 8. **Montiel özvegye** (szín.- mex.-kub.)* IM 14-én f4, h6, 8. **Tükör** (szín. szov.)* IM 15-én f4, h6, 8. **A fogadó** (szín. len.)* IM 16-án f4, h6, 8.

KOSSUTH: Én a vízilovakkal vagyok (mb. szín. ol.) 10, f1, f4, h6, 8. **KAMARATEREM: Montenegro** (szín. svéd)*** IM n4, f6, f8. **Hüvelyk Panna** (mb. szín. jap. rajzfilm) IM K.: **A tigris és a gazdag ember** 12-13-án 10, 12, 2.

KŐBÁNYA: ÉLNI ÉS MEGHALNI LOS ANGELESBEN (mb. szín. am.)** f4, h6, 8.

KULTÚRA: A halált a hangyák hozzák (mb. szín. csehszl.)* IM K.: **Vallomások Várkonyiról** 11-én n6, f8. **A kicsi kocsi legújabb kalandjai** (mb. szín. am.) 12-13-án n6, f8. **Fekete nyíl** (mb. szín. szov.) IM K.: **Erdőn innen és túl** 13-án 3. **Moziklip** (szín. m.) IM 14-15-én n6, f8.

LANDLER MŰV. HÁZ: Biztos halál (mb. szín. jap.)* 10-én f4, f6. **A Tű a szénakazalban** (mb. szín. ang.)** 14-15-én f4, f6.

LIGET: Ifjú h5, 7. **Vuk** án h3. **A k** (mb. szín. **MADÁCH: C** fr.) 10-13-i (am.)* 14-1 HALNI LO (am.)** 12-é **la** (mb. szí **MAGYAR N Most és m** 13-án h6. **M** IM 14-én h **MAROS: A z** ig f6, h8. rajzfilm) IM **MÁJUS 1.: Kr** (2. h. prol.) **kettő** (mb. s h. prol.) f4. **MÁTRA: Riki** ind.) IM K. **Szelíd moto** h. prol.) dok.-film) **MOM MŰ** (szín. m. **ÓBUDA: 4 Nincs k** 13-án 9, **OLIMPIA:** ausztr.) 4. **lyök** (szín. HALNI LOS am.)** 11-12 **donna** (szín. **OTTHON: Árv** kínai) 11-13 (mb. szín. **Becéző szava** 15-én n6, f8. **PALOTA: Gy** am.)** 11-13 **nélkül** (mb. **gyetlen romá** IM 14-15-én **PEST-BUDA: S** 10-11-én és 14 **Leopárd ko** NSZK)* 12-1 **REGE: A dolg** én h6, 8. **U** am.)* 12-13-á (szín. am. ra **római vakáci cer** 14-15-én **végzet templ** 8. — Ne do deót nyerhet! **RIDEG S. MŰ** m.) IM 11-1 **szony** (mb. **Sárga Haj és** am.-sp.)* 14-1 **SPORT: Trükk** f4, h6, 8. szov.-am. me **SZÉCHENYI:** (mesesor. 3-6 14-15-én n5, m.) IM 11-é f8. **Mackenna** én n6, f8. **SZIKRA: ISTE** (m.)* IM h9, **RATEREM:** f12, f2, 11-é (mb. szín. N **Tizezer nap** (m.)* 12-13-á

Kelet–nyugati együttműködés

Légiverseny Kínában

A kínai gazdaság gyors ütemű fejlesztésének folytatásához *elengedhetetlen* igényként jelentkezett a 80-as évek első felében a légiközlekedés bővítése. A belföldi légiközlekedés kiterjesztéséhez mindenekelőtt új repülőgépekre volt és van szükség. Meglévő gépparkjának kiegészítésére a Kínai Népköztársaság a hetvenes évek elejétől *50 Boeing, 5 McDonnell Douglas gépet,* valamint *öt Airbuszt vásárolt.* A készpénzért vásárolt repülők száma azonban kevésnek bizonyult, s Pekingben megszületett a döntés: az országban külföldi segítséggel és közreműködéssel megszervezik a korszerű repülőgépek gyártását.

DC-előny

A tárgyalások eredményeként az amerikai McDonnell cég vállalta, hogy meghonosítja az országban *MD—80-as* típusa továbbfejlesztett változata, az *MD—82-es* gyártását. Az amerikai vállalat a 700 millió dollár értékű szerződésben *kötelezettséget* vállalt arra, hogy mintegy 180 millió dollár értékű árut vásárol Kínából.

A sanghaji Aviation Industrial vállalattal közösen két esztendővel ezelőtt *megkezdődött* a kiválasztott modell közös gyártása. A kaliforniai óriáscég hatalmas terjedelmű műszaki dokumentációt és adatot bocsátott kínai partnere rendelkezésére, s mintegy kétezer kínai szakember kiképzésében vett részt. A helyszínen többszáz amerikai repülőgépipari szakember tartózkodott és működött közre a közös gyártás megszervezésében.

A szerződés értelmében 1991-ig 25 darab 147 személyes közép-hatósugarú repülőgép hagyja el a sanghaji repülőgépgyár szerelőcsarnokait. Az MD—82-es alkatrészeit és részegységeit az amerikai vállalat szállítja, az összeszerelést azonban teljes egészében — a Mc Donnell irányítása mellett — kínai szakemberek végzik. Az együttműködés eredményeként az első kínai építésű McDonnell repülőgépet július végén vette át a CAAC kínai légitársaság.

A McDonnell Douglas kínai sikereit *nem kis irigységgel* vették tudomásul a vetélytársak, mert ők is tisztában vannak azzal, hogy a szállítók számára hatalmas lehetőségeket kínál a közreműködés a kínai légiközlekedés korszerűsítésében. A tervek szerint ugyanis a Kínai Népköztársaság az ezredfordulóig *további 150 középhatósugarú repülőgépet kíván gyártani* kelet—nyugati együttműködés keretében. A ma még ismeretlen partnerrel 1991-ben kezdődik meg a tervek szerint a repülőgépek közös gyártása, s a körvonalazott együttműködés értéke 4,5 milliárd dollár. (Érdemes megjegyezni, hogy hasonló nagyságrendű együttműködést a Kínai Népköztársasággal ez idáig csak a francia Framatom cég kötött atomerőművek építésére.)

Jön a Boeing is

Érthető módon ugrásra készen állnak az óriás üzlet megszerzésére a McDonnell mellett a *Boeing,* a nyugat-európai Airbus Industrie cégek, valamint a nagy repülőgépmotorgyártó vállalatok. Az United Technologies, a General Electric, a Rolls-Royce és a többiek természetesen szeretnének részesedni az üzletből, s a hírek szerint készek az együttműködésre. A 150 repülőgépet ugyanis a kínai gazdasági vezetés közös vállalati formában szeretné legyártatni.

A külföldi partnertől tehát azt várják, hogy a vállalkozásban *maga is vegyen részt tőkével.* Ugyancsak újdonságnak számít a McDonnell-szerződéshez képest, hogy az újabb repülőgépek esetében Kína *már nemcsak az összeszerelést kívánja végezni, hanem a repülőgépek értékének legalább 51 százalékát saját maga akarja előállítani.* Többek között szeretné saját gyártású — licenc alapján készült — repülőgépmotorokkal és fedélzeti elektronikával ellátni a gépeket. A tőkerészvétel mellett tehát a leendő partnertől azt is várják, hogy átadja egyes repülőgépalkatrészek, részegységek licencét, gyártási technológiáját, más szóval, legyen minél érdekeltebb a közös gyártásban. Az elképzelések szerint a licencek átadása és az alkatrészgyártás meghonosítása után a partner saját gyártása számára maga is vásárolna kínai részegységeket.

A négy és fél milliárd dolláros üzlet elnyerése mindegyik versenyben álló számára *„nagy falatot"* és főleg további perspektívákat jelentene. Noha az amerikai és a nyugat-európai repülőgépgyártók nem küzdenek rendeléshiánnyal, sőt gyártókapacitásaik jó előre le vannak kötve, a hatalmas kínai piac nagy vonzerőt jelent. A versenytársak véleménye szerint a 150 darabos üzlet partnerségének elnyerésére a helyi tapasztalatokkal már rendelkező *McDonnellnek vannak a legjobb esélyei.* Ez persze nem jelenti azt, hogy a többi cég a versenyeztetés során ne követne el mindent a kedvező ajánlat érdekében. A Boeing például felajánlotta *737-es és 757-es modelljének közös gyártását.* A repülőgépipari szakemberek abban egyetértenek, hogy amennyiben nem a McDonnell lesz a vegyes vállalati partner, akkor a *kaliforniai cég eddigi anyagi és szellemi „befektetései" a kínai piacba csak kis haszonnal járnak majd.* A nagy üzletet ugyanis — a szakemberek véleménye szerint — nem a 25 „úttörő" gép, hanem a kínai polgári légiflotta további, gyorsabb ütemű bővítése jelenti.

Eredményhirdetésre várva

A kínai légipiac tehát az amerikai és a nyugat-európai repülőgépgyárak új keletű vetélkedésének újabb színtere. A piacért versenyző cégekkel egyelőre *folynak a tárgyalások* (melyik is kínál kedvezőbb feltételeket mind anyagi, mind pedig műszaki szempontból) és pekingi hírek szerint legkorábban az esztendő végén várható „eredményhirdetés". Ettől függetlenül gőzerővel folytatódik az MD—82-esek gyártása és forgalomba állítása.

Gara Szabolcs

Tévénapló

A boldogság veszendő

A kaméliás hölgy — Szikora János rendezésében

Miért érdekli az embereket egy múlt századi kurtizán szerelmi története? Miért nevezik el fiúkat *Armand Duvalról*? Miért sikerkönyv *A kaméliás hölgy*, és miért repertoárdarab világszerte a regény nyomán írt dráma...?

E kérdésekre minden korban *különféle* bölcs válaszok születtek. Nem is érdektelenek. Mert voltak évtizedek, amikor *Marguerite* és Armand *love story-jában* a lánynak a polgári erkölcs diadaláért hozott áldozatát ünnepelték. Máskor a legnagyobb hatást az Isten előtti egyenlőség meghökkentőnek számító ábrázolása keltette, alkalmat adva az érzékenyeknek és érző szívűeknek, hogy emberszámba vehessenek egy prostituáltat is. Az idő teltmúlt, az erkölcsök, szokások, értékek változtak. A kaméliás hölgy története nem változott, sikere pedig töretlen. Csak éppen legújabban a szerelem anatómikus ábrázolásában véljük nagyszerűségét felfedezni. Ha akarjuk, és ha olyan művész bocsátja újra teremtve elibénk a romantikus *igaz* történetet, akinek *ugyanúgy* lehet hinni, mint a fájdalmas emlékeit műbe öntő hajdani huszonéves írónak.

A húszéves ifjabb *Alexander Dumas* megismerkedik a vele egyidős *Marie Duplessis*-szel, egymásba szeretnek, néhány hónapos szenvedélyes szerelem után szakítanak. Dumas immár szabad, de boldogtalan, Marie szintén szabad és boldogtalan. Ráadásul halálos beteg. Huszonhárom éves, amikor meghal. 1844—45-ben vagyunk — amely kornak jobban ismerjük a társadalmi mozgásait, mint az akkori emberek magánéletét —, de azért tudhatjuk: e két fiatal nyilvános boldogságának elháríthatatlan akadályai vannak. Nem elsősorban a gyógyíthatatlan betegség, hanem Marie osztályhelyzete. A gyönyörű, von-

tragikus halála vonja romantikus dicsfénybe.

Morcsányi Gézát és *Szikora Jánost*, akik Dumas regényét tévére írták, egyáltalán nem érdekelte Marguerite foglalkozása, és azt hiszem, a XIX. század sem. Mindazt, ami a szerelmi történetet körülveszi, egyszerűen közegnek tekintették. Szikora Jánosnál — a té-

Mertz Tibor és Eszenyi Enikő
MTV — Fotó: Lippay Ágnes

véfilm rendezőjénél — azonban „a közeg" is aprólékos műgonddal, szenvedéllyel ábrázoltatik, csak éppen nem kívülről (a történeti hűség felől), hanem belülről, hősei kisugárzásában. Nála nem azért nagyon fontos minden díszlet és jelmez, hogy korhűek legyenek, hanem hogy a tárgyak — és (színek) is arról beszéljenek, amikről az akkor és ott játszódó történet.

A kaméliás hölgy Szikora-féle változatában minden a *boldogság veszendőségéről* szól. Ebben a tévéfilmben nem múlt századi regényfigurák, hanem hús-vér fiatalok játszottak a szerelemmel, s ami köztük történt, az a lány halálától függetlenül is *elkeserítő*. Az történt velük, ami újra és újra megesik olyanok között is, akik segíthetnének egymáson, örömmel és nyugalommal tölthetnék

kodni ahhoz a divathoz, amelylyel manapság az érzelmességet vállalni merjük. Ő komolyan veszi a szerelem legszélsőségesebb ábrázolásait is, és eddigi munkái közül éppen most, A kaméliás hölggyel merészkedik a *legmesszebbre*. Egészen a határig. De aztán ezen a határon (amelynek túlsó felén már ott a *giccs)* úgy egyensúlyoz végig, hogy egyetlen másodpercre sem veszíti el a biztonságát.

A televízióban készült műalkotások között bizony ritkán adódik olyan, amiből úgy árad a tehetség, mint Szikora A kaméliás hölgyéből. A rendező magával ragadta operatőrét is: *Bánhegyi István* minden képsort külön komponált meg, és a legkülönfélébb, sajátos megoldásokkal igyekezett szolgálni a művet. Akiket Szikora János filmje bosszant, alighanem róla is lehúzzák a keresztvizet: elhomályosított szélű, fátyollal takart, elállított fókuszú képei a fekete-fehér készülékeken valóban néha zavarhatták a műélvezetet. Ezeken a régebbi készülékeken elveszett a film színdinamikája (sőt, azokon a televíziókon is, amelyek színesek ugyan, de nem tökéletes a színlebontásuk), és mert ez a film — *tévéfilm*, mindez a hatás rovására megy.

A nyúlánk, fekete, mandula szemű szépséget a kicsi, szőke, szabálytalan színésznő, *Eszenyi Enikő* játsza. Pontosabban éppenhogy nem a hajdanvolt Mariet igyekszik Szikora és Eszenyi rekonstruálni: csak egy ilyen és ilyen sorsú, szerencsétlen fiatal nőt. És Eszenyi Enikő — az Armand-t alakító *Mertz Tiborral* együtt — tökéletes szinkronban a rendezővel, valódi fiatalt és valódi érzelmeket játszik. Nagyon jó mindenki: *Martin Márta, Balog Judit, Sinkó László, Andorai Péter, Máté Gábor, Kun Vilmos*, és a sok szép, szőke hölgy is. Marguerite szalonjá-

87. aug. 20.

Amerikai autóipar

Presztízsvadászat

A nem túlságosan kedvező üzletmenetről számot adó amerikai autógyárak mind nagyobb érdeklődést tanúsítanak a kisméretű, patinás nyugat-európai „autómanufaktúrák" iránt. A kis szériában készülő speciális nyugat-európai gépkocsikat az Egyesült Államokban presztízsokokból vásárolják. Az óceán túlsó partján is nagy tiszteletben állnak a Ferrarik, a Lotusok, a Maseratik, valamint a Lamborghinik, s ezek a gépkocsicsodák még az amerikai utakon is feltűnést keltenek.

A detroiti autóipari óriásvállalatok termékei szinte kizárólag az USA-ban találnak gazdára, az „eredeti" amerikai kocsik exportja minimális. Nem véletlen, hogy az amerikai autógyárak hazai és külföldi presztízsük növelése érdekében olyan jól ismert, irigyelt márkára „vadásznak", amelyek tulajdonjogának a megszerzése külföldön is „felértékeli" a cégeket. A General Motors tavaly megvásárolta az angol Lotus autógyárat, amely elsősorban a kis szériában készülő versenyautóiról ismert szerte a világon. A GM nem is titkolja: a felvásárlás egyik célja az volt, hogy a patinás angol cég szaktudását, tapasztalatait hasznosítsa saját autógyártásában. A csaknem 55 ezer dollárba kerülő új Cadillac modell: az Allante pedig egy olasz miniautógyár, a nagy tapasztalatokkal rendelkező Pininfarina tervei, közreműködése alapján készül.

●

A nyugat-európai kis autógyárak megszerzéséért folytatott küzdelemből nem akart a Ford sem kimaradni: hálóját az olasz Ferrari cégre vetette ki, de a bekebelezési tárgyalások nem vezettek eredményre. A Fordnak azonban sikerült megvásárolnia az ugyancsak olasz Ghia-t, amely vállalat elsősorban autóformák tervezésével és modellezéssel foglalkozik.

Az Egyesült Államok harmadik legnagyobb autógyára, a Chrysler április végén jelentette be, hogy megvásárolja a bolognai Lamborghini autóüzemet. (A cégfelvásárlás vételárát nem hozták nyilvánosságra, de olasz szakmai körök véleménye szerint a Chrysler 25 millió dollár körüli összeget fizetett.) Az itáliai vállalatra valóban illik az autóüzem kifejezés, hiszen évente mindössze 450 gépkocsit gyárt.

A 300 dolgozót foglalkoztató Lamborghinit 1963-ban alapították, s a családi vállalatot először 1974-ben adták el. A többszöri tulajdonosváltás következtében a cég 1980-ban kénytelen volt csődöt jelenteni, akkor vásárolta meg egy svájci vállalkozó, bizonyos Mimram-család. Az ő kezéből került a Lamborghini 100 százalékos Chrysler-tulajdonba.

Gerse László rajza

Az olasz üzemben a gépkocsikat kézi megmunkálással készítik, a karosszériát például fakalapáccsal egyengetik, s az ülések bőrhuzatát is egyenként varrják. A gondos egyedi kivitelezésnek persze ára van. A Lamborghini három típust gyárt: a Countach ára 127, a Jalpáé 63, az LM002-é pedig 110 ezer dollár. A Jalpából tavaly mindössze 63 darabot gyártottak, míg a legtöbb a Countach típusból készült, szám szerint 219 egyedi darab. A cég autóremekeiből a legtöbbet Észak-Amerikában vásárolják. 1986-ban Kanadában 30, az Egyesült Államokban pedig 176 gépkocsi talált vevőre. (Nyugat-Európában az NSZK vezeti a sort, ott tavaly 30 Lamborghinit adtak el.)

A Lamborghinik kimondottan presztízs- és luxuscélokat szolgálnak, 270 kilométeres végsebességük kipróbálására a világ országútjain nemigen nyílik lehetőség. A 420 lóerős, 12 hengers Countach gyártói nem is a mindennapi igények kielégítésére tervezték . . .

A Chrysler számára nem ismeretlen a nyugat-európai „precíziós" autóipar. Csaknem 16 százalékos részesedéssel rendelkezik a Maseratiban, s az elképzelések szerint 1995-re már a részvények több mint 51 százaléka lesz az amerikai vállalat tulajdonában. Jelentősen közreműködött a Maserati a Chrysler új kétszemélyes luxussportkocsijának tervezésében és kifejlesztésében. A TC névre „hallgató" álomautó a jövő év elején jelenik meg az amerikai piacon, s ára meghaladja majd a 30 ezer dollárt.

A Chrysler dinamizmusáról és kiváló üzleti érzékéről világszerte ismert elnöke szerint cége jó úton halad a nemzetközi elismerés felé: a vállalatot most már — véleménye szerint — nemcsak tömegtermelése, hanem különleges modelljei miatt is tisztelik, s tartják számon. A Chrysler ázsiója sokat növekedett az elmúlt években, s a terjeszkedésnek még nincs vége. Hosszas tárgyalások után a Chrysler megvásárolta az American Motors Company-tól (az USA negyedik legnagyobb autógyára) a francia Renault részvényeinek 46 százalékát. Ismeretes, hogy a Renault-ban 46 százalékos részesedésre tett szert az AMC, s ez most átvándorol a Chryslerhez.

●

A jelentősebb nyugat-európai, speciális kocsikat előállító cégek közül ez idáig csak a Ferrarinak sikerült megőriznie függetlenségét. Az évi háromezer sportkocsit gyártó vállalat egyelőre ellenáll a felvásárlási nyomásnak, de a nagy autóipari cégek az USA-ban nem tettek le „gyarmatosítási" szándékukról. A felvásárolt vállalatoknál minden marad a régiben, csak a tulajdonos változott. Az amerikai autógyárak nem is akarnak „hozzányúlni" az ékszerdoboznak nevezett patinás cégek szervezetéhez, gyártásához, sőt ők szeretnének profitálni a náluk felhalmozott tervezési, szerkesztési és kivitelezési gyakorlatból. Arra számítanak, hogy a „spéci" üzemek megszerzése helyreállítja majd az amerikai kocsik becsületét, mind belföldön, mind pedig a külpiacon.

Gara Szabolcs

Olajperspektívák

A biztonság a fő

A Perzsa (Arab)-öbölből manapság naponta érkeznek izgató hírek, a politikai feszültség növekedése a gazdaságot is befolyásolhatja. *A szabadpiaci olajár akár 30 dollárra is ugorhat hordónként — átmenetileg.* Az árutőzsdéken fokozottan igaz az a mondás, hogy *„ne fesd az ördögöt a falra, mert megjelenik”.* A világ azonban nincs a közelében sem az 1974-es, illetve az 1979-es veszélyhelyzetnek. A tények legalábbis ezt bizonyítják.

A fejlett tőkés világ nyersolaj-felhasználása 1979-ben naponta *41,6 millió* hordót tett ki, 1986-ra *ez* 16 százalékkal esett vissza. Az idei év második negyedében pedig az igény napi 33,8 millió hordó volt, *és az előrejelzések szerint a téli időszakban sem fog 36 milliónál magasabb szintre emelkedni.* Ehhez a mennyiséghez kell hozzáadni az OECD-n kívüli országok napi 12 millió hordós igényét, hogy megkapjuk a nemszocialista világ teljes napi nyersolaj-felhasználását.

Még 1979-ben a piac alapvetően az OPEC akaratától függött, hiszen az igény több mint 60 százalékát a kartell fedezte. Azóta azonban az OPEC-en kívüli termelés *csaknem 30 százalékkal emelkedett,* miközben a szervezet által ellenőrzött kibocsátás, abszolút értékben is több, mint harmadával visszaesett. E fejlemények hatására a *világ függősége az OPEC-től nagymértékben csökkent.* Másszóval: megnőtt az ellátás biztonsága a szervezeten kívüli termelés felfutásával.

Az OPEC hanyatlása

Henry Kissinger az első olajárrobbanás idején még írhatott arról, hogy a kartell megfojthatja a fejlett piacgazdaságú országokat — ez a veszély ma már nem áll fenn. (Más kérdés persze, hogy mit hoz a jövő, hiszen a világ bizonyított olajtartalékainak túlnyomó többsége változatlanul a Közel-Keleten található.)

Tény persze, hogy az Öböl vidékéről származó kivitelt súlyosan fenyegetik a háborús események. A Nemzetközi Energiaintézet adatai szerint 1987 második negyedévében ebből a régióból napi 9,5 millió hordót — *ez a nem szocialista világ igényének 21 százalékát fedezi* — exportáltak. Ennek az értéknek azonban csak egy része haladt át valójában az események középpontjába került *Hormuzi szoroson.* Napi 2 millió hordó biztonságosan — vezetékeken — utazott *a Vörös-tenger és a Földközi-tenger* irányába. Végeredményben tehát a nem szocialista világ ellátásának 16 százalékát jelentő export kerülhet veszélybe.

Ez a mennyiség nem elhanyagolható, hirtelen és pótlás nélküli kiesése minden bizonnyal *pánikot teremthetne.* A helyzet kissé hasonlatos lenne a második olajárrobbanás kialakulásához. *Akkor az iráni kivitel leállása teremtett feszültséget* és eredményezte azt, hogy az olajfelhasználók vásárlási láza a termék árát rövid időn belül megduplázta. Ma viszont a felhasználók sokkal kedvezőbb helyzetben vannak, a kiesést alighanem túlélnék, jelentősebb, kedvezőtlen következmények nélkül. A tőkés világ és különösen annak fejlett része ugyanis tanult 1979-80 eseményeiből és többrétegű biztonsági hálót hozott létre, a maga számára az évek folyamán.

Négy hónapra elég

Adva vannak először is az Öblön kívül fekvő *kihasználatlan kapacitások. Mexikó, Indonézia, Venezuela és Nigéria* egyaránt devizaszűkében vannak, és minden bizonnyal örömmel vinnének a piacra további napi 2-3 millió hordónyi olajat egy esetleges krízis idején. *Szaúd-Arábiának* még jelentősebb tartaléka van, de kérdés, hogy egy esetleges konfliktus idején a napi 7 millió hordós kihasználatlan kapacitásának *mekkora hányadát* lenne kész és képes „bedobni”.

Nagyobb biztonságot jelent a fogyasztóknak az, hogy egy havi felhasználásuknak megfelelő mennyiség állandóan úton van az Öbölből. Növelhető lenne a vezetékek kapacitása és ilymódon a mai 7,5 millió hordós napi, a szoroson keresztül utazni kényszerülő olajmennyiséget 5 millióra mérsékelhetnék. Végső soron *a krízis ellensúlyozható lehet.*

Nem szabad elfelejtkezni arról sem, hogy a fejlett tőkés országok kormányai és olajtársaságai alaposan „bespejzoltak”, minden esetre felkészülve feltöltötték készleteiket. A cégek kezelésében jelenleg 74 napi felhasználásra elegendő nyersolaj van, a kormányok 23 napra elegendő raktárt őriznek. Mindent összeadva és az úszó árut is számba véve: *a fejlett tőkés régió ellátása pusztán a tartalékok által, több mint 4 hónapra biztosított.*

Abban az esetben pedig, ha a Hormuzi-szoroson keresztül több mint 4 hónapig lehetetlenné válna a hajózás, úgy a világnak amúgy is nagyobb gondja lenne, mint a normális nyersolajellátás...

Gara Szabolcs

Rekordforgalom az üzletekben is

Hússal érkezik a tú

Minden jel arra vall, hogy néhány héttel tovább tart az idén a Balatonon a nyári csúcsidény. Az ellátásban érdekelt vállalatok többletbevétele igazolja *a nyári nagy forgalmat*, ami minden valószínűség szerint továbbra is tartós lesz. Jóelőre számoltak ezzel a kereskedelmi cégek. Így a tó somogyi és zalai partszakaszát ellátó *Balaton Füszért* máris közel jár a szezon végéig tervezett 1,8 milliárd forintot kitevő forgalma teljesítéséhez.

Az árukínálat színvonalát tartandó újdonságokat vonultattak fel a Balaton körüli csemegeüzletekben. Így például árusítják a Jugoszláviából beszerzett *májpástétomokat*, *a szovjet hal-*, *valamint a kínai gomba-*, *ananász-* és *mandarinkonzerveket*.

Az északi parton a *Pannonker* gondoskodott a választék bővítéséről, elsősorban *sörből*, miután nagyobb mennyiségű habzó italt rendelt Csehszlovákiából. A legkeresettebb húsáruk közül megint kapható a *zalai paprikás kolbász* és jóformán minden, amit Zalaegerszegen, illetve a *Pápai Húskombinátban* gyártanak.

Bevált „szolgáltatás", hogy a *Veszprém megyei Húsipari Vállalat* különlegességeiből és a teljes termékskálából megrakott *túrajáratokat* indít hétvégeken a Balaton északi partján levő üzletek, a húsboltok igény

Piaci árak

Van olcsó, meg drága is

USA

87. aug. 13. Figyelő

A protekcionizmus ára

Az USA szenátusában döntést hoztak arról, hogy egyes importtermékekre kiterjesztik a kvótarendszert. Ezzel összefüggésben elemzi a cikk szerzője a protekcionizmus veszélyeit a világkereskedelemben.

A Reagan-kormányzat a szabadkereskedelem hívének vallja magát és egyelőre — néhány esettől eltekintve — sikerrel állt ellen a protekcionizmus híveinek. Miután a törvényhozás mindkét házában a demokraták kerültek többségbe, az adminisztrációnak meglehetősen nehéz lesz idén a helyzete álláspontja megvédésében. A demokrata honatyák ugyanis egybehangzóan a hazai ipar és piac védelmének szükségességét hirdetik.

A törvényhozás előtt 300 — az amerikai ipar protekcionista védelmét igénylő — követelés fekszik, s amennyiben a kongreszszus és a szenátus teljesíti kérésüket, a protekcionizmus terjedését csak az elnöki vétó akadályozhatja meg. Kérdés azonban, hogy az „Irangate" ügyben meggyengült elnök hajlandó lesz-e „ujjat húzni" a törvényhozással.

Szakértők véleménye szerint bizonyosra vehető, hogy a demokrata többségű törvényhozás még az idén elfogadja — kisebb módosításokkal — az új kereskedelmi törvényt, amely egyértelműen protekcionista. Igaz, nem közvetlen, hanem közvetett „finom" rendelkezésekkel és módszerekkel. A törvénytervezet szerint nem egyes ágazatok részesülnek majd védelemben, hanem a termelő és a szolgáltató szektornak az eddiginél könnyebb lesz magasabb vámokat és egyéb védelmet kérnie piaci helyzetének javítására.

Korábban a képviselőház és a szenátus között éles vita folyt a törvénytervezetről, de miután a szenátusban is többségbe kerültek a demokraták, az úgynevezett Omnibus Trade Bill elfogadásához kevés kétség férhet. Az adminisztráció ugyan továbbra is ellenzi a törvénytervezet elfogadását, de washingtoni vélemények szerint nem lesz más választása, mint engedni a nyomásnak.

Reagan elnök szerint az amerikai vállalatoknak nem a protekcionista intézkedések révén kell növelniük részesedésüket a hazai piacon, hanem a versenyképesség fokozásával, a termelési költségek leszorításával, a szakképzettség kiterjesztésével, s nem utolsósorban a termékszerkezet állandó korszerűsítésével. Az elnök egyelőre ezt a nézetét hangoztatja beszédeiben, de ellenfelei jól tudják, hogy az elmúlt esztendőkben számos protekcionista intézkedés meghozatalához adta beleegyezését. Elég emlékeztetni az acél- és textilkvóták bevezetésére, Japán gépkocsikivitelének „önkéntes" csökkentésére, valamint a motorkerékpár-behozatal visszaszorítására a magas vámokkal. Tavaly ősszel az Egyesült Államok legjelentősebb szerszámgépszállítói — Japán, az NSZK, Svájc és Tajvan — kaptak felszólítást az USA-ba irányuló kivitelük 50 százalékos, ugyancsak „önkéntes" visszafogására.

A protekcionizmus kérdésével foglalkozó amerikai közgazdászok jelentős részének véleménye szerint annak ellenére, hogy a Reagan-adminisztráció a szabadkereskedelem bajnokának tünteti föl magát, a második világháború utáni időszak leginkább protekcionista kormányzata. Ezt az állítást azzal bizonyítják, hogy míg 1975-ben 99,3 milliárd dolláros importnak 8 százaléka esett protekcionista korlátozás (magasabb vámtétel vagy kvóta) alá, addig ez az arány 1980-ban 12, tavaly pedig már 22 százalék volt. 1986-ban az Egyesült Államok behozatalának értéke 360 milliárd dollár volt, s ebből az importból mintegy 80 milliárd dollár értékű árut sújtott többé vagy kevésbé valamiféle protekcionista intézkedés.

A protekcionista intézkedéseket — nevezzék azokat önkorlátozásnak, kvótának vagy vámvédelemnek — általában a hazai fogyasztók fizetik meg. Amikor ugyanis az import megdrágul a protekcionizmus hatására, a belföldi termelők is általában emelik az árakat. Így tehát nemcsak az importcikkek, hanem a hazai termékek ára is emelkedik. A Brooking Institution tanulmánya szerint a japán gépkocsikivitel „önkorlátozása" például 2500 dollárral növelte az autóárakat az USA-ban. A 25 százalékos vám „eredményeként" a gépkocsik átlagára az Egyesült Államokban 7500-ról 10 ezer dollárra emelkedett. Az amerikai kereskedelmi minisztérium adatai szerint a 20 dolláros férfipulóver ára a 30 százalékos vám hatására 25 dollárra növekedett, a női bőrkesztyűket sújtó 33 százalékos vám pedig 7 dolláros áremelkedést idézett elő a piacon. Korábban egy doboz cukorka 2 dollárba került, de mióta 300 százalékos vámot vetnek ki erre az édességre, a belföldi ár 5 dollárra emelkedett. S a példákat még hosszasan lehetne folytatni az import gumicsizmától az ébresztőórás rádióig.

S miközben a protekcionista intézkedések hatására egyes árukategóriákban csökkent a behozatal, a hazai vállalatok versenyképessége nem nőtt számottevő mértékben, bevételeik viszont jelentősen gyarapodtak az áremelések következtében. Az Institute of International Economics véleménye szerint a protekcionizmust a fogyasztók fizetik meg, a piac- és iparvédelem nevében hozott intézkedések a vásárlók kiadásait növelik. Állításának bizonyítására az intézet statisztikákat is közreadott.

1970-ben az Egyesült Államok behozatalának értéke 40,2 milliárd dollár volt. Ebből az importból 9,7 milliárd dollár értékű árut sújtott valamilyen módon a korlátozás. A fogyasztók a protekcionista intézkedések sújtotta árucikkek árának, valamint a belföldi árszint emelkedése következtében 16,4 milliárd dollárral többet fizettek, mint korlátozások nélkül fizettek volna. A számítások szerint a protekcionizmus hatására az USA behozatala ebben az évben 14,6 milliárd dollárral maradt el a tervezettől.

Tíz évvel később — 245 milliárd dolláros behozatal mellett — a fogyasztók 32,7 milliárd dollár „többletköltséget", felárat fizettek, s a protekcionizmus 22,6 milliárd dollár import elmaradását eredményezte. 1986-ban tovább emelkedett az amerikai fogyasztók „büntetőszámlája": a 360 milliárd dollár értékű behozatalból mintegy 80 milliárd dollár értékű árut sújtott korlátozás, magasabb vám vagy kvóta. Ez a fogyasztóknak 65 milliárd dollár többletköltséget okozott, ugyanakkor mintegy 50 milliárd dollár értékű import maradt el. (Érdemes megjegyezni, hogy az amerikai fogyasztó, ha egy márkát megkedvelt, megszokott, hajlandó azt magasabb áron is megvenni, tehát a behozatal nem csökken drasztikusan.)

A nyílt vagy burkolt protekcionizmus bumerángja végső soron a vásárlókra üt visszsza, hiszen tavaly például a „felár" összege nagyobb volt, mint az elmaradt importé. Mindez persze nem különösebben érdekli az amerikai vállalatokat, mert a protekcionizmus révén egyrészről az áremelés miatt, másrészről pedig a hazai piac relatív bővülése következtében növekszik a forgalmuk, valamint a nyereségük. Különösen igaz ez olyan esztendőkben, amikor a gazdaság teljesítménye lanyha: jó példa erre az 1985-ös és '86-os esztendő, s az előrejelzések szerint a GNP növekedése idén sem haladja meg a 2,7 százalékot az USA-ban. Többek között ezért is várható, hogy 1987 a fokozódó protekcionizmus éve lesz, még akkor is, ha a dollár gyengülésének jótékony hatásai idén már valószínűleg érezhetőek lesznek a külkereskedelmi mérleg egyenlegének alakulásában. Az előrejelzések szerint idén a mérleghiány 30-40 milliárd dolláros csökkenésére lehet számítani, s amennyiben az adminisztráció nem tud ellenállni a protekcionista nyomásnak, a deficit mérséklődése ennél nagyobb mértékű is lehet.

Gara Szabolcs

hetősen gyorsan zajlottak le. Készletes megvalósíthatósági tanulmányban próbáltuk felmérni a termékeink iránti keresletet, próbáltuk meg összevetni áruinkat a konkurens termékekkel. A megvalósíthatóság jónak nézett ki. Az előkészítés során valamennyi illetékes magyar hatóság támogatását elnyertük. Minden jóváhagyáshoz gyorsabban jutottunk hozzá, mint általában hasonló helyzetekben más országokban.

Az engedélyeket 1985 októberében kaptuk meg és ennek alapján jegyeztettük be 100 millió forintos alaptőkével vegyesvállalatunkat, a Sancella Hungary Kft-t. A következő év februárjában megkezdődött a termelés egy 90 éves bérleti szerződés alapján a birtokunkba került nagykátai üzemben. Ma három műszakban mintegy 100 főt foglalkoztatunk. Jó piaci részesedése van termékeinknek, amelyeket a fogyasztók sokra értékelnek. A minőség pontosan ugyanaz, mint amilyen termékeink minősége a nyugat-európai piacokon.

Szinte önmagától fogalmazódik meg ezután a kérdés: hogyan tovább?

► Kedvező tapasztalataink alapján új gépek beállításával 50 százalékkal növelni kívánjuk a gyár kapacitását a meglévő cikkekből. Más termékek esetleges bevezetését illetően pedig újabb megvalósíthatósági tanulmány készül. Ha a vizsgálat szerint érdemes, akkor belevágunk, de ez új üzemet, gépi beruházást is feltételez.

Ez eddig egy sikertörténet. Tehát minden szép és jó . . .

► Tapasztalataink másfél év elteltével valóban nagyon-nagyon pozitívak. Vannak azonban bizonyos aggodalmaink is. És ez az alkatrészek és az alapanyag importengedélyezésével kapcsolatos.

Véleményem szerint ha magyar cégek és egy külföldi fél vegyesvállalatot alapít, akkor a külföldi alapvetően nem tőkeokokból szükséges, sokkal inkább szükség van a technológiájára, a szaktudására, a menedzsment-tapasztalataira, a nemzetközi piaci ismereteire és hasonlókra. S ha ezek a külföldinek megvannak, akkor általában egy nagyon specializált termékkategóriában vannak meg. Nem tudnak jók lenni mindenben, de nagyon jók tudnak lenni egy specializált területen. Túlzott követelmény — s szerintem ez talán más magyar-

importálni, mindaddig, amíg a KGST-ben jelentősen meg nem növekszik a termelés.

Az önök vállalatai szállítják ezeket az alapanyagokat?

► Nem, a nyersanyagokat nem. Másoktól vesszük, Ausztriából, Finnországból és Svédországból. De nem a Mölnlycke-cégektől.

Mi a gond az Ön ismeretei szerint a KGST-ben? Máshol adják el, vagy nincs?

► Azt hiszem, van. Nekünk a vállalkozás kezdetén azt mondták, hogy a szükséges cellulóz a Szovjetunióból beszerezhető. De amikor a termelés megindult, kiderült, hogy a szükséges mennyiségek nem elérhetők. Nem tudom, miért? Azt hiszem, árujuk van, csak máshol használják fel, vagy exportálják.

Magyarország az első lépés a kelet-európai piachoz – írták a Sancella Hungary alapításakor az Önök különböző kiadványai. Mik ezzel kapcsolatban a tapasztalataik, s egyáltalán optimisták-e ebben a kérdésben?

► Megítélésem szerint az egész KGST-ben ma Magyarország a piac. Joint venture alapítása szempontjából tehát mindenképpen az az ajánlatos, ha itt kezdünk. Ha itt szereztünk tapasztalatokat, esetleg továbblépheténk. Feltételezéseim szerint ugyanis a többi piacon fellépő problémák nagyobbak lesznek, mint amilyenekkel esetleg Magyarországon találkozunk. Ezért van az, hogy egyelőre nem alapítottunk vegyesvállalatot Bulgáriában, Jugoszláviában és Romániában, ahonnan kaptunk ilyen értelmű ajánlatokat.

Lát-e lehetőséget arra, hogy a magyarországi termelői kapacitás növekedése esetén innen szállítsanak a többi KGST-országba?

► Igen, de egyelőre olyan sikerünk van Magyarországon, hogy ez csak a jövőben lehetséges. Az első számú prioritás Magyarország, a második számú — a már említett devizamérleg-követelmény miatt — a keményvalutájú országok, s utána jön a KGST. A Hungarotexnek egyébként az alapításkor aláírt szerződések szerint joga van a Sancella-termékek exportjára ebbe az országcsoportba és a világ más tájaira is.

A Mölnlycke 1986-ban két vegyesvállalatot alapított, a Sancella Hungaryt és egy másikat, Thaiföldön. Össze tudná hasonlítani a kettőt?

képzési gyakorlata? Magyarországhoz viszonyítva mennyire szabad más országokban az árváltoztatás?

► Az árakat a költségek alapján állapítjuk meg, s minden piacon befolyásolja ezt a verseny. De az ár alapvetően költségbázisú, mert nagyon sok költségünk van, amely pontosan ugyanaz, mint a versenytársaknál. De ha mi jobbak tudunk lenni a versenytársaknál, például a fogyasztók megnyerésében, vagyis a marketingpolitika eredményességében, vagy kevésbé drága nyersanyagot tudunk felhasználni, kevesebbet belőle, netán ki tudunk hagyni egy-két drága nyersanyagot, vagy ha jobb a gépünk, a technológiánk, mint a versenytársaknak, termékünk mégis ugyanolyan, vagy jobb, akkor költségünk alacsonyabb és a profitunk nagyobb. Magyarországon — valamennyi fogyasztói teszt szerint — jobb minőségű termékeink vannak, mint a konkurenciának, s az árakban nincs jelentős eltérés.

Ami az árkontrollt illeti, ennek valamilyen formája a világ valamennyi országában létezik. Magyarország nem kivétel, máshol is lehetnek különböző megszorítások. Van, ahol értesítést kell adni az áremelési szándékról, van ahol ellenőrzik a kalkulációt, van ahol nem. A helyzet időről időre és piacról piacra változó. De sose higgye, hogy bárhol is könnyű dolog volna az áremelés.

Mit csinálnak a Sancella Hungary profitjával. Mi az ezzel kapcsolatos gyakorlat a Mölnlycke vegyesvállalatainál?

► Az első néhány évben mi általában soha nem veszünk ki osztalékot vegyesvállalatainkból. A Sancella Hungary valamennyi alapítója ugyanígy gondolkodik. Mexikói vegyesvállalatunk hétéves és eddig csak bővítettük a tevékenységét. Nem vettünk ki osztalékot az ausztráliai vegyesvállalatból sem, amelyik 1979 óta létezik. Azt akarjuk, hogy vállalataink erősek és jók legyenek. Majd akkor, ha ilyenné váltak, akkor lehet szó a nyereség lecsapolásáról. Jelenleg az angliai az egyetlen olyan vegyesvállalatunk, amelynek a profitjából osztalékot veszünk ki. De ez erős cég, amely a profitból az osztalék kifizetése után is tovább tudja bővíteni tevékenységét.

Milyen mértékű profitot tart optimálisnak a Mölnlycke vegyesvállalatainál az adott termékprofil mellett?

ezt elmélek ki, az adott országban lévő versenyt, az általános gazdasági helyzetet, s a politikai tényezőt. Ahol a legkönnyebb megalakulni, általában ott a legélesebb a verseny, s stabil a gazdasági környezet. Más országokban gazdasági gondok vannak. Ilyen például Mexikó. Magyarországon talán akkor és abból fakad gazdasági gond, ha az import megnehezül, egyébként más gazdasági kockázati tényezőt itt most nem látok. Viszont van politikai kockázat, mert eljöhet egy nap, amikor a függöny lezárul és minden elveszhet, bár ez sem törvényszerű. Itt van például az SKF, amely ötven évet átélt ezen a piacon, bárhogyan alakult is a nemzetközi politikai helyzet. Különböző piacokon különböző gondjaink lehetnek. A profit azonban nemcsak arra való, hogy megfizessük a tőkeköltségeket, hanem ezen felül maradjon belőle egy százalékarány a kockázatok fedezésére is.

Varga András

A Mölnlycke-csoport

A Mölnlycke AB a Svenska Cellulosa AB (SCA) konszern legdinamikusabban fejlődő csoportja. Részesedése a konszern forgalmából tavaly 42 százalékra nőtt az előző évi 37 százalékról.

A Mölnlycke-csoport keretében hat vállalat működik, ezek közül forgalmát és alkalmazottainak létszámát tekintve a harmadik legnagyobb a Mölnlycke Consumer Products.

A Mölnlycke Consumer Products 1986. évi forgalma 1,6 milliárd svéd korona volt, alkalmazottainak száma pedig megközelítette az 1800-at. A vállalatnak öt országban van önálló termelőüzeme, hat országban saját értékesítő szervezete és hétben vegyesvállalata: Angliában, az USA-ban, Mexikóban, Kolumbiában, Ausztráliában, Thaiföldön és Magyarországon. A vegyesvállalatok révén mintegy további 500 millió svéd korona értékű a forgalom a Mölnlycke technológiájával előállított termékekből, s ennek mintegy 10 százalékát adja a Sancella Hungary Kft.

Állami Biztosító központja

Szingapúri recept

88. 1. 23.

A határozottság kamata

Takarékosság. Délkelet-Ázsia kormányai ezt a jelszót követték és követik az 1985 utáni időszakban.

A számukra fontos nyersanyagok tőzsdei jegyzéseinek *csökkenése* éppúgy hátrányosan érintette őket, mint az amerikai piac beszűkülése. Ennek gazdasági okai is voltak, a fellendülés átmeneti megtorpanása, de éreztette hatását a *protekcionizmus* erősödése is. 1987-ig alighanem a legtöbbet az üzleti körökben Asean-vidéken az úgynevezett Jenkins-törvényjavaslatról beszéltek, mely a létfontosságú textileladásokat *korlátozta* volna. Végül is az elképzelés sorsa az lett, mint pár száz hasonló sorstársának — el halt a törvényhozás bonyolult labirintusában.

A külföld pedig ismét kénytelen volt megtanulni, hogy nem minden törvényjavaslatot fogadnak el, sőt nem is mindig azzal a szándékkal készítik őket elő, hogy elfogadják ...

Csak Japán előzi meg

Ezt tehát megúszta a térség, a recessziót azonban *nem*. Az érintett országok válaszai változó határozottságúak voltak és egyes esetekben az intézkedések szükségességének felismerése is késett. Szingapúr reagálását tekinthetjük *példaszerűnek*. Igaz persze, hogy a kis városállam *rendkívül kedvező* helyzetben van. A térségben életszínvonal és egyéb fejlettségi mutatók tekintetében *egyedül Japán előzi meg*, nincs jelentős mezőgazdasági népessége (sőt, sok lakosa sem), kormány pozíciója szilárd. Miniszterelnöke, a függetlenség kivívása óta hatalmon lévő *Li Kuan Ju* pedig *elismert* vezetője a többfajú nemzetnek. A kormány egyértelmű stratégiája: a legfontosabb az üzleti élet, a vállalkozások terheinek enyhítése, költségeinek mérséklése. Az első lépés tehát egy *általános fizetéscsökkentés* volt. Pontosabban *jövedelemcsökkentést* kellene mondani, hisz a folyó fizetésként hazavitt összeg nem vagy alig csökkent. A bérstop mérsékelte a reálértéket, ennek társadalmi elfogadását a hagyományos konfuciánus fegyelem és munkaetika mellett viszont az könnyítette meg, hogy az inflációt szintén sikerült csaknem *nullára* leszorítani.

A „bárd" leginkább azokra a tényezőkre sújtott, melyek a fogyasztói kereslet távlati alakulását befolyásolták. Szingapúrban a munkáltatók és a munkavállalók egyaránt *hozzájárulnak* egy alaphoz, mely lényegében *kötelező megtakarítást* jelent bizonyos államilag preferált célokra. Ilyen például *a lakásvásárlás*. Az üzleti élet terheit mérsékelte, hogy a vállalati hozzájárulást *csökkentették*. A dolgozók e lépés jelentőségét azonnal nem érezték meg, hisz folyó családi költségvetésüket ez nem érintette, befolyásolta viszont távlati lakásvásárlási képességüket — hisz az alaptól elvárható hozzájárulás mértéke *visszaesett*.

Mérsékelt adókkal

A kormány joggal számolhatott azzal, hogy a recesszió nem tart örökké, egy áramvonalasabb és versenyképesebb ipar hamarosan maga mögött tudja a megpróbáltatásokat. Ezért a *vállalkozás terhei között mérsékelték az adókat és leszorították a kamatlábakat*. (Még napjainkban is *négy* százalék alatti költséggel lehet Szingapúrban hitelt felvenni!) A gyógymód jól működött, a mesterségesen szított ingatlanárak zuhantak. Az „áldozatok" azonban itt is átmenetinek bizonyultak. Napjainkban ismét folytatódik a belváros „felhőkarcolósítása" — hasonlóvá téve a még néhány éve is tipikusan ázsiai és exotikus város képét bármely gyorsan fejlődő amerikai metropoliséhoz. Sőt; a kikötő oldalán nagy területet *feltöltéssel* sikerült a tengertől is elhódítani, a tervek szerint itt kereskedelmi központ épül. Lakóházként aligha tudná bárki is a költségarányos bérleti díjat megfizetni.

Szingapúr persze aligha tekinthető a „tipikus" Délkelet-Ázsiának. Kormánya rendkívül tudatosan, és határozottan, a *magánéletbe is beavatkozva igyekszik érvényesíteni egy hatékonyságközpontú filozófiát*. Ezzel függ össze annak ösztönzése, hogy *a magasan képzett házastársak lehetőleg több gyermeket vállaljanak éppúgy, mint az a rendelkezés, mely szerint a városközpontba reggel külön illeték lefizetése nélkül csak az a gépjármű hajthat be, melyben négyen ülnek*. (Megdöbbentő, hogy az út szélén álló rendőrhölgyek a pillanat tört része alatt nem csupán azt tudják megállapítani, hogy hányan ülnek a kocsiban, hanem arra is kiterjed figyelmük, hogy van-e a járműnek behajtási bérlete vagy sem. A szabálytalankodó rendszámát pedig csalhatatlanul meg is jegyzik.

1988 elején a hangulat a szigetországban már egyértelműen optimista. A fellendülés a jelek szerint néhány hónapja megkezdődött. Szingapúr takarékossággal, határozottsággal újabb krízist élt át. Sikeresen.

G. Sz.

A MAGYAR NEMZETI BANK HIVATALOS DEVIZAÁRFOLYAMAI

ÉRVÉNYBEN: 1988. JANUÁR 23–25.

Devizanem	Vételi	Közép	Eladási
	árfolyam 100 egységre forintban		
Angol font	8489,86	8498,36	8506,86
Ausztrál dollár	3395,94	3399,34	3402,74
Belga frank	136,27	136,41	136,55
Dán korona	741,00	741,74	742,48
Finn márka	1171,62	1172,79	1173,96
Francia frank	844,60	845,45	846,30
Hollandi forint	2534,91	2537,45	2539,99
Ír font	7571,19	7578,77	7586,35
Japán yen (1000)	372,62	372,99	373,36
Kanadai dollár	3713,11	3716,83	3720,55
Kuvaiti dinár	17 307,56	17 324,88	17 342,20
Norvég korona	748,00	748,75	749,50
NSZK márka	2847,42	2850,27	2853,12
Olasz líra (1000)	38,73	38,77	38,81
Osztrák schilling	404,85	405,26	405,67
Portugál escudo	34,90	34,93	34,96
Spanyol peseta	42,03	42,07	42,11
Svájci frank	3511,41	3514,92	3518,43
Svéd korona	792,02	792,81	793,60
Tr. és cl. rubel	2597,40	2600,00	2602,60
USA dollár	4750,92	4755,68	4760,44
Ecu (közös piac)	5884,23	5890,12	5896,01

AZ ÁLLAMKÖZI MEGÁLLAPODÁSOKON ALAPULÓ HIVATALOS ÁRFOLYAMOK VÁLTOZATLANUL AZ 1987. DECEMBER 8-I KÖZLÉSNEK MEGFELELŐEN VANNAK ÉRVÉNYBEN.

Az egy hónapnál hosszabb időszakra vonatkozó határidős árfolyamkülönbözeti százalékok változatlanul az 1987. február 21-i közlésnek megfelelően vannak érvényben. 1988. január 1-jétől az MNB egy hónapnál (30 nap) rövidebb időszakra határidős árfolyamot nem jegyez.

A Magyar Nemzeti Bank 426/1984. számú közleménye szerint hivatalos a Magyar Hírlapban, valamint a bankszervek helyiségeiben közzétett lista.

vatosan újnaturalista darabot, de sem a történetet, sem a figurákat, de még a helyzeteket sem tudta fegyelmezetten összefogni, megszerkeszteni, létrehozni. Tehát „nem jött össze" — és ez másokkal is megeshet, hát még egy debütánssal. Ebben az esetben aztán legfeljebb a szokványos méltatás jár a színháznak, amiért egy fiaskóval bár, de mégiscsak megpróbált áldozni valamit az új magyar dráma oltárán.

Ez utóbbi formulát azonban nagyon nem szeretem. Miután a drámai műformák ma már ijesztő „parttalansága" ellenére is makacsul hiszek *a nyilvánvalóan rossz dráma* felismerhetőségében, az ilyen írói munka heroikus színre tuszkolását nem jó cselekedetnek, hanem kártékony felelőtlenségnek tartom. Más kategóriába tartozik természetesen az olyan mű, amely különössége, vagy csupán kiforratlansága miatt kockázatos a színház számára — bemutatását azonban *drámaisága*, tartalmi értéke mégiscsak indokolja. A *Szingapúr, végállomás* jellegzetes példája az effajta darabnak. Kárpáti láthatóan sok mindent nem tud megoldani abból, amit maga is akar, ám sok mindent nem is akar *úgy megoldani*, ahogyan a szokványok diktálnák.

Nem a cselekményre építi fel a drámát, hanem a figurákra. Maga a történet jószerével jobb kitos utánzatot gyártunk, ha meg felstilizálással próbálkozunk, hitelét veszti az egész. Kárpáti jól érezte tehát, hogy ezen a terepen tanácsos a lehetőségekhez képest elszakadni a cselekményen keresztül történő ábrázolástól, és az egyes alakok mentalitását, *tudatállapotát* kell „kipreparálni". A dráma itt rejlik, e statikus, önkörükből kimozdíthatatlan figurák döbbenetes *tehetetlenségi erejében.*

Nem véletlen, hogy e darab két apaalakjában, Borza Lajosban és Asztalos Istvánban sikerült Kárpátinak igazán *érzékletessé* tennie az emberi lét és tudat könyörtelen, egymásban való meghatározottságát. Mert mindketten idősek, mindkettőjükben magától értetődően munkál a szenilitás által egyszerre gátolt és serkentett beszédkényszer. A leépült, részeges, de magatehetetlenségére még rá is játszó Borza színészkedő siránkozásai és tudattalan, motyogós hablatyolása nagyszerűen megtalált kifejezési lehetőség, és Kárpáti bravúrosan él is vele; az öreg Borza a darab legjobban megírt alakja. *Csákányi László* kivételes, *revelatív* alakítása pedig az előadás nagy élménye. Csákányi egy meszesagyú, raffinált, gyámolatlan vén gazfickót, egy szánnivaló szörnyeteget állít elénk, megrendítő egyszerűséggel és megejtő drámai alázattal. S a lánya „ártatlanságának" [illegible] méretes *Egri Kati* ezért nem képes pontosan rátalálni Noémi *tompaságára*, ösztönlény-mivoltára, és *Dörner György*, bármennyire is érzékenyen *metakommunikál*, azzal küszködik, hogy egyszerre hitelesítse Gábor primitív reakcióit és jobb sorsra való indulatait, kitörési vágyát egy más világ felé, de Kárpáti éppen főhősét; ezt a méltatlanul leragadt, többre hivatott fiút nem tudta *még* megírni.

Verebes István rendezése imponáló stiláris biztonsággal javít a darabon, ahol csak lehet. Nem csupán a szükséges húzásokkal, hanem mindenekelőtt azzal a színészvezetési alapossággal, atmoszféráteremtő invencióval, aminek a lehetőségét kétségkívül az írói matéria kínálja ugyan, de több helyütt csak vázlat formájában. A rendezői *ráérzés* döntő volt ebben a produkcióban, s a már említetteken kívül olyan „sűrű" alakítást segített színre, mint *Nagy Sándor Tamását*, aki egy épphogy felskiccelt, szelíd deviánsból hozza létre a főszereplők életközegének egyik legfontosabb „háttérfestő" alakját. Verebes minden részletben *helyzetet és életet provokál* a színpadon, és ezzel a maga részéről optimálisan megbecsüli az elsődrámás szerzőt, aki ebben a próbafolyamatban remélhetően csakugyan tanult a színháztól.

Mészáros Tamás

Muzsika

A lángész és a középszer

HELLMUTH RILLING, a világhírű és nálunk is jól ismert stuttgarti oratórium-dirigens koncertje igen érdekes zenetörténeti demonstrációra adott alkalmat. Műsora első részében *Michael Haydn*, a nagy Joseph Haydn öccsének művei hangzottak el: a Szent Ferenc-mise és a c-moll Requiem, míg a túlméretezett hangverseny második részében Mozart c-moll mise-töredéke szólalt meg.

Michael Haydn 30 éves korától a salzburgi hercegérsek udvari muzsikusa volt. Egyházzenei kompozícióiban az akkori salzburgi tradíciókat vette át; ha e tradíció lényegére akarunk utalni, azt mondhatjuk, hogy a művek alapja a *zene* volt és nem a liturgikus textusok mondanivalójának, szövegtartalmának zenébe öntése. Rendszerint kizárólag a tempó utalt a textus tartalmi jellegére; különben egy azonos motivikájú zenekari alap fölött a kórus vagy a szólisták egyfajta deklamáló stílusban recitálták a szöveget. Ez a koncepció hatja át teljes egészében a misét, kisebb mértékben a requiemet — noha az utóbbi a korábbi alkotás. (Egyébként ennek hatása felfedezhető Mozart requiemjében is.) Mondani sem kell ezek után, hogy Miechael Haydn művei lényegében a korszak köznyelvét használják, s tulajdonképpen a derék középszert képviselik . . .

Ezzel szemben a különös Mozart-torzó maga a tökéletesség. Annak ellenére, hogy tételei stílárisan rendkívül eltérnek egymástól, stílusuk a barokk-élmény feldolgozásától a korabeli operai modorig terjed, mégis egységbe foglalja a fragmentumot a mozarti lángész. Mozart is köznyelvi kifejezőeszközöket használ fel, ám a barokkos kartételek monumentalitása és az olaszos-operás áriák lírikus gazdagsága oly lenyűgöző, hogy a c-moll misét joggal tekinthetjük a Requiem előfutárának.

Rilling fölényes stílusismeretét bizonyítja a két szerző előadói felfogásának gyökeres különbsége. A Michael Haydn-darabokat egyfajta hűvös klaszszicizmus jegyében szólaltatta meg, kötött tempókkal és kevés dinamikai árnyalással (néhány csodálatos pianissimo-effektust leszámítva). A Mozart-műben viszont az expresszivitás minden lehetőségét felhasználta, néha szinte átromantizálta a zenét — és ezt csakis a legnagyobb elismeréssel fogadhattuk. Azt talán mondani sem kell, hogy egy Rilling-nagyságrendű dirigensnél a zenei megvalósítás pontossága — ideértve az ellenpontos tételek maximális plaszticitását — az előadás alapvető lényegéhez tartozik.

FIATAL SZÓLISTÁK tolmácsolták a magánszólamokat. *Verebics Ibolya* minden dicséretet megérdemel a nagyon nehéz Mozart-áriák technikailag és stílárisan kiváló tolmácsolásáért — csak hangjában éreztünk némi fáradtságot, ami nyilvánvalóan a korai túlterhelés következménye. *Rost Andrea* volt a koncert felfedezése: igen szép hang, máris tökéletes technika és muzikalitás jellemzi a még főiskolás szopránt — sokat várhatunk tőle! *Németh Judit* szerepeltetését a biztos zenei érzéken kívül semmi nem indokolta: hangja fakó, kifejező ereje nincs és magassága beszűkül. A vendég *Martin Klietmann* sem mutatott valami vonzó formát, úgy látszik, rossz napot fogott ki. Viszont *Moldvay József* igen megbízható, jó képességű oratórium-szólistának bizonyult ismét. A *Rádiókórus* ismét az est hősei közé tartozott, különösen a Mozart-mise martételeiben remekelt *Sapszon Ferenc* gárdája. Viszont sajnos meg kell mondani, hogy a *Liszt Ferenc Kamarazenekart* először hallottuk gyengén, nem szép tónussal, szinte unottan muzsikálni.

Várnai Péter

88-I-14.

LELASSULT A JAPÁN PÉNZTŐKE BEÁRAMLÁSA AZ USA-BA

New York-i tudósítónktól:

A *Solomon Brothers* tőzsdei cég elemzése szerint az őszi hónapokban számottevően lassult a japán tőkebeáramlás az Egyesült Államokba. Ez egyrészről összefügg a Wall Street-i részvényárfolyamok esésével, másrészről pedig a szigetország belföldi tőkeigényének növekedésével. A Solomon Brothers szerint az amerikai költségvetési deficit csökkentésére irányuló november végi intézkedések nyomán várhatóan ismét „nagyobb sebességre kapcsolnak" a japán tőkeberuházók.

A Japánba beáramló és az onnan kiáramló tőke értéke közötti különbség (vagyis a szigetország nettó tőkeáramlási mérlege) júliusban még 19,2 milliárd dollár volt a tőkeexport „javára". Szeptemberben ez az összeg 2,3 milliárd dollárra csökkent, s hasonlóan alakult az októberi adat is. Pénzpiaci szakemberek a japán beruházók „elfordulását" a külpiacoktól — elsősorban az USA-tól — azzal magyarázzák, hogy a dollár ismét sokat vesztett értékéből a jennel szemben. Egyúttal a nyár elején megindult robusztus japán gazdasági növekedés is mind több belföldi érvényesülési lehetőséget kínál a tőkének. Mivel a szigetország gazdaságának növekedése most nem elsősorban az exporton, hanem a belföldi keresleten nyugszik, a japán tőke jó megtérülési lehetőséget lát odahaza is.

Az Egyesült Államokban riadalmat váltott ki a japán pénzbefektetők tartózkodó magatartása. Ismeretes, hogy az USA költségvetési hiányát és kereskedelmi mérlegdeficitjét jórészt a kormánykötvényekbe és kincstárjegyekbe fektetett japán pénzekből fedezik. A japán beruházások tartósabb visszaesése azt eredményezheti, hogy fel kell emelni a kamatokat a külföldi beruházók visszacsalogatására. A kamatlábemelés azonban most ellentétes lenne a gazdaságélénkítő központi törekvésekkel. Washingtonban azt remélik, hogy a japán tőke elfordulása az amerikai beruházási lehetőségtől csak átmeneti, s néhány hónapon belül visszaáll a régi „üzletmenet". A várakozások szerint a költségvetési hiány csökkentésére hozott intézkedések megnyugtatólag hatnak majd a japán beruházókra.

88. I. 13.

MEGSZŰNŐBEN A BANKAUTOMATÁK HASZNÁLATA AZ EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN

Fizetni kell a szolgáltatásért

New York-i tudósítónktól:

Tíz esztendővel ezelőtt vezették be az amerikai bankok azt a szolgáltatást, amely a csekkszámla- és a takarékbetét-tulajdonosok számára lehetővé tette, hogy számlájukról éjjel-nappal készpénzhez juthassanak. Ma már gyakorlatilag minden amerikai bankfiókban van bankautomata. Ezeket a masinákat vagy a bank utcai falfrontján helyezik el, vagy pedig a bank előcsarnokában. Ez utóbbi éjjel is nyitva tart, a helyiséget télen fűtik, nyáron pedig hűtik.

A bankautomaták megjelenése annak idején több célt szolgált. Egyrészt csökkentette a bankalkalmazottak adminisztrációs munkáját, másrészt pedig megrövidítette a számlatulajdonosok várakozási idejét. Az sem volt mellékes, hogy a számlatulajdonosok a nap bármely órájában készpénzhez tudtak jutni. A bankautomata-szolgáltatás ingyenes volt, a pénzintézetek arra hivatkoztak, hogy a masinák és a hozzájuk kapcsolódó számítógépek csökkentik az adminisztrációs költségeket. (Az elmúlt években a bankok összekapcsolták bankautomata-rendszerüket, így a számlatulajdonosok nemcsak saját bankjuk automatáiból juthattak pénzhez.)

Nagy felháborodást váltott ki a *Manufacturers Hanover Trust* bejelentése, hogy a jövőben az ügyfeleknek minden pénzkivételkor 25 centet kell fizetniük a bankautomaták használatáért. Ezt az összeget a számítógép automatikusan levonja a csekkszámláról, vagy a takarékbetétből. (A bankautomatán keresztül történő pénzbefizetések továbbra is ingyenesek.) A Manufacturers azzal indokolta döntését, hogy számottevően nőttek működési költségei (Az „önáramvonalasítás" jegyében ez a bank 1986 óta 2600 alkalmazottat bocsátott el. s a hírek szerint rövidesen további 2500 bankalkalmazottja — a létszám 10 százaléka — veszíti el állását.)

Az amerikai bankok egyetértéssel fogadták a Manufacturers döntését és maguk is esetenként hasonló lépésre készülődnek. Hírek szerint a bankok 25—27 centet fognak felszámítani a bankautomaták igénybevételéért. (A *Citibank* egyébként az USA egyes államaiban már több éve használati díjat fizettet az automatákért.) A számlatulajdonosok és a különböző érdekvédelmi szervezetek tiltakoznak ugyan a bankok akciója ellen, de azt megakadályozni nem tudják.

MAGYAR HÍRLAP

Tajvani gondok

Jóból is megárt a sok

A közelmúltban adta közre az újság a Tajvant nyomasztó gondokat: valutatartaléka elérte a 63 milliárd dollárt. Mivel a világ mintegy 120 országa *ellenkező* előjelű gondokkal küzd, félő, hogy sok helyen nem is tudják a probléma lényegét átérezni. A hozzállást inkább a *„jó lenne az ő helyükben lenni"* határozná meg. A túlságosan magas tartalékszint azonban éppúgy vezethet *egyensúlyhiányhoz*, mint az alacsony összeg.

Veszít a trezorban

Egy adott gazdaságban az egyensúlynak monetárisan és áruban egyaránt meg kell lennie. Amikor az export hosszabb időn keresztül jelentős mértékben meghaladja az importot, úgy áru megy ki, helyébe a cégére (végső soron országára) szóló követelés lép. Az exportőr persze megkapja szállítása ellenértékét, a kötött devizagazdálkodás mellett a bevételt haza kellett hozatnia és a központi banknak megvételre felajánlania. Mely persze törvényes kötelezettségének eleget téve *átvette* a követelést és a tajvani dollár-ellenértéket az exportőrnek *kifizette*. A helyi pénzellátás tehát szépen nőtt, keresletet támasztva az áruk és szolgáltatások iránt. Abban az esetben, ha az exportőr *nem a megtakarítás útját* választotta, az exporttöbblet végső soron *az inflációs nyomást erősítette* a szigeten. A tartalékok magas szintje így a belföldi pénzügyi egyensúlyt *megingathatta*.

A tartalékok magas szintje azonban a nemzetközi pénzügyek oldaláról is *előnytelen*. A „reverzek" ugyanis nem „keresnek", nem hoznak kamatot, osztalékot, nyereséget. Azzal, ha a pénz csak a páncélban fekszik, tulajdonosa *veszít*. Elveszíti azt a hozadékot, amelyre más, produktív befektetés révén szert tehetett volna. Nem véletlen, hogy a merev devizagazdálkodás szabályait nemrég a tajpeji adminisztráció enyhítette és a jelek szerint már jobban szorgalmazza a tartalékok külföldi befektetések révén történő hasznosítását. Ezt az utat korábban Japán követte: a tőkekivitel révén az ország nyersanyagforrásokhoz jutott, mesterségesen elzárt piacokra törhetett be. Hasonló elgondolások Tajvan esetében sem kizártak. Annál is inkább, mivel az állandóan növekvő tartalékszint elsősorban *a nemzetközi kereskedelmi kapcsolatokban jelent irritáló tényezőt.*

A tartalékok emelkedése ugyanis a kereskedelmi partnerekkel szembeni mérlegtöbblet jele — abban az esetben, ha a folyó fizetési mérleg egyéb tényezői, a láthatatlan tételek vagy a turizmus és a kamatok jelentéktelenek. Tajvan esetében egyelőre erről van szó. Washington az idei év első hét hónapjában több mint 9 milliárd dollár hiányt volt kénytelen Tajpejjel szemben elkönyvelni, ennek megfelelő élességűek az amerikai felvetések is. Az USA kormánya olyan intézkedéseket követel, amelyek már *rövid távon a kóros mérlegtöbblet leépüléséhez vezethetnek*. A lista élén a tajvani dollár *felértékelésének* elősegítése áll. Ez azonban a jelek szerint keves lenne, szükség van még a vámtarifák csökkentésére is. Részleteiben 269 pozícióról van szó, kategóriáikba szerszámgépek és mezőgazdasági termékek egyaránt tartoznak. Külön fejezetet képeznek a bilaterális kapcsolatokban a szolgáltatások. Az Egyesült Államok itt is követeli a helyi piac megnyitását, különösen biztosítótársaságai számára. Nem kétséges, hogy nemleges válasz esetén mi történne: újabb kvóták, és „önkorlátozási" rendszerek szorítanák gátak közé a tajvani exportoffenzívát.

Abban a pillanatban pedig visszaesne a két számjegyű gazdasági növekedés. *Nem lenne hová eladni*, a belföldi piac az exportot képtelen volna helyettesíteni. (Az USA helyett persze elvileg lehetséges volna az eladásokat például Nyugat-Európa felé erőltetni. Ezzel a régióval szemben azonban folyamatos *többlet* alakult ki, egy év alatt az 1987 január—júliusi időszakra megkétszereződve. Az adminisztratív korlátozásoktól tehát kontinensünkön is félni lehet.)

Nem tartható

A tartalékok irreálisan magas szintje tehát éppúgy egyensúlytalanságot jelöl, mint az ellenkező véglet, magas eladósodás alacsony tartalékállománnyal. Hosszabb ideig éppúgy *nem tartható fenn*. Erről egyébként a kereskedelmi partnerek is szívesen gondoskodnak. Az érintett adminisztráció az exportpiacok diverzifikálásával, tőkekihelyezéssel és végső soron a belföldi kereslet élénkítésével javíthatja helyzetét. Jobb ezt úgy tenni, hogy az ütemet az érintett diktálhatja.

G. Sz.

MAGYAR HÍRLAP

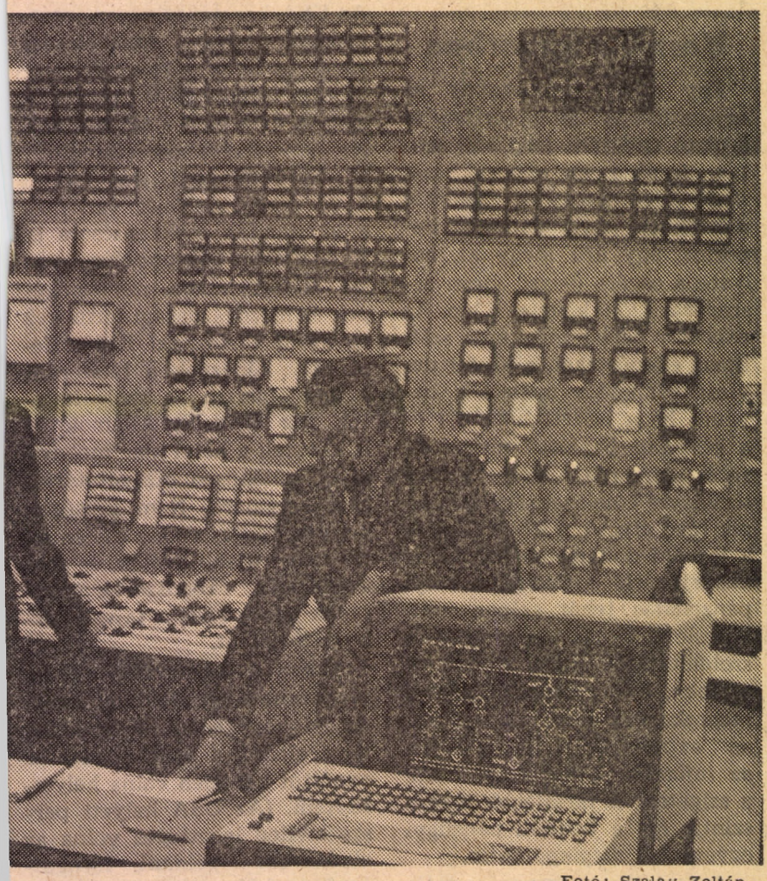
...erőműben

...ő a biztonság!

néhány százalékát tette ki a hatóságilag megengedettnek. Vagyis az atomerőmű működése következtében a környezetében élő lakosságot érő dózisegyenérték az engedélyezett mérték töredékét sem éri el.

Az atomerőművek legkockázatosabb következményekkel járó üzemzavara általában a reaktor hűtésének kimaradásából adódhat, illetve akkor léphet fel, ha az úgynevezett primer hűtőkör önállósága megszűnik, azaz például eltörik egy

Köztudott, hogy az atomerőművek üzemeltetéséhez a nagy teljesítmény miatt a turbinák kondenzátorainak hűtésére is nagy mennyiségű víz szükséges. Ez a víztömeg a használat során néhány Celsius-fokkal melegebb lesz, mint az a közeg — ez esetben a Duna —, ahonnan származik. Ezért ennek hatását is vizsgálni kell az élővilágra, mivel a hűtővizet a Dunába vezetik vissza. Ez a hatás a mérések szerint a Paksi Atomerőmű esetében nem

Fotó: Szalay Zoltán

hűtővezeték. Éppen ezért az egyik legalapvetőbb törekvés minden atomerőműben, hogy az aktív zóna — ahol a radioaktiv fűtőelemek vannak elhelyezve — hűtése minden körülmények között biztosítva legyen. Erre a célra valamennyi atomerőműben többszörösen tartalékolt, megerősített, üzemzavar esetén is működtethető hűtőrendszereket alakítottak ki. Így van ez Pakson is, ahol blokkonként háromszorosan tartalékolt, szakszóval élve, áganként függetlenített üzemzavari hűtőrendszert telepítettek. Ha mégis bekövetkezne egy baleset, melynek során radioaktiv szennyeződés kerülne a hűtőkörbe, s magának a hűtőkörnek a tömörsége is megszűnne, a hűtőkört magába foglaló épület akkor is megakadályozná a szennyeződés kikerülését a környezetbe, mert túlnyomásra méretezték. (A radioaktivitás környezetbe jutását megakadályozó három gát

jelent semmiféle veszélyt, vagyis a hőszennyezés nem okoz kimutatható kárt a Duna élővilágában, ha a hatóságilag előírt hőmérsékleti határértékeket betartják.

Végül szólni kell a környezetbe kerülő, „hagyományos szennyező anyagokról", vagyis a kommunális és az olajos szennyvizekről, a vízelőkészítő üzem hulladékvizéről, valamint az időszakos mosások során keletkező szennyvizekről is. Ezeket tisztítják és csak ellenőrzés után engedik vissza a Dunába, melynek így nincs káros következménye. A vizsgálatok tanúsága szerint ezektől a folyó alapterhelése nem változott számottevően, a szennyezettség még minimális vízhozam esetén sem emelkedik egy ezreléknél nagyobb mértékben.

Felvetődik még egy kérdés, nevezetesen: tavalyelőtt döntés született arról, hogy a Paksi ...őművet a negyedik 440

Bécsi kompromisszum

Megállapodtak és mégsem az OPEC legutolsó miniszteri értekezletén Bécsben. Azok, akik teljes kudarctól féltek, úgy mehettek haza, hogy várakozásuk nem igazolódott. Akik valamifajta megállapodástól reméltek áttörést, ugyancsak csalódtak. Az értekezlet kimenetele ugyanis az volt, hogy változatlanul *megújította a tavalyelőtt decemberben az átlagárra és a termelési kvótákra vonatkozó megállapodást.* Egy barrel nyersolaj ára tehát marad továbbra is *18 dollár*, míg a szervezet tagjainak összesített kitermelési kvótája *napi 16,6 millió hordó.*

Éppen ezzel a 16,6 millióval volt azonban gond az elmúlt évben. E szám ugyanis csalóka, tartalmazza az Irak számára jóváhagyott értéket is. *Bagdad* azonban sohasem rejtette véka alá, hogy *kevesli a számára jóváhagyott 1,54 millió barrelt naponta és Iránnal azonos, napi 2,3 millió hordós mennyiségi keretet kíván.* Irak nem is maradt meg a szavak kritikájánál. A gyakorlatban a közösen kialakított keretek figyelmen kívül hagyásával alakította ki termelési politikáját és hozott felszínre napi 2,7 millió hordónyi nyersolajat. Márpedig ez a tény az OPEC teljes kibocsátását azonnal 17,7 millióra emelte. A *túlkínálat* biztos jele volt, hogy tavaly augusztus óta — amikor az Öböl menti események bizonytalanná tették az ellátást és felidézték egy újabb olajszűke lehetőségét — *estek a szabadpiaci árak.*

A szervezet tagjainak egy része azonban hajlamosnak mutatkozott arra, hogy Irak igényeit kielégítse. Annál is inkább, mivel az országnak a többletbevételre deklaráltan *az Iránnal folytatandó háború céljaira volna szüksége.* Irán természetesen ellenállt, és úgy nyilatkozott, hogy Bagdad sikere esetén azonnal elhagyná az OPEC-et. Voltaképpen érthető, miért mentek bele a tagállamok a status quo fenntartásába. Mert *a helyzet nem romlik tovább.* Irak ugyan nyíltan elutasítja a határozatot, de hát elutasította már tavalyelőtt decemberben is. Különben is, *a szervezetnek egyszerűen nincs eszköze határozatai szankcionálására.* Ha úgy tetszik, ez egy önkéntességen alapuló *önkoordinációs struktúra,* melyben mindenki érdekeinek megfelelően jár el.

Nem véletlen, hogy az OPEC kohéziója 1979—80-ban, az áremelések idején sokkal nagyobb volt. A legutóbbi miniszteri értekezlet „az egyensúly" jegyében zajlott le. Elutasították egy iraki kérést, hasonló sors várt egy iráni felvetésre is. Teherán véleménye szerint ugyanis az idő megérett egy *minimum 2 dolláros barrelenkénti áremelésre.* Nem lenne persze szó reálértékben történő felértékelésről, a többlet mindössze az infláció és a dollárzuhanás kompenzálására szolgálna.

Az iráni álláspontot független nyugati kutatóközpontok is alátámasztották. Számításaik szerint *az egy hordóért tavalyelőtt kapott 18 dollár tavaly már csak 15,30-at ért, míg idén értéke már 14,75 dollárra esne.* Ennek tudható be, hogy míg a szervezet tagjainak bevételei folyó dollárban, nominálisan 20—30 százalékkal haladják meg a tavalyelőtti szintet, addig *reálértékben csak stagnálás mutatható ki.* De hát nincs mit tenni. A szervezet azt, hogy kitermelési plafonját csökkentse, képtelen elérni.

Rövid távú céljai tehát nem valósulhatnak meg, egy esetleges erőteljes áremelkedés ma is meglehetősen távolinak tűnik. A hosszú távú érdekeit azonban már sikeresebben védi az OPEC, a 18 dolláros hordónkénti árszinttel ugyanis a szervezeten kívüli termelők nagy részét ki tudja zárni a piacról.

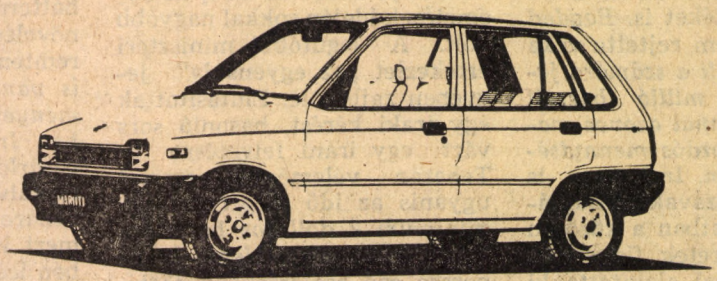
Más kérdés, hogy egy esetleges — bár kétségkívül átmeneti — *árzuhanás viszont semmiképpen sem zárható ki.* Könnyen elképzelhető, hogy az OPEC-tagok egy része — elsősorban a sértődött Irak és Irán — legújabb offenzívájuk vagy ellentámadásuk anyagi hátterét a termelés mennyiségi növelésével kívánják megteremteni. *Híresztelések amúgy is vannak bizonyos árengedményekről, melyeket elsősorban Irak nyújtana nyersolaja vásárlóinak.* (Irán annyira nincs ráutalva olajjövedelme mindenáron történő növelésére, mert külföldi tartozásait részben leépítette és ugyancsak radikálisan csökkentette importját is. Teherán abban is reménykedhet, hogy előbb-utóbb felszabadítják annak a több milliárd dolláros betétállománynak egy részét is, mely ma különféle nyugati bankokban befagyasztva fekszik).

Bécs végül is semmiben sem hozott döntést, azt arrébb tolták. Az értekezlet azoknak a nézetét erősíti, akik úgy vélik, hogy *a rossz piaci helyzetben a korábban sikeres kartell szerepe rohamosan csökken.* A piacok mindenesetre árcsökkenéssel reagáltak.

G. Sz.

Az indiai **Maruti** Gépkocsigyár
minden magyar autósnak

Boldog Újévet kíván

Japán gazdaság

A tekintély alapja

88. I. 15.

A Kereskedelmi és Iparügyi Minisztérium — közismert angol rövidítéssel MITI — szerepét világszerte *irigylésre méltónak* találják. Gyakran emlegetik, hogy a japán iparcikkek térhódítása mögött a legtöbbször ez az intézmény áll, és ugyancsak a MITI koordinálja a leszálló ágba került szektorok visszafejlesztését is. Ez a szerep annál is meglepőbb, hisz az intézménynek szabályozási funkciója voltaképpen *az iparpolitika területén követlenül nincs is.* Foglalkozhat exportszabályozással, kiadhat környezetvédelmi rendelkezéseket, felügyelheti a versenyre vonatkozó intézkedések megvalósulását, de az iparvállalatok tevékenységét egyébként általában csak „rábeszéléssel" és *nem utasítással* befolyásolhatja.

A MITI ereje

Más kérdés persze, hogy mindezt *Japánban teszi,* ahol a hatóságok, a vállalati szféra és a szakszervezetek viszonyára sokkal inkább az együttműködésre való törekvés, mint a konfrontáció jellemző. Általános szabály, hogy *minisztériumi útmutatásokat,* a vállalatok akár figyelmen kívül is hagyhatják, az ajánlások alkalmazása teljesen fakultatív. Ez természetesen azonnal támaszt egy komoly szakmai követelményt a hatósági munkával szemben. A személyi feltételek pedig adottak. Az állami szolgálat presztízse Japánban rendkívül erős, évente 32 ezer végzett egyetemista kívánja kormányintézeteknél pályáját megkezdeni és közülük csak *minden huszadikat veszik fel.* Rendelkezik a MITI megfelelő háttérintézményekkel is. Részét képezi ugyanis az Ipari Tudományos és Technológiai Hatóság, amelynek keretében 16 neves kutatóintézet működik. E szervezetnek nemcsak az az előnye, hogy a tudományos kutatások közvetlen célja ipari alkalmazásuk, hanem az is, hogy e hálózattal a minisztérium közvetlen információkkal bír egy adott területen a műszaki haladás kilátásairól. Saját tudásanyaga tehát *azonnal partnerré teszi őt a vállalatokkal szemben.*

A MITI persze *nem foglalkozik* minden ágazattal és vállalattal egyformán. A jelek szerint a virágzó nagyok, sok tekintetben függetleníthetik magukat a kormányintézmény kutatóbázisától, részt vesznek viszont az esetleges nemzetközi fellépést koordináló — például önkorlátozást célzó — minisztériumi akciókban. Általában azonban az a jellemző, hogy az érintett szakmai szövetségek *folyamatosan kapcsolatban vannak* a minisztériummal, mikroszintű információval látva el azt. A minisztérium pedig saját kutatási bázisa, közvetlenül megszerzett piaci információi alapján ajánlásokat tesz a vállalati hosszú távú stratégiára. Ez persze egyszerűbb akkor, ha az érintett ágazat növekedésben van. Jelentős a MITI szerepe akkor is, ha a cél éppen a *visszafejlesztés* — példa a hajógyártás esete. A hatóság ekkor abban működött közre, hogy a termelés ágazati szinten célszerű csökkentését a vállalatok saját magukra érdekegyeztetéses alapon lebontsák és az így elért megállapodást *valóban be is tartsák.* Ha úgy tetszik, a minisztérium adja meg a „visszafejlesztés stratégiáját".

Kérdés, *miért fogadják el* a minisztériumi ajánlásokat az esetek többségében a vállalatok akkor, amikor megvalósulásuk esetenként számukra fájdalmas is lehet? A magyarázat az, hogy a MITI *nem légüres térben, csupán csak saját apparátusa ötleteire támaszkodva dolgozik, hanem javaslatai kidolgozásába bevonja az érintett gazdálkodó szervezeteket is.* A végeredmény tehát ugyan formailag a minisztérium levélpapírján készül, de ténylegesen ezt a vállalati szféra is magáénak vallhatja. Könnyebb ennél fogva persze a végrehajtással való azonosulás is.

Megfogadják

A Kereskedelmi és Iparügyi Minisztérium fontossága azért is feltűnő, mivel a minisztériumnak magának eszköz közvetlenül *nincs* a kezében. Lehetősége van viszont arra, hogy *ajánlásával más szerveknél az érintett gazdálkodó szervezet előnyös elbánást szerezhet.* Ily módon juthat adókedvezményhez és pénzügyi preferenciákhoz a vállalat a Japán Fejlesztési Bankkal, az Export—Import Bankkal és a Kisvállalkozás Finanszírozási Vállalattal folytatott tárgyalásai során.

Az ajánlások mögött nem áll más, mint azok *racionalitása.* Megfogadásuk a vállalatok *jól felfogott érdeke* lehet. Törvényes felhatalmazás ugyanis a javaslatok kötelező alkalmazására a minisztérium mögött nincs. A piac ellen amúgy sem lehetne ajánlásokat tenni. Hiába ajánlotta volna például a MITI nemrég azt, hogy a japán iparvállalatok fordítsanak nagyobb figyelmet a belföldi piacra, ha e figyelmeztetést gazdasági érvek *nem támasztották volna alá.* Mivel a jen felértékelődött, a cégek természetesen nagyobb figyelmet fordítanak a honi értékesítésre és a drága jennel eszközölt külföldi beruházásokra. A figyelemfelhívás viszont kétségtelenül a *MITI* érdeme volt.

Gara Szabolcs

...eszek háza táján? Lám, *Szabó István*, a *Politikai Bizottság* tagja, a *Termelőszövetkezetek Országos Tanácsának* megalakulásától, tehát 20 éve elnöke — különben nádudvari téeszelnök 35 esztendeje! — mit nyilatkozott lapunk karácsonyi számában? Egyebek közt azt, hogy 1988-ban várhatóan további *ötmilliárd forint elvonást* okoz a közös gazdaságoknak az adó- és árreform, egyetemben az elavultnak ítélt keresetszabályozással. Ezt ellensúlyozandó, a felvásárlási árak fele *szabad* lesz, 40 százaléka úgynevezett garantált —, ma sem értem, mit jelent majd e fogalom a gyakorlatban! —, s csupán 10 százaléka kötött, hatóságilag rögzített, „ami persze — idézem Szabó István szavait — a lakosság életnívójára hat majd *negatív* értelemben".

A TOT decemberi, szokásos év végi ülésén a fő napirendi pont az a dokumentum volt, amit a legfőbb érdekképviseleti fórum közgazdasági főosztálya állított össze, s amelyben olvashatni, hogy *„az összesítetten bemutatott várható gazdasági helyzet* — különösen, ha rétegesen vizsgáljuk az üzemek gazdasági erejét — *nem ad okot a nagy optimizmusra"*, de kiemelnek *négy* megyét, amelyben nem lesz veszteséges szövetkezet a most kezdődött és márciusig eltartó *zárszámadási mérlegek tükrében. Tolna, Veszprém, Vas* és *Pest* megye ez a kivétel —, nos, *dr. Gyovai Pált*, az immár egyetlen Pest megyei érdekképviselet, ama Ménesi úti székhellyel bíró szövetség titkárát erről faggatom.

— *Tavaly még riportot írtam a Ceglédi Magyar—Szovjet Barátság Termelőszövetkezet felszámolásáról, pontosabban be-*

dr. Gyovai Pál
Fotó: Turczer György

csak erre a sorsra jutott ceglédi téeszszövetség titkárai, Kovács Zoltán és *Vimola Károly* is voltak egy ideig az összevont megyei szövetségi adminisztrációjának élén, az elnök ugyanis mindig gyakorló téeszelnök is egyszemélyben —, most *dr. Kovács Árpád*, az MSZMP *Központi Ellenőrzési Bizottságának* tagja, a *Fóti Vörösmarty Téesz* elnöke tölti be ezt a posztot.)

— *A TOT-ülésen kiderült, hogy a téeszek 1987. évi nyeresége 2,1 milliárd forinttal kevesebbedik 1986-hoz képest, miközben az önök megyéjében ellentétes irányú mozgás észlelhető!*

— Igen, Pest megye 68 termelőszövetkezete és három szakszövetkezete *több nyereséget* tud elkönyvelni az egy évvel korábbinál — így Gyovai Pál. — Átlagosan 16 százalékos ez a gyarapodás, de van 11 téesz, amelynek várható eredménye megduplázódott. Hogy ez minek köszönhető? Véleményem szerint *a költségtakarékosabb munkának, a veszteséges ágazatok felszámolásának, a hatékonyság javulásának. De tény és való, hogy enyhébbnek* kat, miként ez történt a *Rozmaring*, vagy a volt pestimrei, ma *gyáli* gazdasággal...

— *Vagyis ezek az egyesült, hadd tegyem hozzá, sokszor inkább felülről egyesített gazdaságok végül is jól jártak e „házasságokkal", bár emlékezetem szerint nem kevés volt akkortájt a berzenkedés ez ellen...*

— Ha volt is, túljutottunk rajtuk, ezért korántsem lehet összehasonlítani bennünket azokkal a megyékkel, ahol csakugyan a vezetők hatalmi szava döntött, ilyetén alapelvből kiindulván: mi nem ismerhetjük el az alacsonyabb típusú, hiszen gyakorlatilag magángazdaságon alapuló szakszövetkezeti formát...

— *Amely forma napjainkban ugyebár kezd nem hogy megtűrtté, hanem kívánatossá válni, miként erről a Miskolcra kihelyezett MÉM-miniszteri értekezleten, pontosabban az ezt követő élelmiszer-gazdasági fórumon hallhattam Váncsa Jenő mezőgazdasági és élelmezési minisztertől, de Borsod megye vezetőitől is. De szólt erről a már idézett TOT-dokumentum is, ily módon: „Célszerűnek látszik, hogy a tartósan pénzügyi nehézségekkel küzdő termelőszövetkezetek egy része — kellő átgondoltsággal és megalapozottsággal — egyszerűbb szövetkezeti formában folytassa működését." Erre vajon lesz-e példa Pest megyében is?*

— Nézze, bármennyire is megnőtt a likviditás, kevesebb a bank előtti sorban állás, pénzügyi zavarok mifelénk sem ismeretlenek — így a szövetségi titkár. — Vannak súlyos adósággal küszködő gazdaságaink, mint az összövetkezetnek számító, mert már 1945-ben meg-

---

SOROZAT

A társadalombiztosítás új szabályai (6.)

Táppénz, gyermekgondozási díj

szerint kétévi megszakítás r
a keresőképtelen dolgozó csak
volt jogosult. (Megszakítás né
abban a szabadnap, a heti pihe
vételével egynapi megszakítás

1988. január 1-jétől 75 száza

Török gazdaság

Szigorú menetelés

Még a múlt év novemberének utolsó vasárnapján a török szavazók *bizalmat adtak* annak a politikusnak, aki a nyolcvanas években miniszterelnök-helyettesként majd kormányfőként, *szigorúan a következetesen igyekezett megvalósítani egy kiigazítási-kibontakozási programot.* A győzelem jelentősége annál is nagyobb, mivel ez alkalommal — eltérően az 1983-as választásoktól — indulhattak a versenyben mindazok a politikusok is, akik az 1980-as katonai hatalomátvétel előtti közéletben szereztek nevet.

Özal és a kibontakozás

Az, hogy *Turgut Özal*, ilyen körülmények között is 290 helyet szerzett a parlamenti 450-ből, csak részben tudható be a kisebb pártokat sújtó választási szabályoknak, annak, hogy a mandátumot szerezni kívánó csoportosulásnak az országosan leadott voksok 10 százalékával kellett rendelkeznie. Fontosabb az, hogy a novemberi erőpróba egy mítosz végét jelenti. A török átlagpolgár a jelek szerint nem kívánja vissza *Sulejman Demirelt* és társait, állásfoglalása egyben a nyolcvanas években megtett török út jóváhagyása is.

Nem mintha a mai Törökországban már minden fenékig tejfel lenne. Egyes mutatók még romlottak is 1983 Özal hatalomra jutása óta. Akkor például a külföldi adósságállomány összege még csak 16 milliárd dollár volt, mára a kétszeresére emelkedett és az adósság szolgálati ráta *40 százalékot tesz* ki, annak ellenére, hogy a kivitel is ugrásszerűen növekedett. Míg az 1980-as katonai hatalomátvételkor az ország még csak *2 milliárd dollár értékben exportált*, addig mára már 10 milliárd dolláros kivitellel büszkélkedhet.

Ezzel párhuzamosan persze az importot is növelni kellett. Nem csupán azért, mert az export megtermelése eleve *importigényes.* Özal elképzelése távlatilag egy 100 milliós ipari középhatalom, amely sajátos földrajzi helyzetében egyszerre tudja kiszolgálni a Közel-Kelet és Európa piacait.

A behozatal jelentős része tehát a jövőt, *a fejlett technika* meghonosítását szolgálta és eredményeképpen rendelkezik ma, Törökország saját *háztartási elektronikával*, videogyártással.

Ha néhány bankárt esetleg izgatnak is a számok, a hazai választók számára azonban aligha a külföldi adósságállomány a fő kérdés. Sokkal több figyelmet kapott és kap a mintegy 20 százalékos munkanélküliség. Felmérések szerint évente félmillió fiatal lép a munkaerőpiacra, egyelőre többségükben hiába keresve alkalmazást. A gond *nem csupán gazdasági.* A török politikai élet résztvevői joggal tartanak attól, hogy a beintegrálódásra *képtelen* fiatalok esetleg szélsőséges eszmék befolyása alá kerülnek. A mintegy 40 százalékos inflációval szemben is erős a társadalmi ellenállás, annál is inkább, mivel ez az érték már *növekedést* jelent a nemrég elért 25 százalékos szintről.

Meg kell tennie

Özal választási platformja az infláció tekintetében *nem is vállal konkrétumot*, inkább csak arról beszél, hogy az áremelkedések „ütemét" ésszerű szintre kell leszállítani. Hogy ez mennyi, azt nem árulja el. A gazdasági növekedésben viszont már lényegesen bizakodóbb. Az elkövetkezendő 5 évre átlagosan és reálértékben 7 százalékos GNP-emelkedést vállal, úgy, hogy a kilencvenes évek elejére a kivitelt is *megduplázza* a jelenlegihez képest.

Folytatódik tehát a török gazdasági csoda, az expanzió — hirdeti a Szülőhaza Pártja. A folyamat végén pedig ott van az, ami szimbolikusan végleg ledönti a Törökország és Európa között századok óta kialakult válaszfalakat: csatlakozás az Európai Gazdasági Közösséghez. Ez a lépés *ma még távoli*, de az ország politikai vitáiban élő téma. A török ipar, a nagy holdingok lelkes támogatói ebben a kérdésben a kormánynak, amely egyébként a részben veszteséges állami szektor leépítését és reprivatizálását, a behozatal további liberalizálását is ígéri.

Mindenekelőtt azonban *meg kell fékeznie* a pénzellátás és a közkiadások növekedésének ütemét. A nagyvonalúság a helyi kormányzat és az állami szektor oldaláról a választások előtt bizonyos fokig politikai szempontból érthető volt. Az inflációellenes harc oldaláról nézve azonban *kifejezetten káros.* Ezt a vitát azonban a mandátum birtokában is csak nehezen tudja majd folytatni Özal. A takarékosságot ugyanis elvileg *mindenki helyeselné*, hiszen az infláció megfékezése vitathatatlanul fontos feladat. Konkrétan azonban a visszafogás más megítélése alá esik. Valószínűleg az állami apparátus egy része sem támogatná az erőteljes megszorításokat, hiszen azok megszokott hatalmi pozíciójuktól, „elosztó" funkciójuktól fosztanák meg őket.

Özal mindenesetre nyugodtan, a többség birtokában utazhat az Egyesült Államokba a februári szívoperációja után esedékes orvosi felülvizsgálatra. Távollétében kerül majd sor azokra az áremelésekre, amelyeket a *győztes választások után* már meg lehet tenni.

Gara Szabolcs

88. I 15.

Szikora *történelmi modellt* kereső elképzelésével. Az eredeti Zsivago-figura ugyanis éppen azért *jelképes jelentőségű*, mert az erkölcsi és szellemi függetlenség iránti elkötelezettsége kivételesen hajthatatlan. Tévedés Zsivagót valami tébláboló, akarattalanul sodrodó intellektuelnek láttatni. Igaz, kiszolgáltatottja a forradalmi eseményeknek, küzdenie kell magánérzelmei zűrzavarával is, de ez az ember sohasem adja fel a saját normáit. Tudatosan rokonszenvezik a forradalommal, és orvosi hivatásával megpróbálja szolgálni is. Embersége szilárd, szelleme igényes. Zsivago a káosz, az esztelen gyilkolás és a politikai bürokrácia elől akar félrehúzódni. Dickenst, Puskint, Dosztojevszkijt elemezni egy magaműveltе, elhagyott tanyán, a tajgában. Az ő kívülállása nem gyengeség, hanem *a morális lény* elzárkózása a bűn elől, a számára elfogadhatatlan követelmények elől. Egy vívódó, erős ember küzdelme azért, hogy *önmaga* maradhasson.

Paszternak Zsivagójának az a tragédiája, hogy a kor, amelyben élnie adatott, ennek a küzdelemnek a jogosságát nem ismeri el. Nem öli meg a doktort — életének közel négy évtizede alatt lassan őrli fel, a szívrohamig. Szikora előadásában érzékletesen jelenik meg ez a folyamat, de nem elég érzékletes, nem eléggé *azonosítható* Zsivago, a szenvedő ember.

MÉSZÁROS TAMÁS

zitását, a italian kultúra szerepét, s hogy általában lefelé szorítsák a művelődés szintjét. Idézed a karácsonyi Ést. A vaskos dupla szám élén korunk legelementárisabb költőgéniuszának *Weöres Sándornak* neve áll, és mellette hányan igyekeztünk, magyar írók-költők tehetségünk legjavát adni — nem utolsó kiáltás és seregszemle volt ez. A lap az újságárusoknál az első órában elfogyott; keveset nyomtak belőle. Én a szerkesztőségbe mentem példányért. A metrón megszólítottak: hol vettem? Bezzeg az aluljáróban egy „aluljáró-irodalom" hatalmas halmai, rekedt kikiáltók. Aki ennek a rációjára rá akar jönni, eltéved az áttekinthetetlen közgazdasági teoretizálások és a legbrutálisabb profit labirintusában. Csakhogy van egy másik világjelenség is — ami nálunk viszont *hiányzik*. És ez az ellenállás a kultúrarontás tendenciáival szemben. Akár nyugati, akár keleti felében jársz Európának, ezt az ellenállást tapasztalhatod. De igazad van, nálunk ez donquijotéskodásnak tűnik. Vállalom. Mondd, hány agyondekorált tábornok élt *Cervantes* idején Spanyolországban? Hány diadalmas csatát nyertek meg ezek? Hiszen a csatákat azért valakiknek csak meg kell nyerni. Mondd a nevüket! Emlékszel rájuk? Én nem. De él Don Quijote neve, aki akkoriban szélmalmokkal harcolt.

get is jobban látja Ádám az Űrből visszanézve, mint látta a Paradicsomban. De — s ez lényeges — az értékek is jobban látszódnak messziről. A magyar szellem értékei.

● *Megszépítő messzeség?*

— Inkább a kisszerűség hiánya. Idehaza csak nehezen jutunk el legjobb értékeink egyetemességének elismeréséhez, mert mindig van egy ellentábor, amely a műnek nemcsak kvalitását, hanem még a létjogát is tagadja. Odakint meg — ha ismerik — evidens a becsük.

● *Ha megismerik.*

— Ez nem az én monomániám. *Orbán Ottótól* is hallottam a napokban, hogy azon az amerikai egyetemen, ahol magyar irodalmat tanított, ugyanazt tapasztalta, amit én Firenzében. Hogy különös fogékonysággal reagálnak a fiatalok mai magyar írók szavára, *ha* képesek vagyunk a *lényeget közvetíteni.*

● *Ezt mutatják tehát a te tapasztalataid is?*

— Rendszeres tapasztalataim Firenzéből. Véletlen tapasztalataim máshonnan. Kezdjük a véletleneken. A karácsonyi Népszabadságban interjú *Stefan Hermlinnel.* Beszél arról is, hogy a háború alatt egy francia ellenállási lapban olvasott néhány *József Attila*-verset, s ezek annyira megejtették őt, hogy maga is szalonban árulják a könyvet is. Az Esti Kornél 1985-ben jelent meg, ez már a harmadik kiadás. *Ádám Péterrel* fordította a strasbourgi irodalomprofesszor, *Maurice Regnault.* Az ifjú rendező, *Gilles Gleises* pedig *Kafka, Kundera* és *Beckett* sorába állítja felfedezettjét, Kosztolányit.

— Miért idézem ezeket a példákat? És még idézhetnék jó néhányat az önzetlen áldozatvállalókról: *Albiniét* Olaszországban, *Jean Luc Moreau-ét* Párizsban, a boldogult *Hadzis Demeterét* Görögországban — hosszú a sor. Ezért is hasznos ez a seregszámla, amelyet a Magyar Hírlapban kezdtél. És sorold mellé jük azokat a külföldi kicsi és közepes kiadókat, akik vállalják egy-egy ismeretlen magyar szerző művének ráfizetéses vagy igen kockázatos kiadását, pedig nyúlhatnának biztos sikerkönyvek után. Annyit mindenesetre megérdemelnek, hogy megkíméljük őket attól, hogy összeütközzenek az újfajta divatos profitéhséggel. Ha már idehaza a kultúránk szép tartományait oly kevéssé féltjük a kommercializmus ártalmaitól. Az elefántok nem szoktak szerencsés látogatói lenni a porcelánboltoknak. Nem hallod a nagy csörömpölést?

(Hubay Miklóssal készített interjúnk folytatása a hétfői számban.)

LUKÁCSY ANDRÁS

Eredményesnek ígérkezik a Gillette ön-áramvonalasítása

New York-i tudósítónktól:

Az elmúlt év novemberében a *Revlon*-csoport 5,3 milliárd dollárt ígért a *Gillette*-nek, amely visszautasította a felvásárlási ajánlatot. Az összeolvadás veszélyének fennmaradása azonban ráébresztette a Gillette vezetőit arra, hogy a talponmaradás érdekében gazdaságosabbá kell tenniük a vállalat működését, csökkenteniük kell a termékek számát és a foglalkoztatottak létszámát, valamint a költségeket.

Jelentősen átszervezték az óriáscég egyik legkevésbé nyereséges üzletágát, az írószergyártást. A *Pape Mate* részleg dolgozóinak számát 15 százalékkal csökkentették, az ott gyártott 400 féle termék számát pedig egynegyeddel mérsékelték. Bezárták és eladták a cég *Jafra* nevű, kozmetikai szereket gyártó részlegét, amely a világ 11 országában folytatott termelést; ennek következtében a kozmetikai üzletág nyeresége kétszeresére emelkedett. Tárgyalások folynak arról, hogy a Gillette eladja a *Braun* villanyborotvákat gyártó részlegének argentínai és brazíliai üzemeit. A tervezett cégeladások következtében további ötszáz fővel csökkenne a Gillette dolgozóinak száma.

A profilszűkítés keretében eladták még a *Misco* számítógépipari vállalatot, az *Eye World* optikai üzlethálózatot, valamint az *Elizabeth Grady* bőrápoló szalont.

A gyors átszervezés első eredményei már megmutatkoznak a Gillette üzletmenetében: 1987 első félévében a cég profitja 27,4 százalékkal volt magasabb, mint egy évvel korábban. A külföldi érdekeltségek nyeresége ennél is nagyobb mértékben, 50 százalékkal bővült. Az átszervezés következtében számottevően javult a Gillette első számú üzleti tevékenységének, a borotvagyártásnak a gazdaságossága és jövedelmezősége. (Ez az üzletág 30 cent nyereséget hoz minden dollárnyi eladás után.)

A *Smith Barney* piackutató cég számításai szerint a Gillette adózás utáni nyeresége idén 248, 1988-ban pedig 325 millió dollár lesz. Az átszervezés előtt — 1986-ban — a cég profitja nem haladta meg a 180 millió dollárt.

1987. XII. 17.

USA

A munkavállalók harcba szállnak

Az évtized eddig eltelt részében az amerikai belpolitikában viszonylag keveset lehetett hallani a munkavállalói jogok kiszélesítéséről, a magas munkanélküliség ugyanis nem biztosított „terepet" a harc sikeréhez.

A hét éve hatalmon lévő Reagan gazdaságpolitikájának egyik legnagyobb sikere és eredménye a munkanélküliek számának jelentős csökkentése, s csaknem 20 millió új munkaalkalom. A nyolcvanas évek elején az amerikai munkaképes lakosságnak több mint 10 százaléka volt állástalan, ez az arány az idei esztendő harmadik negyedévében 5,8 százalékra csökkent. (Ismeretes, hogy az amerikai közgazdászok az 5-5,5 százalékos munkanélküliséget még „egészségesnek", sőt szükségesnek tartják.)

A munkanélküliek számának mérséklődésével párhuzamosan újjáéledt a dolgozók harca az alapvető szociális intézkedések biztosításáért, illetve kiterjesztéséért. A követelések jogosságát a törvényhozás és a vállalatok egy része is elismeri, Reagan viszont — gazdaságossági és költségvetési megfontolásból — ellenzi a jelenlegi szabályozás megváltoztatását. Nem is titkolja, hogy amennyiben a törvényhozás két háza a jogok kiszélesítése mellett dönt, azok életbelépését elnöki vétóval akadályozza meg. Az elnökválasztási kampány tehát új lehetőséget nyit a majdani elnök személyén keresztül néhány munkavállalói követelés keresztülvitelére.

Az amerikai szakszervezetek és a nem szervezett dolgozók követelései öt nagyobb területet fognak át. (Érdemes megjegyezni, hogy 1953-ban még a dolgozók 26 százaléka volt tagja valamelyik szakszervezetnek, ma viszont csak 15 százaléka.) Javasolják annak törvénybe iktatását, hogy a munkaadók legyenek kötelesek 60 nappal a tervezett gyárbezárás, vagy nagyobb méretű munkáselbocsátás előtt a dolgozókat erről értesíteni. Ugyancsak követelik, hogy a munkaadók előre figyelmeztessék a dolgozókat az egészségre ártalmas munkafolyamatokra és munkahelyekre.

Jelenleg a legalacsonyabb — kötelező — órabér 3,35 dollár. Ezt az összeget csaknem 10 esztendővel ezelőtt állapították meg; a követelések között szerepel, hogy a minimálórabéreket a törvényhozás 4,65 dollárra emelje fel. Ma az Egyesült Államokban nem írja törvény elő, hogy a munkáltató köteles a dolgozói számára úgynevezett alap-egészségügyi biztosítást nyújtani. A munkavállalói követelések között viszont nagy súllyal szerepel ennek a biztosítási formának a kötelezővé tétele, hasonlóképpen a szülési és a betegszabadság.

Az USA-ban nem ismerik a gyermekgondozási és -ápolási segély és szabadság intézményét. A munkaadótól függ, hogy biztosít-e (fizetés nélküli) szülési szabadságot a terhes asszonyoknak. A gyermek, vagy gyermekek betegsége esetén nem jár fizetett szabadság, de még fizetés nélküli szabadság sem. A szülők dolga, hogy megoldják beteg gyermekük ápolását és őrzését. A munkavállalók most azt követelik, hogy biztosítson a törvény 18 heti fizetés nélküli (!) szülési szabadságot, s ugyanez vonatkozzék az örökbefogadásra is. A dolgozók azt is szeretnék elfogadtatni a törvényhozással és az elnökkel, hogy szükség esetén 26 heti fizetés nélküli betegszabadságot kapjanak, s ezen az időn belül betegség miatt ne szűnhessen meg a munkaviszonyuk.

Munkaügyi szakemberek véleménye szerint ezekre a kérdésekre nemcsak a törvényhozásnak, hanem a vállalatoknak is oda kell figyelniük. Megítélésük szerint az amerikai cégek a nyolcvanas években szinte alig fordítottak figyelmet a munkavállalói jogok kiszélesítésére, figyelmüket ugyanis elsősorban az „önáramvonalasítás", a cégfelvásárlások, az átszervezés és a termelés gazdaságosabbá tétele kötötte le.

A vállalatok egy része versenyképességi okoknál fogva is támogatja a követelések törvényhozási elfogadását. A Chrysler például évek óta nyújt egészségügyi alapbiztosítást dolgozóinak és azok feleségének (amennyiben az nem rendelkezik ilyen biztosítással), a légitársaságok közül pedig az American Airlines biztosítja alkalmazottait. Számukra ez a biztosítás a versenytársakhoz képest többletköltséget jelent, tehát rontja gazdasági eredményeiket. (Itt érdemes megemlíteni, hogy 37 millió amerikai dolgozó nem rendelkezik cégén keresztül semmiféle egészségügyi biztosítással. Ők kénytelenek magánbiztosítást kötni, ami jelentősen megterheli a családi költségvetést). Az egészségügyi alapbiztosítást nyújtó cégek véleménye szerint a versenyfeltételek egyenlősége megköveteli a munkáltatói kötelességek egyenlőségét is. Az idei évben érezhetően éleződik a dolgozók küzdelme jogaik kiterjesztéséért. A pályakezdők, a nők, az egészségtelen munkakörülmények között dolgozók és még számos munkavállalói réteg alapított érdekképviseletet, valamint sikerült megnyerniük lobbistákat Washingtonban. Minden jel arra mutat, hogy az elnökjelöltek felkarolják a dolgozók követeléseit, kérdés azonban miként sikerül az „ügynek" a következő törvényhozást megnyernie a majdani elnöknek.

Gara Szabolcs

annak ellenére, hogy az 5 százalékból hármat elensúlyozott a kütefa-visszatérítés megszüntetése?

► Nem mondom, hogy a leértékelés önmagában valami rendkívül nagy lendületet kölcsönzött volna a vállalatoknak, de azt kijelenthetem, hogy a hatása pozitív volt. Végül is úgy tűnik, hogy igazolódott a vállalatoknak az a számítása, hogy az év vége előtt még történik valami és forintban nagyobb bevételhez juthatnak. A leértékelés szerintem nem volt rossz lépés, a kívánt cél elérése érdekében hat.

Egyre nagyobb a kórusa azoknak, akik indokoltnak tartanák átmenetileg a kettős árfolyam bevezetését. Így nyilatkozott nemrégiben a FIGYELŐnek az egyik külkereskedelmi vállalat vezérigazgatója, illetve gazdasági napilapunknak a bécsi magyar kereskedelmi kirendeltség vezetője.

► Nem tartom ezt a leglényegesebb kérdésnek. Ha nekem kellene választani, azt hiszem, a kettős árfolyam ellen lennék. Egy gazdaság erejét jelzi, ha egységes árfolyamot tud fenntartani. Más eszközökkel kell elérni, hogy kialakuljon a megfelelő exportérdekeltség.

A mostani — ön szerint — őrületesnek igérkező hajrá után mit vár a jövő év elejétől?

► Vállalatunknak az egész évre jó — az ideinél jobb — a kötésállománya. Úgy néz ki, hogy lassan lecsillapodik az adórendszer és a szabályozók körül kialakult feszültség, enyhül a bizonytalanság. Sok minden kezd tisztázódni. Úgy érzem, hogy a mi területünkön a jövő évnek jónak kell lennie. Ha vannak exportkötések, azokat teljesítenünk kell, ha nem tesszük, egész beruházások csúsznak, s ennek vállalatunkra és ipari partnereinkre is rendkívül hátrányos következményei lesznek.

vitásától, exportunk való érdekeltségüktől. Tehát a mi jövedelempozíciónkat nemcsak a külkereskedelemre vonatkozó szabályozás befolyásolja, hanem a gazdaság egészére kidolgozott rendszer, s ebben közismerten még ma is sok a homályos pont.

Az importtal kapcsolatos bevételi források csökkenése, az ön véleménye szerint, összefügghet-e azzal, hogy a gazdaságirányítók vissza akarják fogni az importot konvertibilis elszámolásban?

► Nem hiszem, hogy ezzel függne össze. Annak, hogy a bizományosi díj magas vagy alacsony, az import volumenére gyakorlatilag nincs hatása. A külkereskedelmi vállalatok döntő többsége ettől függetlenül erősen importérdekelt. Általában ismert, hogy a nagy importot lebonyolító vállalatok jól élnek, viszonyítva azokhoz a vállalatokhoz, amelyeknél az import aránya az össztevékenységen belül kisebb. A Transelektro 1986-ban rubelelszámolásban 6,2 milliárd forintért exportált, importja viszont csak 2,8 milliárd volt. Konvertibilis elszámolásban pedig az 5,7 milliárdos kivitellel 4,4 milliárd forintos behozatal állt szemben.

Lehet akkor azt mondani, hogy a Transelektro viszonylag jól járt a bizományosi díjak mostani átértékelésével?

► Inkább azt mondom, hogy eddig jártunk rosszul: 30 éven keresztül vesztettünk azon, a többi külkereskedelmi vállalathoz viszonyítva, hogy össztevékenységünkön belül alacsonyabb volt az import aránya.

Nem hat a bizományosi díj csökkentése az importban a jobb ármunka ellen.

► Nem érzek ebben közvetlen összefüggést. Véleményem szerint a díj nagysága alapvetően nem befolyásolja a vállalati érdekeltséget, mert bár a nagyobb importértékeltérésekről van szó. Lehet, hogy kissé mérsékelni tudjuk az ugrásokat, de alapvetően nem lehet ezeket megszüntetni. S bizony, ha egyszer bejön egy visszaesés, akkor rossz vállalatként vagyunk nyilvántartva, s ennek mind erkölcsi, mind anyagi következményei vannak. Konvertibilis elszámolású kivitelünk 1985-ben 100 millió dollár volt, tavaly 130 millióra tornásztuk fel. Sokak szerint nagy hibát követtünk el, hogy így megemeltük a bázisunkat, de — hangsúlyozom — nekünk nincs itt sok választási lehetőségünk. Ha az iparvállalat szállítani akar és tud, akkor nekünk ezt teljesíteni kell. Előre láttuk, hogy ezt az idén nem lehet megismételni. Ráadásul elhúzódott a tavaly aláírt 100 millió dolláros török erőművi megrendelés pénzügyi kérdéseinek tisztázása, ezért ebből a tervezett 10-15 milliós kivitelből várhatóan az év végéig csak 3-4 millió dollár valósul meg. Hiába próbáltuk egyéb termékeinkkel és egyéb piacainkon ezt a kiesést pótolni, idei konvertibilis exportunk 124-127 millió dollár között várható, s ez erkölcsileg és anyagilag is hátrányos számunkra.

Megoldhatja-e ön szerint ezt a kérdést a nyereségérdekeltségről a vagyonérdekeltségről való átállás?

► Elvben javíthat, de sajnos, ahogyan a szabályozókat nézegettük, tanulmányoztuk, nem érezzük, hogy olyan hihetetlenül ösztönözve lennénk a vagyon gyarapítására. Nyilván a vagyonérdekeltség nagyságrenddel ésszerűbb megközelítése a tevékenységünknek, mint a korábbi merev bázisszemlélet. De sajnos megvan annak a veszélye, hogy a konkrét szabályozókon keresztül visszacsempésződik a bázisszemlélet, sőt

günket olyan mértékben elvonták, hogy például a Transelektro vagyona ma olyan nevetségesen alacsony, hogy emellé egy jobb ktsz mellényzsebből odatette volna a 49 százalékot. A másik dolog, hogy kié a Transelektro vagyona, ami bekerülne a részvénytársaságba. A felmerült komplikációk és a jogi rendezetlenség miatt ezt a kérdést egyelőre levettük a napirendről.

Az általános forgalmi adó eredeti céljai szerint megteremti a megfelelő exportérdekeltséget azzal, hogy nagyobb nyereséggel ösztönöz a magasabb feldolgozottságú termékek kivitelére. A Transelektro ipari partnerei döntő többségükben ilyeneket gyártanak. Az ön ismeretei szerint mennyiben tesz eleget az ÁFA ezeknek az eredeti elképzeléseknek?

► Szomorú, de erre a kérdésre nem tudok felelősséggel válaszolni. A meghirdetett elvek nagyon kedvezőnek tűntek és úgy nézett ki, hogy minél inkább feldolgozottabb egy termék, annál érdemesebb lesz exportálni. Mi nem vagyunk termelők, ilyen jellegű számításokat nem végeztünk, de akárkivel beszélgettem ipari partnereink közül akárhová nézünk, bekapcsoljuk a rádiót, a tv-t, újságokat olvasunk, akár az önöket is, mást sem hallani, hogy a feldolgozottabb terméket előállító vállalatok rosszabbul járnak. Még nem olvastam olyan véleményt vállalati részről, amely az ellenkezőjét állítaná. Ez azt mutatja, hogy valahol ebben igazságnak kell lennie. Az elképzelések helyesek voltak, de — most legalábbis úgy néz ki — a szabályozás során nem az jött ki belőle, ami az eredeti elképzelés volt. A ipar egybehangzóan ezt állítja. Én pedig inkább nem tudok mást mondani.

Varga András

1987.
XII. 10.

Eladják a Sotheby's részvényeinek 29 százalékát

New York-i tudósítónktól:

Öt esztendővel ezelőtt egy detroiti beruházási csoport 139 millió dollárért vásárolta meg a világ legpatinásabb műkincskereskedő és árverési vállalatát, a *Sotheby's*-t A cég tulajdonosai most bejelentették, hogy az 1744-ben alapított anyavállalaton, a *Sotheby's Holdingon* keresztül eladják a részvényei 29 százalékát. A részvények értékesítéséből a tulajdonosok legkevesebb 165 millió dollár bevételre számítanak.

1984-ben a Sotheby's forgalma 533 millió dollár volt, gazdálkodása viszont 6,4 millió dollár veszteséggel zárult. Tavaly a műkincskereskedelem és az árverések 815,9 millió dolláros forgalmat és 17 milliós nyereséget eredményeztek. 1987 első félévében a vállalat adózás utáni profitja 27 millió dollárra ugrott.

A Sotheby's első számú vetélytársa, az ugyancsak több száz éves *Christie's* 1984-ben 21,4, egy esztendővel később pedig 16,2 millió dollár nyereséget ért el. Tavaly a Sotheby's profitja már túlszárnyalta vetélytársáét, s az előrejelzések szerint az idei esztendőt is kedvezőbben zárja majd.

A Sotheby's forgalmának 53 százaléka festmények és szobrok árveréséből származik, a bútorok részaránya 20 százalék. Az ékszerek árverése adja a forgalom 9, a ritka könyveké 3, az egyéb cikkeké (például érmék, porcelánok, régi borok stb.) pedig 15 százalékát.

1987. XII. 22.

TÖBB PÉNZT KÖLTENEK KENYÉRRE AZ AMERIKAIAK

New York-i tudósítónktól:

A *Lempert* piackutató intézet tanulmánya szerint az amerikai szupermarketek kenyéreladásból származó bevétele tavaly 3,6 százalékkal emelkedett, s elérte a 7,6 milliárd dollárt. A bevételnövekedés ellenére mutatkozott, hogy a kenyérfogyasztás az Egyesült Államokban 1977 óta évi 3 százalékkal csökken. A bevételek növekedésének nem elsősorban az áremelkedés az oka, hanem az a tény, hogy a pékségek kínálata mind szélesebb. Különösen a nagy rostanyagtartalmú kenyérfélék népszerűek az amerikai vásárlók körében. Visszaesett a fehérkenyér fogyasztása, jelentősen emelkedett viszont a félbarna és a barna sütőipari készítmények forgalma. Érdemes megjegyezni, hogy az utóbbi hónapokban az USA-ban több tanulmány arra hívta fel a figyelmet, hogy a kenyérfogyasztás különösen egészséges. A szupermarketek forgalmában tavaly a kenyéreladás a forgalom 3,5 százalékát képviselte.

Továbbra is a szolgáltató ágazatba áramlik az amerikai munkaerő

87. XII. 24.

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államok munkaügyi statisztikai hivatalának adatai szerint az amerikai vállalatok 1982 óta 13,5 millió új munkahelyet teremtettek.

Az új munkahelyek 65 százaléka a kereskedelmi és a szolgáltatási ágazatban keletkezett, noha ennek a két területnek a részaránya a nem mezőgazdasági foglalkoztatottsági statisztikában nem haladja meg a 47 százalékot. 1982-höz képest a bányászatban 2,1 százalékkal csökkent a foglalkoztatottak száma, a feldolgozóiparban 7,6, az építőiparban 8,7, a pénzügyi és az ingatlanüzletben 9,4, a közlekedésben pedig 2,4 százalékkal többen dolgoznak. A kormányhivatalok foglalkoztatottainak a száma öt esztendő alatt 9,6 százalékkal nőtt.

Az USA munkaügyi minisztériuma előrejelzést készített a foglalkoztatottság alakulásáról az évezred végéig. A prognózis szerint 2000-ig 34 millió új munkahely jon létre az országban. Ebből 21 milliót a kereskedelmi és a szolgáltatási ágazat hoz létre, a többi a pénzügyek, az ingatlanüzletek, az építőipar, a bányászat, a közlekedés és a közszolgáltatások, valamint a kormányhivatalok területén keletkezik. Az ezredfordulóig csökken a feldolgozóipar munkásállománya: az előrejelzés szerint az amerikai feldolgozóiparban a következő 13 esztendőben 800 ezer munkahely szűnik meg.

A foglalkoztatottság alakulásának tendenciája szorosan összefügg azzal a ténnyel, hogy az Egyesült Államok bruttó nemzeti termékének mintegy háromnegyedét a szolgáltatási ágazat hozza létre, miközben a feldolgozóipar és a mezőgazdaság részesedése zsugorodik a GNP-ben.

87. XII. 30.

A REEBOK VEZETI AZ USA SPORTCIPŐPIACÁT

New York-i tudósítónktól:

A sport- és szabadidőcipők piaca az USA-ban évtizedünkben nagy mértékben bővült. Elsősorban a kocogó-, a gyalogló- és a teniszcipők népszerűek: ezekből 1983-ban a kereskedők 1,8 milliárd dolláros forgalmat bonyolítottak le, s a *Smart* piackutató cég előrejelzése szerint az eladások értéke idén eléri a 3 milliárd dollárt.

Az Egyesült Államok első számú sportcipőgyártó vállalata a *Reebok*, amely 1983-ban még mindössze 13 millió dollár értékű cipőt adott el. A kiváló minőség, az agresszív és átgondolt piacpolitika eredményeként a Reebok idén egymilliárd dolláros forgalomra számít. A vállalat már 1986-ban maga mögé utasította az eladási statisztikákat vezető versenytársait, a *Nike*-ot, valamint az *Adidas*t. A Nike 1983-ban 636 millió dolláros forgalomra számít. Az Adidas cipők iránti kereslet visszaesett az Egyesült Államokban: négy esztendővel ezelőtt az Adidas az USA-ban még 210 millió dolláros forgalmat bonyolított le, idén viszont csak 165 millió dollár bevételre számíthat.

A dinamikusan fejlődő Reebok ezzel szemben 1987 első felében 640 millió dollár bevételre tett szert, profitja pedig 81 millió volt. A tavalyi év azonos időszakához képest a bevétel 64, a nyereség pedig 42 százalékkal növekedett.

Tavaly a Reebok a sportcipők mellett megkezdte a sportruházat gyártását és forgalmazását, az egész ágazat 1987-ben várhatóan 100 millió dolláros forgalmat bonyolít majd le. A Bostontól nem messze működő vállalat a kapacitás jelentős bővítése érdekében több cipőipari vállalatot felvásárolt az elmúlt 12 hónapban. Többek között tulajdonába került a *Rockport* cég, amely tavaly 100 millió dollárért adott el futócipőket. Ugyancsak a Reeboké lett a *Frye Shoe* nagyvállalat is.

A hazai piaci részesedés további bővülése mellett a Reebok dinamikusan építi ki külföldi értékesítési hálózatát. Jól működő piaci szervezetet hozott létre Olaszországban, Nagy-Britanniában, Kanadában és Franciaországban. Idén megkezdi saját piaci szervezetén keresztül a behatolást az NSZK piacára, ahol az Adidas nem kis népszerűségével kell megküzdenie.

Amerikai gyógyszeripar

1987. XII. 21.

Az Egyesült Államok gyógyszeriparának első számú vállalata, a Merck az ősz elején kapott engedélyt az USA élelmiszer- és gyógyszerhatóságától az új „csodaszer", a Mevacor forgalomba hozatalára. Az új — és minden bizonnyal hatalmas üzleti sikert hozó — gyógyszer a vér koleszterintartalmát hivatott csökkenteni, s a jelek szerint hamarosan „slágercikké" lesz az egész világon.

Korunkban szinte népbetegséggé vált a vér magas koleszterinszintje. A Merck kutatói több mint húsz esztendő alatt kifejlesztették az új készítményt. A Fortune 1986-ra vonatkozó felmérése szerint az Egyesült Államok legnagyobb presztízzsel rendelkező vállalata a Merck, amely a rangsorban maga mögé utasította a korábbi listavezető IBM-et. Az előzetes felmérések szerint idén is a Merck lesz az „év vállalata", amit mindenekelőtt a magas színvonalú vállalatvezetésnek és a kiemelkedő kutatási, fejlesztési tevékenységnek köszönhet.

Jól jellemzi a világszerte több mint 40 ezer dolgozót foglalkoztató cég csillagának emelkedését, hogy évi ötmilliárd dollár forgalom mellett a vállalat piaci (tőzsdei) értéke 28 milliárd dollár. Az amerikai vállalatok piaci érték szerinti rangsorában a Merck a hetedik helyre küzdötte fel magát. A General Motors piaci értéke idén 100 milliárd dolláros forgalom mellett 26,2, a Fordé pedig 69,6 milliárd dolláros bevétel mellett 25,5 milliárd dollár. A Merck mögött következnek ebben a rangsorban olyan nagy — és a gyógyszeripari vállalaténál sokkal nagyobb forgalmat lebonyolító — cégek, mint a Coca-Cola és az American Express. A beruházók és a részvényvásárlók körében is igen népszerű a New Jersey államba települt cég, hiszen részvényeinek árfolyama nem egészen két esztendő alatt négyszeresére emelkedett.

A Merck tavalyi, adózás előtti profitja a forgalom 30 százalékával volt egyenlő, adózás után pedig 865 millió dollár nyereséget mutatott ki, ez a forgalom mintegy 18 százalékát jelentette. Az amerikai gyógyszeripar átlagos profitrátája 1986-ban nem érte el a 10 százalékot.

A „csodavállalatnak" tartott Merck — szemben az amerikai gyógyszeripar vállalatainak többségével — tudatosan ügyelt arra, hogy üzletmenete ne egy-két termék sikerétől vagy sikertelenségétől függjön. Évente több tucat új készítményt dob a piacra, amelyhez biztos alapot ad még az amerikai méretekben is kiemelkedő K+F bázisa és tevékenysége.

A cég kutatólaboratórium-komplexumában (Merck Sharp and Dohme Research Laboratories) 3300-an dolgoznak, többségükben a szakma legelismertebb amerikai kutatói és tudósai. A kutatással és fejlesztéssel foglalkozók igen nagy önállóságot élveznek. A vállalat vezetése rendszeresen rendez és szervez számukra előadás-sorozatot és továbbképző tanfolyamokat, ahol a világ legkiválóbb gyógyszervegyészei és biotechnikai szakemberei számolnak be a legújabb tudományos eredményekről. A Merck-laboratórium szellemi tőkéjét tekintélyes anyagi háttér egészíti ki.

Az idén a vállalat 530 millió dollárt fordít kutatásra és fejlesztésre. Ez az összeg megközelíti az éves forgalom 11 százalékát, s az éves profit több mint 60 százalékával egyenlő. Az amerikai gyógyszeripari vállalatok a statisztikák tanúsága szerint idén a forgalmuk 7,5 százalékát fordítják átlagosan K+F célokra. A Merck kutatási és fejlesztési ráfordításainak nagyságát jól jellemzi, hogy ez a vállalat finanszírozza az egész amerikai gyógyszeripar K+F kiadásainak 10 százalékát. A cég kiemelkedő tudományos és üzleti sikereihez persze az is hozzájárul, hogy az egész iparágban a Merck biztosítja a legmagasabb jövedelmet a kutatással és fejlesztéssel foglalkozó szakemberek számára.

A Mevacor olyan üzleti sikernek ígérkezik, amelyet még egy nagyvállalat is ritkán „üt meg". A cég elnöke, Vagelos szerint a kilencvenes évek elején a koleszterincsökkentő gyógyszer már olyan, szinte közszükségleti cikk lesz, mint napjainkban a magas vérnyomás elleni medicinák. A világon jelenleg évente 4,5 milliárd dollár értékben adnak el vérnyomáscsökkentő gyógyszereket, s ennek az üzleti szintnek az eléréséhez 20 esztendőre volt szükség. Gyógyszeripari szakértők véleménye szerint a Mevacor-eladások öt éven belül érik el a 4,5 milliárd dolláros évi értéket.

G. Sz.

87. dec. 8.

Kedvezőbbre fordult az amerikai nehézteherautó-gyártás helyzete

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államok nehézteherautókat gyártó vállalatai az elmúlt 3 évben igen kedvezőtlen konjunktúráról adhattak számot. Eladásaik csökkentek, jó esetben szinten maradtak. Tavaly például 15,5 százalékkal kevesebb teherautót értékesítettek, mint 1985-ben. Az eladási statisztikák tanúsága szerint az idei esztendő eddig eltelt részében viszont számottevően növekedett a nehézteherautók iránti kereslet: az év első nyolc hónapjában az eladások 16,1 százalékkal haladták meg az előző év azonos időszakáét.

A *Data Resources* és a *Merril Lynch* tanulmánya szerint a következő években a gyártók nem számíthatnak az ideihez hasonló keresletbővülésre, de visszaeséssel sem kell számolniuk. Az előrejelzés szerint idén 130 ezer nehézteherautó talál gazdára, jövőre 131, 1992-ben pedig 137 ezer teherautót adnak el ebből a kategóriából. Nem kizárt azonban, hogy az eladások az évtized végére 150 ezer darabra futnak fel. (Érdemes megjegyezni, hogy a hetvenes évek közepén évi 140—150 ezer nehézteherautót értékesítettek.)

A kereslet növekedését mindenekelőtt az országutakon futó teherautók életkora indokolja. A forgalomban lévő nehézteherautók 40 százaléka ugyanis több mint 10 éve készült, tehát eljött a lecserélés ideje.

Mindkét tanulmány megállapítja, hogy a kereslet jelentősebb bővülése ellen hat a nehéztehergépkocsik, illetve a szerelvények méretének növekedése. A nagyobb befogadóképességű és hosszabb kocsikkal, valamint a 2—3 pótkocsis szerelvényekkel csökkenthető a fuvarok száma, így a teherautók igénybevétele is csökken. Ez pedig meghosszabbítja élettartamukat, későbbre tolja lecserélésük idejét. A gyártóknak tehát hosszabb távon nem érdekük a nehézteherautók méreteinek és kapacitásának növelése.

TELEFAX-HÁLÓZATOT ALAPÍTOTT A SIR SPEEDY

87. dec. 16.

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államokban rohamosan terjed a telefax (távmásoló) berendezések használata. Míg 1980-ban 50 ezer ilyen gép talált vevőre az országban, idén már 330 ezret értékesítenek, s a számítások szerint már mintegy 600 ezer képtovábbító berendezésből áll az amerikai vállalatok és magánszemélyek gépparkja. (A telefax elterjedése forradalmasította az iratok, levelek, műszaki rajzok és egyéb dokumentumok, dokumentációk továbbítását. A telefax néhány másodperc alatt „eredetiben" juttatja el az elküldendő anyagokat telefonvonalon a címzettekhez. Sok gondot okoz ez már ma is a postának, hiszen a telefax bizonyos mértékben feleslegessé teszi a postai levélszolgálat igénybevételét.)

A telefax ára az elmúlt években számottevően csökkent, s ma már kétezer dollár körüli áron kapható igen jó minőségű berendezés. Ennek megvásárlása csak azoknak a cégeknek kifizetődő, amelyek rendszeresen igénybe veszik a telefaxot anyagok továbbítására. Az amerikai vállalatok többsége azonban viszonylag ritkán „faxozik", számukra a gép megvásárlása felesleges beruházást jelentene.

Ebből az elgondolásból indult ki a *Sir Speedy* nevű vállalat, amely az USA 800 helységében működtet úgynevezett másolóközpontokat, ahol automata gépek végzik az iratmásolást, pénzbedobás ellenében. A Sir Speedy megszervezete telefaxhálózatát, amely egy helyiségben működik a másológépekkel. Ma már mind a 800 helyen működik telefax is. A cég egy oldal továbbításáért 1 dollárt kér, s gépkocsijai házhoz is mennek a megrendelésekért. A Sir Speedy mindösszesen másfél millió dollárt fordított gépvásárlásra, s számításai szerint ez hamarosan megtérül.

A Sir Speedy telefax szolgáltatásait 91 százalékban olyan kisvállalatok veszik igénybe, amelyek ez idáig nem vásároltak távmásolót, és a belátható jövőben nem is kívánnak erre beruházni. Újabb tízezrek fogják a cég telefax-szolgáltatását igénybe venni — a vállalat véleménye szerint — egy ügyes reklámfogás eredményeként: a Sir Speedy *Faxshare* néven klubot hozott létre, amely havi 12 dolláros „tagsági díj" ellenében féláron továbbítja a megrendelők anyagait.

A Sir Speedy a *Postal Instant Press* után az Egyesült Államok második legnagyobb bérmásoló vállalata. Vetélytársát viszont lekörözte a telefax-szolgáltatás bevezetésével. Ennek köszönheti, hogy valószínűleg kiemelkedő eredménnyel zárja majd az idei évet. A Sir Speedy 220 millió dolláros forgalom mellett várhatóan 4,4 milliós nyereséget ér el úgy, hogy „árusítóhelyeinek" száma 400-zal marad el a Postal Instant Press mögött. Ez utóbbi vállalat idei forgalma 229 millió dollár lesz, nyeresége viszont jócskán elmarad a Sir Speedyétől.

Nyersanyagpiaci árakról és jegyzésekről 12 és 15 óra között a 228-014/36 számú telefonon adunk felvilágosítást.

Ellenségből szövetséges

Új biztonsági berendezés: az autóradar

Az Egyesült Államok gépkocsiipara már hosszabb ideje foglalkozik azzal a gondolattal, hogy az utasok biztonságát a biztonsági öv és az ütközésnél automatikusan felfúvódó légzsák mellett radarberendezéssel is növelje. A gépkocsiba szerelhető radar feladata az, hogy rossz időjárási vagy kedvezőtlen látási viszonyok közepette, illetve éjszaka „letapogassa" a vezető számára az utat, és felhívja a figyelmet az esetleges veszélyekre.

A kísérletek korábban nem hoztak számottevő eredményt. A beépített radarok mindent jeleztek: az út mentén parkoló kocsikat, a közlekedési táblákat és minden olyan, az út mentén álló tárgyat is, amely nem jelentett veszélyt a gépkocsi számára. A kísérleti mérések tanúsága szerint a veszélyhelyzetre való radarfigyelmeztetések 10 százaléka téves volt. Hosszú ideig nem sikerült „elirányítani" a radarhullámokat az út menti tárgyakról.

A San Diego-i *Radar Control System* nevű vállalat nemrégiben bejelentette, hogy olyan gépkocsiba szerelhető radart fejlesztett ki, amelynek tévedési aránya nem haladja meg az 1 százalékot. A berendezés „csőlátású", tehát kizárólag az országutat pásztázza, az út mentén levő tárgyak már kívül esnek látókörén. A gépkocsi kanyarodásakor is csak az útra koncentrál a berendezés, a radarsugarak tehát ekkor sem vetődnek ki az úton kívülre. A „fedélzeti radar" kiszámítja a veszélyforrás távolságát, s négy másodperccel az objektum elérése előtt jelez; a gépkocsivezetőnek tehát marad ideje fékezni.

A „csőlátó" radar országos tesztelése most folyik az Egyesült Államokban. A Radar Control cég elnöke szerint a kísérletek értékelése után, még az évtized vége előtt megkezdik az új biztonsági berendezés árusítását. Előzetes számítások szerint az amerikai gépkocsivezetők 100 dollár körüli áron vehetik majd meg a veszélyt jelző radarberendezést.

Maga a radar a nálunk is jól ismert ellenőrző eszközként persze már régóta jelen van az amerikai közlekedésben. Éppen ezért az USA-ban gyümölcsöző befektetésnek bizonyult nemcsak a radarok, hanem a radarfigyelő berendezések gyártása is. Az elektronikai cikkeket árusító üzletek nagy választékban kínálják a radárjelző berendezéseket az autósok számára. A kis méretű fekete doboz a gépkocsivezető számára jelzi, hogy az országúton radaros sebességmérés folyik. A figyelmeztetést a berendezés akkor adja, amikor a gépkocsi még nem került be a mérőradar látókörébe, a gépkocsivezető tehát időben tudja csökkenteni sebességét, és ezzel elkerülheti a nagyösszegű büntetést.

Az első radardetektorok az USA kiskereskedelmében 1980-ban jelentek meg, 200 dollár körüli áron. Akkor a *Cincinnati Microwave* nevű cég termékei uralták a piacot. Ma már 25 vállalat gyárt és kínál radarfelderítőket, s időközben a berendezések átlagára 130 dollárra mérséklődött. Jelenleg a *Cobra* cég az ágazat első számú gyártója. A kereskedelmi statisztikák tanúsága szerint évente 300 millió dollár értékű radardetektort adtak el. Öt év alatt az iparág gyártóinak a forgalma megkétszereződött, s az előrejelzések szerint a kereslet további jelentős bővülésével számolhatnak. A kereslet egyre inkább a nagyobb érzékenységű, korábban riasztó berendezések felé tolódik el. A nagy áruházláncok csomagküldő szolgálata is foglalkozik radardetektorok árusításával, tavaly a berendezések 40 százalékát postán értékesítették.

A kereslet bővülése növelte a gyártók számát, a berendezések ára pedig csökkent. Ennek következtében az iparág cégei idén növekvő forgalom mellett kisebb profitra számítanak. Egyelőre nem kell attól tartaniuk, hogy a radardetektorokat betiltják, hiszen az USA-ban csak Connecticut és Virginia állam, valamint a főváros helyi törvényhozása minősítette törvényellenesnek a berendezés használatát. Belátható időn belül — a rendőrség legnagyobb sajnálatára — nem várható a radardetektorok használatának országos betiltása, mert az egyik iparági lobbista csoport véleménye szerint „a gépkocsivezetőknek joguk van tudni, hogy radarmegfigyelés alatt állnake vagy sem".

G. S. J.

Éleződik a verseny a mesterséges édesítőszerek piacán

Lejár az aszpartám szabadalma

New York-i tudósítónktól:

Szinte forradalmi változást hozott a mesterséges édesítőszerek gyors ütemben bővülő piacán 1981-ben a *Searle* cég készítménye, a *Nutra-Sweet*, amelyet generikus nevén aszpartámként tartanak nyilván. Az igen csekély kalóriatartalmú édesítőszer az amerikai piacról szinte hónapok alatt kiszorította a szaharint. Korábban a cukorbetegek és a fogyókúrázók szaharint használtak édesítésre, s az élelmiszeripar is ezt a készítményt részesítette előnyben. Az aszpartám megjelenésekor a szaharin népszerűsége erősen hanyatlott, orvosi tanulmányok sora hívta fel ugyanis arra a figyelmet, hogy ennek az édesítőszernek a fogyasztása rákos megbetegedést okozhat. Sok panasz hangzott el a fogyasztók részéről a szaharin kellemetlen utóízére is.

A szabadalmi védettséget élvező NutraSweet (aszpartám) gyors és sikeres karriert futott be az egész világon. 1982-ben az eladások értéke még 100 millió dollár alatt volt, az előrejelzések szerint idén a forgalom eléri az egymilliárd dollárt. Jelenleg a világ mesterséges édesítőszer piacának 80 százalékát a NutraSweet uralja, s az élelmiszeripar mintegy 170 féle termékcsoportban használja fel.

— Időközben — többek között — a *Pepsi Cola* és a *Coca Cola* is átért diétás, kis kalóriatartalmú üdítőitalainak gyártásánál az aszpartám használatára. A NutraSweet márka ma már szerepel minden diétás üdítőt tartalmazó kólásüvegen és fémdobozon. 1985-ben a *Monsanto* vegyipari konszern megvásárolta a Searle céget, s az anyavállalat létrehozta NutraSweet elnevezésű részlegét. A szabadalmi védettség birtokában a Monsanto a NutraSweet tekintetében monopolhelyzetbe került a világpiacon, s ez az árakban is kifejeződött: egy kilogramm aszpartám ára mintegy 140 dollár volt. Az utóbbi hónapokban azonban jelentősen csökkentette árait a Monsanto, januárban ugyanis lejárt a szabadalmi védettség Nagy-Britanniában, az NSZK-ban és Japánban. Ezekbe az országokba a Monsanto a NutraSweetet kilogrammonként 70 dollárért exportálja. Ezzel a viszonylag olcsó árral igyekszik elejét venni az amerikai vegyipari óriáscég, hogy az említett országok maguk is megkezdjék az aszpartám ipari előállítását. Kanadában — amely az USA után a világ második legnagyobb mesterséges édesítőszer-piaca — a NutraSweet szabadalmi védettsége 1992-ben jár majd le.

Miután az aszpartám világpiacának egy jelentős része szabaddá vált, a versenytársak megkezdték a felkészülést az édesítőszer tömeges előállítására, s ezzel párhuzamosan az árak leszorítására. A holland *DSM* és a japán *Toyo Soda* közös vállalkozása, a *Micui Toacu* vegyipari vállalat, valamint több amerikai cég már megkezdte az aszpartám előállítását. A Monsanto versenytársai ráadásul korszerűbb gyártási technológiát és termelékenyebb berendezéseket vetettek be, így számottevően csökkentik a gyártási költségeket.

Az aszpartám mellett hamarosan új mesterséges édesítőszerek is megjelennek a világpiacon, a legnagyobb vegyipari és gyógyszeripari vállalatok ugyanis a NutraSweet megjelnése óta új anyagokat fejlesztettek ki. Az amerikai *Johnson and Johnson* és a *Pfizer Inc.* például nemrégiben kért engedélyt az USA élelmiszer- és gyógyszerhatóságától *(FDA)* új mesterséges édesítőszereinek forgalmazására. A Johnson and Johnson új termékéről ez idáig mindössze annyi szivárgott ki, hogy *sucralose*-nak hívják, íze hasonló az aszpartáméhoz, de annál háromszor édesebb.

A hazai piac tekintélye

A jen erősödése recessziót hozhat a japán gazdaságnak

Miközben a dollár árfolyama a jenhez képest a második világháború óta eltelt időszak legalacsonyabb szintjére süllyedt, *a szigetország gazdasága — meglepetésre kilábalóban van a két esztendeje tartó kisebb recesszióból.* A jen nagy mértékű megerősödése mind nehezebbé teszi a versenyképes exportot, ennek ellenére a kivitelre épülő japán gazdaság növekedése várhatóan meghaladja majd a 3 százalékot a jövő márciusban végződő pénzügyi évben. Az ellentmondás kulcsa abban keresendő, hogy a szigetország termelői számára *felértékelődött a hazai piac,* s a mostani fellendülés húzóereje nem elsősorban az export, hanem a belső fogyasztás jelentős bővülése.

A jen folyamatos erősödése arra kényszerítette az exportra termelő vállalatokat, hogy mozgósítsák termelési és szervezési tartalékaikat, tovább csökkentsék az önköltséget és még *áldozatok árán is* törekedjenek piaci pozícióik megtartására. Ez a küzdelem lassan már három esztendeje tart, s bármennyire is „kapaszkodnak" az exportra termelő cégek, kénytelenek tudomásul venni, hogy *kivitelük mérséklődik.* Természetesen nem arról van szó, hogy Japán kereskedelmi mérlege hiányt mutat, de a kereskedelmi többlet korábbi növekedési üteme érezhetően mérséklődik.

Belső motor

A New York-i tőzsde október 19-i *„fekete hétfője"* után mind az Egyesült Államokban, mind pedig a szigetországban arra számítanak, hogy *csökken az amerikai kereslet a japán áruk iránt.* Ugyanebbe az irányba hat a dollár további értékvesztése a jennel szemben, ami számottevően megdrágítja a japán árucikkek importját. A külpiacokon tehát egyelőre nem számíthat Japán újabb áttörésre, sőt az elkövetkező hónapokban kivitelének további nehezülésével kell számolnia.

A világszerte meglepetést keltő, nyár óta tartó *japán fellendülés motorja a hazai piac.* A kormány az elmúlt hónapokban olyan intézkedéseket hozott amelyek hatására jelentősen megnövekedett a belső fogyasztás, s így a termelők kezdik „újrafelfedezni" a hazai piacot.

A statisztikák tanúsága szerint szeptemberben az ipari termelés 4,7 százalékkal haladta meg az egy évvel korábbi szintet. A termelés bővülésére elsősorban azokban az iparágakban — acélipar, vegyipar — került sor, amelyek termelését mindenekelőtt a hazai piac „szívja fel". A gépipari berendezések állománya 17 százalékkal haladta meg a 12 hónappal korábbi szintet, jelezve, hogy a vállalatok fokozzák beruházási tevékenységüket. S a beruházások nem a külpiaci, hanem a belső kereslet élénkülése miatt váltak szükségessé.

Új fellendülés

A kiskereskedelmi forgalom növekedése az ősz elején 6,9 százalékos volt. Egy esztendő alatt 26,8 százalékkal növekedett a megkezdett lakásépítkezések száma. Miközben az exportra termelő vállalatok profitja csökkent, *a hazai piac ellátását biztosító cégek nyeresége április és szeptember között 39,2 százalékkal bővült.*

Érdekes módon az elsősorban kivitelre termelő vállalatok is kezdik „felfedezni" a belső piac jelentőségét és lehetőségeit. Mind több exportőr cég vélekedik úgy, hogy a profitot most nem a külpiacok, hanem a belső fogyasztás biztosítja. A *Matsushita* elektronikai cég — többek között a *National* és a *Panasonic* márkák gyártója — például úgy kívánja exportfüggőségét csökkenteni, hogy új termékeket fejleszt ki a japán piac számára. Ennek az irányzatnak az első terméke *a házi kenyérsütő berendezés,* amely a szigetországban nagy anyagi sikert hozott a vállalatnak.

Az autóipari vállalatok számára ez idáig mellékes volt a hazai piac. Az exportlehetőségek szűkülésével azonban mind nagyobb figyelmet fordítanak a belföldi minőségi igények kielégítésére is. Az új modellek egy részét átalakították a japán igényeknek megfelelően, s *ma már az export mellett az iparág számára tekintélye lett a hazai piacnak is.*

A közgazdászok véleménye megoszlik abban a kérdésben, hogy meddig táplálhatja a fellendülést a belső kereslet növekedése. Végül is Japán gazdaságának nagyobbik része exportorientált, s a százmilliós hazai fogyasztó piac hosszabb távon *nem helyettesítheti a világpiacot.* Jelentős azon szakembereknek a száma, akik úgy vélik, hogy az USA jövő évi esetleges gazdasági visszaesése nem hagyja érintetlenül a szigetország gazdaságát sem. A hazai kereslet ugyanis véges, nem helyettesíti a japán áruk első számú felvevőpiacát, az Egyesült Államokat.

A jen további erősödése — állítja a közgazdászok egy része — *recessziót hozhat a japán gazdaság számára,* az exportpiacok ugyanis az áremelkedések miatt „bedugulhatnak" a szigetország árucikkei előtt. Kétségtelen, hogy az elmúlt két évtizedben a japán gazdaság hajtómotorja a versenyképes exportáradat volt. Ma még nem ítélhető meg egyértelműen az erős jen hatása hosszabb távon a szigetország gazdaságának alakulására, annyi azonban bizonyos, hogy az ázsiai országban az év második felében valami szokatlan történt. Nevezetesen az, hogy *a gazdaságnak sikerült „újítania",* s a belföldi kereslet felfűtésével nemcsak a nagyobb mérvű visszaesést kerülte el, hanem kifejezetten fellendülő szakaszba jutott. Kérdés azonban, hogy ezt a fellendülést meddig tudja táplálni a belföldi kereslet, a fogyasztás bővülése.

G. Sz.

NÉZŐPONT

Kísérletek

Az Ipari Minisztérium már nem először szorgalmazza a kormánynál egy újabb szabályozó elfogadását. E szerint a *vállalatok a gazdasági munkaközösségekkel megtakarított pénz egy részét átvihetnék a főmunkaidőbe.* Az elképzelés lényege, hogy ha megszűnik néhány gmk és a tagjai ugyanazt a feladatot ismét a napi 8 órán belül végzik el, kaphassanak ezért magasabb fizetést.

A javaslat első hallásra rokonszenvesnek tűnik, de csakis az elsőre. Mert igaz az, hogy valamelyest hozzájárulna a főmunkaidő megbecsüléséhez, de a másik oldalon *igazságtalanul hátrányba hozná azokat a cégeket, amelyek eddig sem szerveztek vgm-eket a többletfeladatok elvégzésére.* Míg azokat, akik az általános termelési költségekre érzéketlenül, kampányszerűen sürgették e csoportok megalakulását, előnyben részesítené. Ismert vezérigazgatónktól hallottam a napokban egy tanácskozáson: szerinte minden előrelátó vezető létrehozatott néhány vgmk-t; és nem csupán a dolgozóknak az akkori megtartásáért, hanem mert *majdnem biztosak lehettek abban, hogy az ezen a csatornán kifizetett jövedelmeket egyszer még alapbéresíteni lehet.*

Ám a kormány egyelőre nem fogadta el az IPM által benyújtott tervet. Igaz, véglegesen el sem vetette, hanem további átdolgozásra visszaadta azt a szakembereknek. *A belső vállalkozások feltételrendszerét ugyanis meg kell teremteni.* Vissza-vissza térnek a kísérletek a valódi teljesítmények felszínre hozatalára, mind a kormányzati munkában, mind a minisztériumokban, mind a vállalatoknál. Valamennyien abból a természetes feltevésből indulnak ki, hogy ha munkaidő után lehet az embereket megfelelő anyagi érdekeltséggel többlet-teljesítményekre ösztönözni, akkor minden bizonnyal van erre mód a nyolc órán belül *minisztratív intézkedéssel adjuk oda a vállalatoknak bérként.* Különösen nem megoldás ez akkor, amikor a társadalom értékítélete a torz bérarányok következtében ugyancsak eltorzult. Amikor egy benzinkutas többszörösét keresi meg annak, mint amit a kőolaj-feldolgozó technológiai rendszereket tervező és irányító mérnök. S elnézést a nagyon is evidens példáért! De mert azt is tudom, hogy a példák sora sajnos mindenki által folytatható, nem is érdemes rájuk több szót vesztegetni. Amiért mégis szóba hoztam az az, hogy az Ipari Minisztérium fentebb említett programjából mintha hiányozna ez az ismeret. Úgy tűnik, hogy egy háborgó tengeren próbálnak öt méteren nyugalmat parancsolni a hullámoknak, figyelmen kívül hagyva a többi ötezer négyzetkilométert.

A belső vállalkozásokat nem lehet külön tárgyalni a hazai bérrendszertől, a megtervezett bérreformtól, még akkor sem, ha az egyik az ipari tárca, a másik kérdés a bér- és munkaügyi hivatal hatáskörébe tartozik. Nem elég addig eljutni: a vállalatoknak szabad választási lehetőséget kell biztosítani, hogy egy adott termelési feladatot a főmunkaidőben végeztetnek-e el, vagy vgmk-ban. *A vgmk-kat* — és ezt ma már senki nem kérdőjelezi meg — *gazdasági kényszer szülte.* Mégpedig két oldalról: a dolgozók több pénzt akartak keresni, a vállalatok pedig a munka intenzitásának a fokozása helyett a könnyebb utat, a munkaidő kiterjesztését választották, a többletteljesítményekhez. Ha ez a gazdasági kényszer megszűnik és az emberek az rendes havi bérükben megkaphatják azt, amiért eddig a szabadidejükből áldoztak; és a vállalatokat a szabályozók a hatékonyság javításában teszik erősen érdekeltté — akkor *nincs szükség szabad választásra, hiszen minden épeszű ember a főmunkaidőre szavaz.* S ezzel egy tapodtat sem léptünk előre, mert

A közelmúltban néhány vállalatnál *autonóm munkacsoportokat* szerveztek. A cégen belül *egy-egy konkrét feladat végzésére tömörítették a szakembereket ilyen csoportokba* — divatos kifejezéssel team-ekbe — *és egy adott feladatot bíztak rájuk, amiért egy meghatározott összeget ígért a vállalat.* Ha határidőre és pontosan végeztek a munkával a minimális alapbéren kívül — ez hol több volt, hol kevesebb —, tisztes summa is került a fizetési borítékba. De ha nem? A kockázatot viselni kell — mondhatnánk könnyedén. Csakhogy ez sem ennyire egyszerű, mert *valóban nem mindenhol és nem minden gazdasági környezetben alkalmazható a „valamit valamiért" elve.* Egy bányászati vállalatnál például a csoportvezető vájár így fogalmazta meg a módszerről a kritikáját: „Jó, jó, megállapodtunk benne, hogy 290 ezer tonnáért 32 millió forintot kapunk. De amikor a szerződést megkötöttük, azt hittük, hogy sokkal jobbak lesznek a geológiai feltételek. S ahogy egyre mélyebbre mentünk a fejtésben, annál több munkával tudtuk ugyanazt a mennyiségű szenet a felszínre hozni. *Már rosszabbul jártunk, mintha a rendes havi fizetésünkért dolgoznánk.* Kértük a vezetőinket, hogy emeljék meg a kitűzött összeget, de csak részeredményeket értünk el." A vállalat oldaláról érthető, hogy menet közben nem akart változtatni a feltételeken, hiszen akkor hova lesz a „válallkozás"? Mégis, a vájárnak részben igaza van. Esetünkben ugyanis *hiába osztották be ők maguk a munkát, a munkaidőt, az embereket,* a felszínről nem mérhették fel előre, hogy mit rejt a föld mélye. Fix összegben tehát csakis akkor ösztönző megállapodni, ha nagyságrendileg *előre mérhető* az elvárt teljesítmény.

Hiányzik az igazi megoldás. Nem jutott el hozzánk olyan módszer híre, amelyre nyugodt szívvel mondhatnánk: ez igazi

AZ IDŐ SODRÁBAN

AHOL BÚCSÚZIK A VOLKSWAGEN

❶

Nyugat-Európa egyik legnagyobb autóipari vállalata, a Volkswagen, *fájdalmas döntést volt kénytelen hozni november második felében:* a tartósan kedvezőtlen üzletmenet, s mindenekelőtt a japán versenytársak felülkerekedése miatt 1988 őszén bezárják a cég amerikai termelőüzemét, *a VW Americát.* A patinás autógyár kivonul az Egyesült Államok piacáról, mint helyi termelő, de gépkocsijai nem fognak eltűnni az amerikai utakról; a jövőben a VW — gazdaságossági okok miatt — *inkább exportál az USA-ba autókat, mintsem tovább működtesse gyárát a Pennsylvania állambeli New Stantonban.*

Pedig a Volkswagen igazi „sikersztorit" tudhatott a magáénak néhány éven keresztül az Egyesült Államokban. A hatvanas években és a hetvenes esztendők elején szinte alig győzte kielégíteni a wolfsburgi gyár az amerikai vásárlók keresletét a népszerű bogárhátúk iránt. Az elmúlt évtized olajválságai meglehetősen felkészületlenül érték az USA személygépkocsi-iparát, a detroiti óriáscégek csak nagy késéssel jelentek meg a piacon az alacsony üzemanyag-fogyasztású és méreteiben is csökkentett modelljeikkel. *Akkoriban a kiskocsik iránti kereslet és a kínálat között tátongó űrt igyekezett betölteni a VW azzal a döntésével, hogy termelőüzemet létesít az Egyesült Államokban.*

❷

A Volkswagen — a külföldi autógyárak közül elsőként — 1976-ban jelentette be, hogy „letelepszik" az USA-ban. *Két esztendővel később már el is hagyták a New Stanton-i üzem szerelőszalagjait az első kiskocsik, az Európában sikeres Golf amerikanizált változata, a Rabbit.* 1979-ben az Egyesült Államokban csaknem 300 ezer VW gépkocsit adtak el, s ennek a mennyiségnek több mint a fele már helyben készült. A Rabbit (Nyuszi) és a többi USA-ban gyártott VW-típus egyeduralma és népszerűsége azonban meglehetősen rövid életű volt.

❸

A gyár vezetői arra számítottak, hogy a VW meg tudja magának szerezni az amerikai autópiac 5 százalékát, számításaik azonban nem váltak be. A csúcsot az 1980-as esztendő jelentette, amikor mintegy 190 ezer kocsit készített a New Stanton-i gyár, de ez a mennyiség is csak a piac 3 százalékával volt egyenlő. Idén viszont a VW mindössze 1,9 százalékos piaci részesedésre tudott szert tenni. Az amerikai termelőüzem kapacitása évi 200 ezer gépkocsi, *s az előrejelzések szerint 1987-ben mindössze 60 ezer autót gyártanak.* Ehhez jött még mintegy 100 ezer import VW azokból a típusokból, amelyeket nem az USA-ban állítottak elő.

Az anyavállalat és az amerikai „leány" vezetői a jelenlegi és a várható piaci és versenyhelyzet alapos elemzése után döntöttek az amerikai gyár bezárásáról. *1988 márciusában beszüntetik a Jetták gyártását, szeptemberben pedig a Rabbit kocsik szerelőszalagját állítják le.* A kapuk bezárásával egyidejűleg mintegy *háromezer dolgozójától vesz majd kényszerbúcsút a vállalat.*

Az autóipar és az autópiac elemzőinek véleménye szerint a Volkswagen amerikai gyárának kudarca több tényezőre vezethető vissza. Miközben a bel- és külföldi versenytársak „gőzerővel" munkálkodtak a termelési költségek csökkentésén és a kiskocsi-modellek számának növelésén, *a VW America elkényelmesedett. Nem jelent meg új típusokkal a piacon, s igen szerény választékot kínált a vásárlóknak.*

Az amerikai autópiacon jelenleg 35-féle kül- és belföldi úgynevezett *„szubkompakt kiskocsi"* kapható. Amikor a VW elkezdte amerikai termelését, ebben a kocsikategóriában szinte egyeduralkodó volt az Egyesült Államokban. *Időközben azonban soksok változatban megjelentek a Hondák, a Toyoták, a Subaruk és a többiek Japánból.* Sőt, a szigetország autógyárai sorra alapítottak az USA-ban termelőüzemeket, s ma már az amerikai utakon futó japán kocsik mind nagyobb része viseli a „Made in USA" feliratot. A japán „telepesek" átültették az Egyesült Államokba a hazai munkaszervezést és termelékenységet, s így állandóan sikerült lefaragni valamit az önköltségből. (Érdemes megjegyezni, hogy a japán autógyárak azért is létesítettek és létesítenek nagy számban termelővállalatokat az USA-ban, mert ezzel egyrészről enyhítenek a szigetországra nehezedő protekcionista nyomáson, másrészről pedig a jen megerősödése miatt mind nehezebb a versenyképes export az Egyesült Államokba. Az USA-ban gyártott japán autók ma már olcsóbbak, mint a szigetországból importáltak.)

A japán kiskocsik áradata mellett az elmúlt esztendőkben nagy számban jelentek meg az amerikai piacon a *Dél-Koreában, Mexikóban* és *Jugoszláviában* gyártott olcsó kisautók. S az alacsony ár korántsem jelent gyenge minőséget, mindhárom országból jó minőségű, rövid idő alatt népszerűvé lett kiskocsik érkeznek. A hírek szerint 1988-ban megindulnak a gépkocsiszállítások az Egyesült Államokba *Malaysiából* és *Tajvanról* is. Jól jellemzi a kialakult versenyhelyzetet, hogy *miközben a VW Rabbit legolcsóbb változata 7990 dollárba kerül, a dél-koreai Hyundai Excel ára nem haladja meg a hatezer dollárt. De kapható Hyundai típus ötezer dollárért, az ennél kisebb méretű Yugo ára pedig négyezer dollár.*

A külföldi autógyárak egy-egy modellt több változatban szállítanak az amerikai piacra, s igyekeznek minden esztendőben újdonságokkal megjelenni. A VW viszont gyakorlatilag nem bővítette kínálatát, lemaradt versenytársai mögött — legalábbis ami az amerikai piacot, illetve az ott folyó termelést illeti. Nem tétlenkednek a hazai autógyárak sem, ma már a General Motors, a Ford és a Chrysler is szép számú kiskocsival igyekszik a vásárlók pénztárcáját megnyerni.

❹

A magas termelési költségekből következő magas ár miatt az elmúlt években rohamosan csökkent a Volkswagenek kereslete az óceán túlsó oldalán. Vonatkozik ez az *importkocsikra* is, amelyek ára viszont a márka jelentős értéknövekedése miatt számottevően megemelkedett. Ennek ellenére a VW mégis úgy döntött, hogy az amerikai piac igényeit kocsijai iránt a jövőben külföldről elégíti ki. A tervek szerint a Golf egy másik változatát, a Foxot Brazíliából, a Jettát, a Sciroccót, a Cabriolettet és a Quantum luxuskocsit pedig Nyugat-Európából exportálják majd az USA-ba.

A délkelet-ázsiai és a nyugatnémet autógyárak versenyében azonban nem minden területen kerekedtek felül az előbbiek. A *VW ugyan kénytelen beszüntetni termelését amerikai földön, s csökken az oda irányuló exportja is, a Mercedes viszont „tarol" az amerikai piacon.* Az Egyesült Államokban a státusszimbólumot a Mercedes jelenti, „igazi" autónak ezt a kocsit tartják. Meglehetősen magas is a Mercedes-típusok ára: az új kocsikat — típustól függően — 30 és 60 ezer dollár közötti áron „vesztegetik". *Még a használt Mercedesek is jóval magasabb áron kelnek el, mint a vadonatúj hazai gyártmányú autók.*

Mindez sovány vigasz a Volkswagen számára, de adalék lehet a piac és a verseny természetrajzához.

— asz —

A NAP PROGRAMJÁBÓL

RÁDIÓ

December 15., kedd

KOSSUTH:

14.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 14.10: Magyarán szólva. — 14.25: Orvosi tanácsok. — 14.30: Dzsesszmelódiák. — 15.00: Arcképek a bolgár irodalomból. — 15.18: Zeneiskolásoknak — zeneiskolások muzsikálnak. — 15.40: Poggyász. Tudnivalók utazóknak. — 16.00: Hírek. Időjárás. — 16.05: Kérhetek valamit? — 17.00: Mi lesz veled iskola? — 17.30: Rita Streich operaáriákat énekel. — 17.42: Reklám. — 17.45: A Szabó család. — 18.15: Hol volt, hol nem volt... — 18.25: Könyvújdonságok (x) — 18.30: Esti Magazin. — 19.15: Heinrich Böll emlékest. — 20.02: Koós János énekel. — 20.20: Politikus — fénytörésben. — 21.00: Pászti Miklós népzenei feldolgozásaiból. — 21.30: Sokszemközt az egészségről. Betegbiztosítás Ausztriában. — 22.00: Hírek. Időjárás. Sport. — 22.20: Tíz perc külpolitika. — 22.30: A Mertens rézfúvósegyüttes felvételeiből. — 22.52: Munka(erő)-viszonyok. — 23.02: Operaest. — 24.00: Hírek. Időjárás. — 0.15—4.20: Éjfél után.

PETŐFI:

14.00: Nemcsak zene. — 14.30: Foglalkozása rádiós. — 15.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 15.05: Gyarmati Tóth Tamás énekel. — 15.20: Könyvről könyvért. — 15.30: Csúcsforgalom. — 17.30: Mint(a)film. — 18.30: Gramofonalbum. — 19.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 19.05: Csak fiataloknak! — 20.00: Rólunk van szó! — 20.05: Nóták. — 21.00: Hírek. Időjárás. Utközben. — 21.05: A planétás ember. — 21.29: Könnyűzenei stúdiónk új felvételeiből. — 22.00: Az élő népdal. — 22.10: Zeneközelben a hallgató. — 0.15—4.20: Éjfél után.

BARTÓK:

14.26: Vonós muzsika. — 14.50: Decemberi dal. Muzsika gyermekeknek. — 15.05: Labirintus. — 15.20: Szőnyi Erzsébet: Öt régi tánc fúvószenekarra. — 15.32: A Berlini Rádió szimfonikus zenekarának hangversenye. — 17.00: Iskolarádió. — 17.30: Poggyász. Tudnivalók utazóknak. — 17.50: Kováts Kolos operaáriákat énekel. — 18.30: Na maternjem jeziku. — 19.00: Hírek. Időjárás. Műsorismertetés. — 19.05: In der Muttersprache. — 19.35: A Magyar Állami Hangversenyzenekar hangversenye. — Kb. 20.20: James Joyce Ulysses című regényéről. — Kb. 21.25: Operakettősök. — 21.54: Liszt-művek és -átiratok. — 22.30: Rendezte: Magos György. Ulysses. — 23.30: Hírek. Időjárás.

December 16., szerda

KOSSUTH:

4.30—7.59: Jó reggelt! — 8.00: Hírek. Időjárás. Musorismertetés. — Kb. 8.15: Mai programok (x) — 8.20: Eco-mix. — 8.50: Kis magyar néprajz. — 8.55: Planquette operettjeiből. — 9.49: Az MRT gyermekkórusa Kodály-műveket énekel. — 10.00: Hírek. Időjárás. Közv. az Országgyűlés téli üléssszakáról. — Kb. 11.20: Népdalcsokor. — 11.54: Reklám. — 12.00: Déli Krónika. — 12.30: Ki nyer ma? — 12.40: Reklám. — 12.45: Törvénykönyv. — 13.00: Nagy mesterek kamarazenéjéből.

PETŐFI:

4.30—7.59: Reggeli zenés műsor. — 6.05: Reggeli csúcs. Zene — szóval. — 7.35: Slágerek mindenkinek. — 8.05: Idősebbek hullámhosszán. — 8.50: Tíz perc külpolitika. — 9.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 9.05: Napközben. Zenés délelőtt. — 12.00: Hírek németül, oroszul és angolul. — 12.10: Szaxofonművek. — 12.25: Néhány szó zene közben. — 12.30: Nóták. — 13.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 13.05: A tegnap slágereiből. — 13.45: Időjárás- és vízállásjelentés.

BARTÓK:

6.00: Hírek. Időjárás. Útközben. — 6.05: Muzsikáló reggel. — 8.00: Hírek. Időjárás. — 8.13: A salzburgi Mozarteum szimfonikus zenekarának hangversenye. — 9.54: Romantikus muzsika. — 10.50: Rockpódium. — 11.20: Pillanatkép. — 11.25: A kalóz. — 12.17: Kamarazene. — 13.00: Hírek. Időjárás. — 13.05: Szonda. — 13.35: A magyar muzsika múltjából.

TELEVÍZIÓ

SZERDA DÉLELŐTT

8.50: Tévétorna nyugdíjasoknak. — 8.55: Stúdió '87. A Televízió kulturális hetilapja (ism.) — 9.55: Az Országházból jelentjük... Tudósítás az Országgyűlés téli ülésszakáról. — Kb. 11.10: George Gershwin. NSZK film (ism.) — Kb. 12.40: Képújság.

KEDD

16.30: Hírek. — 16.35: Három nap tévéműsora. — 16.40: Mi legyek? Pályaválasztási tanácsadó. — 17.20: Képújság. — 17.25: Reklám. — 17.30: Sportmúzeum. Dr. Hepp Ferenc emlékére. — 17.50: Egészségünkért. Az Országos Egészségnevelési Intézet tájékoztatója. — 17.55: Objektív. Tényképek a szocialista világról. — 18.40: Telis-tele video. — 18.55: Reklám. — 19.05: Mini-Stúdió '87. — 19.10: Esti mese. — 19.20: Reklám. — 19.30: Híradó. — 20.00: Reklám. — 20.05: A nagy tőlgyfa árnyékában. Olasz tévéfilmsorozat V/4. rész. — 21.10: Stúdió '87. A Televízió kulturális hetilapja. — 22.10: Siciliana. Szerelmes babfejtés. — 22.40: Híradó 3.

2. MŰSOR:

17.15: Tévétorna. — 17.20: Délalföldi Magazin. A szegedi körzeti stúdió műsora. — 18.20: Képújság. — 18.25: Női kézilabda B világbajnokság. Közvetítés Szófiából, felvételről. — 19.45: A szajga-antilop. Szovjet rövidfilm (ism.) — 20.05: Janus 1987/4. Steindl Imre. — 20.45: Szép magyar tánc. Verbunk. — 20.50: Betűreklám. — 20.55: Híradó 2. — 21.10: Zenés Tv-színház. Horváth Jenő—Kellér Dezső: A szabin nők elrablása. Zenés bohózat. — 22.50: Képújság.

SZÍNHÁZ

Operaház: Figaro házassága (Székely M. bérl. 2. ea. 7) — Erkel Színház: A diótörő (Fősk. bérl. X. sor. 2. ea. 7) — Zeneakadémia: Magyar Állami Hangversenyzenekar (Téli bérl. B 5. fél 8) — Pesti Vigadó: A Keller Quartett hangversenye (fél 8) — Pesti Vigadó Kamaraterem: Janus Pannonius — Gálffi László és Csányi Tamás estje (7) — Katona József Színház: Galócza (7) — Jurta Színház: Pillanatnyi pénzzavar (7) — Nemzeti Színház: Advent a Hargitán (7) — Várszínház: Tartuffe (7); Tasso (Kamaraterem, fél 8) — Vígszínház: Csókos asszony (7) — Pesti Színház: Fekvőtámasz (7) — Madách Színház: Mohács (7) — Madách Kamara: Édes fiaim (7) — József Attila Színház: Az oroszlán télen (D 2. bérl. 7) — Józsefvárosi Színház: Villámfénynél (7); Édes hármas (Asbóth u. Kisszínpad, 7) — Thália Színház: Dekameron (7) — Thália Stúdió: Velem mindig történik valami (du fél 3) — Fővárosi Operettszínház: Hegedűs a háztetőn (7) — Radnóti Miklós Színpad: Amit szívedbe rejtesz (7, este 9) — Játékszín: Vagyunk — Nagy Bandó „kabaré" (7) — Mikroszkóp Színpad: Az állam is felkopik... (fél 8) — Vidám Színpad: Ki van odafenn? (7) — Arany János Színház: Oliver! (du 6) — Korona Pódium: Koncert prózában — Juhász Előd, Mikes Lilla, Szabadi Vilmos és Szokolay Balázs műsora (du 6); Mielőtt csillag lettem — Hegedűs D. Géza, Mikes Lilla és Gebora György műsora (este 8) — A színházi előadások részletes szereposztása, rövid tartalma és bérleti előrejelzése a Pesti Műsorban!

KÖZLEMÉNYEK

Ünnepi nyitva tartás az Ofer étteremben. Decemberben mindennap, szünnap nélkül nyitva tartunk a szokott időben, 12-től 24 óráig. Ünnepi vacsoraestek dec. 24. és 30. között. December 15-től mindennap ünnep (Chanukka). December 31-én 20 órakor Vidám szilveszter műsorral — vacsorával. Zene, tánc reggelig. Ünnepi hangulat, gyertyafény, egzotikus ízek, kulturált kiszolgálás és hihetetlenül mérsékelt árak, az izraeli nemzetiségi étteremben. Cím: Bp. VII., Wesselényi u. 18. Telefon: 423-162. (x)

Búcsúztassa az óévet! Köszöntse az új évet az Ofer étteremben és a Salom bárban! Népszerű fővárosi művészek gondoskodnak a kitűnő hangulatról éjfélig. Utána vérpezsdítő műsor mellett szórakozhat és táncolhat összes termeinkben. Különleges igényeket is kielégítő műsorral várjuk kedves vendégeinket. Belépőjegyek válthatók az üzletvezetőnél. Bp. VII., Wesselényi u. 18. Tel.: 423-162. (x)

Szeretettel várjuk kedves vásárlóinkat a Széchenyi István Könyvesboltban, Budapest V., Szent István tér 4. sz. alatt. December 16-án délután 15 órától Nemere István dedikálja Keresd meg az álmomat, Új titkok könyve, Lángoló rácsok című, nemrég megjelent kötetei. (x)

Kondiciószalon nyílik meg január 4-én Újpalotán, a vásárcsarnok mellett. Aerobic, dzsesszbalett, kondiciótorna nők és férfiak számára. Molettek tornája. Érdeklődni és jelentkezni lehet személyesen vagy telefonon a 6[illegible]-116-os

Zalatnay Sarolta 1987. december 19-én, szombaton du. 3-kor új könyvét dedikálja a Szabadtéri Színpadok igazgatóságának XIII., Fürst Sándor u. 10. sz. alatti boltjában. Mindenkit szeretettel vár. (x)

Dedikálás. Komár László „Ez a dívat" című nagylemezét dedikálja 1987. december 17-én 16 órától a Széchenyi István Könyvesbolt „Zenezug" részlegében. Cím: Budapest V., Szent István tér 4. Minden érdeklődőt szeretettel várunk! (x)

Önvédelmi tanfolyamra várják az érdeklődőket a Belvárosi Művelődési és Ifjúsági Házba keddi és csütörtöki napokon. Gyerekeknek 15-től 16.30-ig, felnőtteknek 19.30-tól 21.00 óráig. Érdeklődni lehet a 18-67-69. ill. a 17-59-28-as telefonon. (x)

Sok a szöveg címmel megjelent Krenner István karikatúrakiadványa kapható a hírlapárusoknál. (x)

Szilveszterezzen nálunk, a Csillaghegyi borozóban. Kétféle menü, látványos műsor, tombola. Tel.: 671-872. (x)

Szövetmintás és egyéb külföldi tapéták nagy választékban: Bp. IX., Ráday u. 63. (x)

A három SZ csodát tesz! Számítson a Szféra **számítógépes szolgáltatására!** Karácsonyi ajándék a számítógép? Kezelésére a lakásán megtanítja házi komputerének házi tanítómestere, a Szféra Kulturális Szolgáltató Kisszövetkezet szakembere. Tel.: 285-871. (x)

Commodore 16, 116 tulajdonosok figyelmébe! Memóriabővítés, beépítéssel 48 óra alatt. 16 kbájtról 64 K-ra csak 1820 Ft. Amíg a készlet tart! **Számszer,** Bp. XIII., Sallai u. 28. Nyitva: hétfőtől péntekig 9.30-tól 18 óráig. (x)

Sinclair Spectrum-tulajdonosok figyelmébe! Memóriabővítések, beépítéssel 48 óra alatt. 16 Kbájtról 48 K-ra 1790 Ft. 48 Kbájtról 80 K-ra 1850 Ft. 16 Kbájtról 80 K-ra 1980 Ft. Ingyenes reset nyomógomb! **Számszer,** Bp. XIII., Sallai u. 28. Nyitva: hétfőtől péntekig 9.30-tól 18 óráig. (x)

A Vízipók úszó gmk sí- és úszótábort szervez 4—14 éves gyermekek számára a téli szünidőben, december 27-étől 31-éig és december 31-étől január 3-áig Sopronban. Érdeklődni és jelentkezni lehet a reggeli és az esti órákban: 345-606. (x)

33 órás kezdő, angolnyelvtanfolyamot indítunk óvodásoknak, 4 éves kortól, a Kosztolányi Művelődési Otthonhoz tartozó IX., Kálvin tér 9-ben. Beiratkozás: 1988. január 11—15-éig, 10—16 óráig. Tandíj: 1300 Ft. Telefon: 180-116. (x)

Kezdő grafológiai tanfolyamot indítunk. Jelentkezés: 1988. január 11-étől a IX., Kál-

MAGYAR HÍRLAP

87. nov. 20.

A sokat költő Japán

Nyugat-Európában járva egyre gyakrabban találkozik az ember autóbusznyi japán turistával, akik nagyteljesítményű fényképezőgépükkel megörökíteni látszanak mindent, ami mozog vagy műemlék. *A látogatók szerény, de növekvő szerepet játszanak abban, hogy Japán 1986-ban regisztrált 86 milliárd dolláros fizetési mérlegaktívuma a jövőben lehetőleg ne legyen ilyen irritálóan nagy.* Tavaly ugyanis a turizmus kiadásai 5,6 milliárd dollárral meghaladták a bevételeket és a kormány reméli, hogy a deficit 1991-re 13 milliárdra nő.

Mindez persze nem fogja az amerikai kongresszus kritikájának élét elvenni, hiszen ez az egyenleg nagyságrendileg marad el *a kereskedelmi mérleg prognosztizálható többletétől.* Tény azonban, hogy a szigetország egyre többet költ arra, hogy polgárai új tájakat ismerjenek meg. Az utazás lassanként divattá válik Japánban. Persze lassanként. Az utazásokból származó bevételnek még mindig csak egyötöde a külföldi túrákból eredő, igaz, hogy ez 2 trillió jent tesz ki. Lényegesebb azonban a tendencia. A külföldön tett utazások száma évente 12 százalékkal emelkedik. *Tavaly Japán szorgos polgárai összesen 5 millió alkalommal lépték át a határt.*

E fejlemény mögött a szabadidőhöz való viszony alapvető megváltozása áll. Míg korábban sok japán szégyellnivalónak tekintette azt, ha igénybe veszi a hivatalosan járó vakációt, ma már egyre gyakrabban élnek normális jogukkal. *Nem számít kivételnek az sem, ha valaki nem a vállalat kijelölt üdülőjében kíván kollégái között* — és a benti gondok mellett — *pihenni, hanem valódi felüdülést keres.*

Az átlagos japán alighanem minden utazási ügynökség által szívesen látott, hiszen *meglehetősen szívesen és sokat költ.* Egy ötnapos úton naponként a statisztika szerint 460 dollárt ad ki. Ennek mintegy fele a repülőjegy időarányos része, a maradék harmada-negyede pedig a hotelszámla. Így is marad azonban több mint 60 dollár, amely különféle szolgáltatásokra, éttermi fogyasztásra, attrakciókra megy. E készségével a japán turista a nemzetek elképzelt „költési versenyében" magasan az első helyen van.

Létezik azonban a turizmusban is valamifajta *„vásárolj Japánt"* — hozzáállás. A legtöbb turista ugyanis a *Japan Air Lines* vagy más helyi versenytársa gépeit fogja igénybe venni és az elhelyezésnél is előnyben részesíti — ő, illetve az utat szervező iroda — a japán tulajdonban levő szállodahálózatot. (Közülük a legjelentősebb az Európába is betört *Nikko*, a Japan Air Lines hotellánca.)

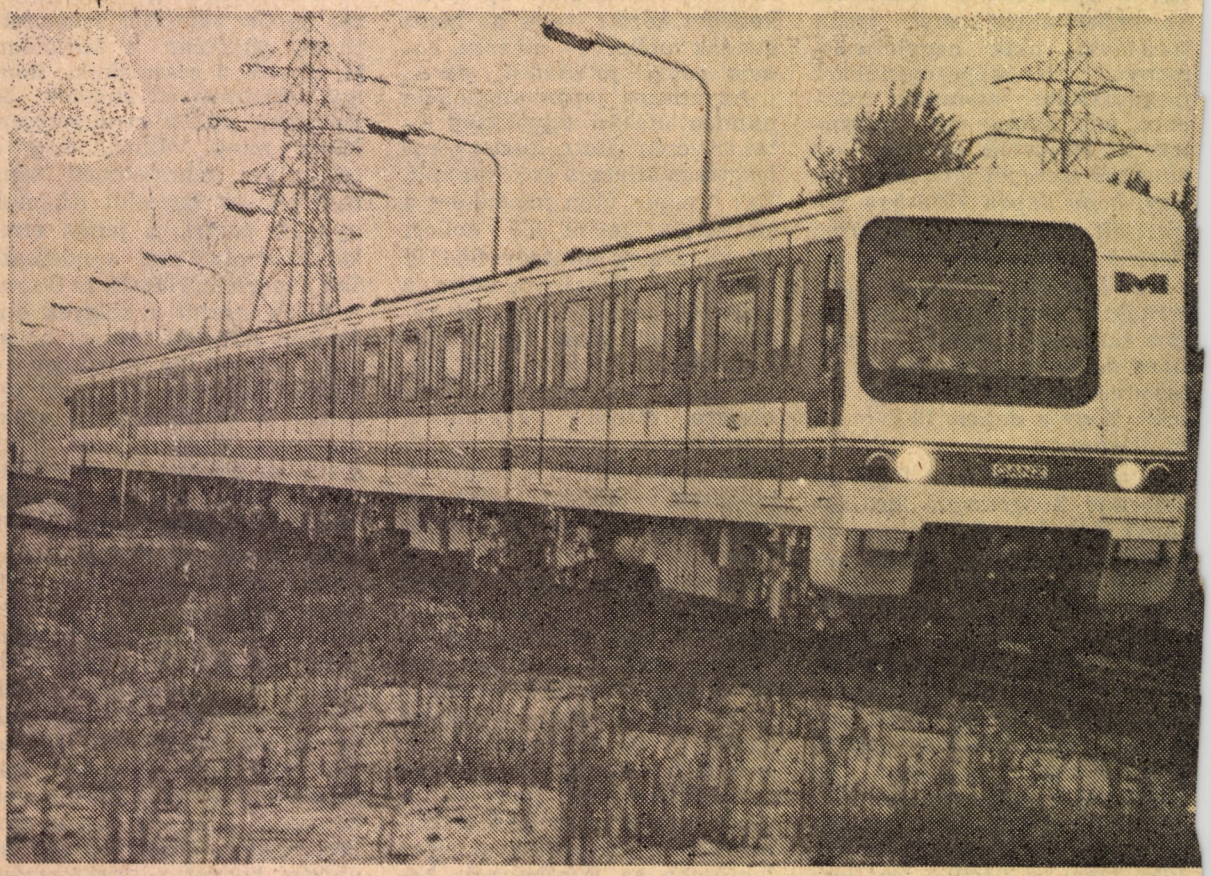
A kiadások egy része így bonyolult úton bár, de visszaáramlik a szigetországba. A fogadó országnak így sincs oka panaszkodni, hiszen a japán tulajdonban levő szálloda általában javítja az idegenforgalom infrastruktúráját. Sőt, úgy tűnik, bizonyos mértékben előfeltétele is japán turisták nagyobb számban történő küldésének.

A jelentős növekedési ütem ellenére, a szabadidő megváltozott eltöltését is figyelembe véve ma még meglehetősen *kevés japán választja szabadságának céljaként a külföldet.* Mindössze 5 százalékuk dönt így, miközben az angolok 38 százaléka utazik rendszeresen. Nincs nagy változatosság a célpontok tekintetében sem. Kedvelt az Egyesült Államok nyugati partja, a japán etnikai kapcsolatokkal rendelkező *San Francisco, Hawaii és Guam.* A hírek szerint a hölgyek különösen szívesen tesznek bevásárló túrákat ide, miközben a férfiak egy része előnyben részesíti a délkelet-ázsiai szexturizmust. Tény és való, hogy a statisztikákban a következő három helyet *Taivan, Dél-Korea és Hongkong* foglalja el.

Az NSZK és Franciaország évente kevesebb, mint félmillió utazást mondhat magáénak. Kontinensünk számára minden bizonnyal aggasztó, hogy a felmérések szerint súlyát 1980-hoz hasonlítva, nem sikerült az évtized első felében javítania. Igaz, hogy abszolút számokban ez 50 százalékkal több beutazást jelent. Vélné az ember, hogy a közelmúltban az utazási kedvet a szigetországban az erős jen is kedvezően befolyásolta. A számok mást mutatnak. *Japánból az USA-ba utazni sokszor kétszer annyiba kerül, mint az Egyesült Államokból a szigetországba.* Legalábbis ilyen különbséget mutatnak a két helyen váltott menetjegyek. A jen erősödése ténylegesen e téren drágulást jelentett, a szabályozók pedig a hazai és külföldi társaságok között még nem engedik meg az árversenyt. Ettől azonban a turistaforgalom még nő.

G. Sz.

Magyar metrószerelvény

Szomorú társulás

Három falu vízre vár

Csak a határidő áldozatai

Három falu — *Pankasz*, *Viszák* és *Kisrákos* — lakossága társult: *vízvezetéket építtetnek*. Igaz, házankénti — avagy ahogyan hivatalosan hangzik, lakóegységenkénti — harmincezer forintjukhoz *még néhány milliót* hozzátett a Vas Megyei *Sebők Zoltán*, a pankaszi tanács elnöke szerint azért, mert a *kezelőhelyiség* vízben áll. De azt sem tartják kizártnak a helybéliek, hogy *hibás tervezés és még hibásabb kivitelezés áldozatává váltak*. E véleményüket arra alapozzák, hogy a kunovemberre elkészülnek. Mert az építéssel kapcsolatos megbeszélések csak 1986. március 5-én kezdődtek, s a végleges szerződést júniusban írták alá.

— Nem kell szakembernek lenni ahhoz, hogy lássuk: egy 30 milliós beruházáshoz öt hó-

Magyar bemutatkozás Atlantában

Folytatódnak a magyar napok Amerikában

87. nov. 14.

New York-i tudósítónktól:

Georgia fővárosa, Atlanta volt a színhelye csütörtökön és pénteken az amerikai Magyar Gazdasági Napoknak. Az előadássorozat megnyitására a Világkereskedelmi Klubban került sor, ahol Zell Miller, Georgia állam kormányzóhelyettese üdvözölte a megjelent magyar és amerikai üzletembereket.

Zell Miller reményét fejezte ki, hogy a kétnapos programsorozat nyomán új üzleti és együttműködési kapcsolatok alakulnak a helyi és a magyar vállalatok között. „Noha államainkat elválasztja az Atlanti-óceán, a nemzetközi gazdasági kapcsolatok manapság annyira behálózzák a világot, hogy joggal tekinthetünk egymásra, mint kereskedelmi szomszédokra" — mondotta Zell Miller.

Lőrincze Péter, a Magyar Kereskedelmi Kamara főtitkára bevezető előadásában bemutatta Magyarországot, mint kereskedelmi partnert. Felhívta a figyelmet, hogy a magyar vállalatok Atlantában megjelent képviselői nagy várakozással tekintenek az üzleti tárgyalások elé és reményét fejezte ki, hogy az előadássorozat nyitánya lesz az új vállalatközi kapcsolatoknak.

A megnyitó délelőttjén előadás hangzott el a magyar—amerikai gazdasági kapcsolatok kereskedelempolitikai szabályozásáról és a hazai vállalati életről. A „Hogyan kereskedjünk Magyarországgal?" című előadás után ismertetés hangzott el a magyarországi tőkebefektetési és vegyesvállalati lehetőségekről.

Andrew Young polgármester elmondta, hogy Atlanta városának vállalatai várják a magyar exporttermékeket és szeretnének minél többet szállítani ők is magyar partnereknek. *Murray Friedman*, az atlantai székhelyű *Coca-Cola* alelnöke méltatta cége és a magyar vállalatok bővülő együttműködését. Kiemelte, hogy a kolakoncentrátum ellenében vásárolt magyar élelmiszeripari termékek a legmagasabb minőségi igényeket is kielégítik.

Délután a Magyar Gazdasági Napok szakelőadásaira került sor. A georgiai üzletemberek tájékoztatást kaptak a Biotechnika Rt és az SZKI kiutazott szakembereitől a hazai biotechnológiai és szoftver-kutatásokról, illetve az itt kínálkozó kereskedelmi, együttműködési lehetőségekről. A Hungarocoop gazdasági igazgatója előadásában a magyar kis- és középüzemek szerepéről, árukínálatáról, együttműködési készségükről szólt.

A tegnapi nap az üzleti tárgyalásoké és a gyárlátogatásoké volt. Az előadássorozat és üzletembertalálkozó gyorsmérlege azt mutatja, hogy jó választásnak bizonyult a magyar üzleti élet bemutatkozása Georgiában. Annál is inkább, mert a magyar vállalatok ez idáig viszonylag kevés üzleti kapcsolattal rendelkeztek ebben az államban, amelyet az Egyesült Államok legdinamikusabban fejlődő régiójaként tartanak számon.

A 6 millió lakosú Georgia az USA 11. legnagyobb állama. 1970 óta 2500 amerikai és 800 külföldi cég nyitott itt termelőüzemet, illetve képviseleti, kereskedelmi irodát.

A lakosság 52 százaléka a szolgáltató és a kereskedelmi ágazatban dolgozik, a feldolgozóipar a lakosság 26 százalékát foglalkoztatja. Georgia iparának legfejlettebb ágazati a közlekedési és az elektromos gépgyártás valamint a fa- és papíripar. Ugyancsak a vezető ágazatok közé tartozik a mikroelektronika, a textil- és az élelmiszeripar. Georgiában 28 külföldi bank rendelkezik képviselettel. A beruházások értéke tavaly elérte a 3,2 milliárd dollárt, ennek 20 százaléka külföldről származott. Atlanta az Egyesült Államok egyik legfontosabb légi és közúti közlekedési csomópontja. Nemzetközi repülőterén tavaly 42 millió utas fordult meg.

A magyar vállalatok számára Georgia kedvező értékesítési lehetőségeket kínál, hiszen az egy főre jutó jövedelem növekedése itt a leggyorsabb az amerikai szövetségi államok sorában.

A Coca-Cola mellett ebben az államban telepedett le többek között a *Lockheed*, a *Rockwell*, a *Marconi Avionics*, a *Hayes Microcomputer* vállalat is, itt van a központja a *Delta* légitársaságnak is.

Az amerikai Magyar Gazdasági Napok a jövő hét elején Colorado állam fővárosában, Denverben folytatódnak.

 87. nov. 11.

Magyar Gazdasági Napok Bostonban

New York-i tudósítónktól:

Marjai József miniszterelnök-helyettes nyitotta meg hétfőn a bostoni Világkereskedelmi Központban az amerikai Magyar Gazdasági Napok előadássorozatát. Massachusetts állam fővárosa az első színhelye a Magyar Kereskedelmi Kamara rendezvénysorozatának, amely a következő napokban Atlantában és Denverben folytatódik.

A bevezető előadást a magyar gazdaságról, a piacunk nyújtotta üzleti lehetőségekről *Beck Tamás*, a Magyar Kereskedelmi Kamara elnöke tartotta. Az általános témájú előadások sorában a megnyitó délelőttjén ismertetés hangzott el az újabb közös vállalkozások, vegyesvállalatok, valamint a magyarországi tőkebefektetés lehetőségeiről és a magyar—amerikai gazdasági kapcsolatok kereskedelempolitikai kereteiről. Az előadók és a vendéglátók egyaránt kiemelték, hogy a kétnapos massachusettsi magyar bemutatkozás jó lehetőséget biztosít egymás gazdaságának megismerésére és új vállalatközi kapcsolatok teremtésére.

Délután a magyar vállalatok ideutazott képviselői tartottak ismertetést a szakközönség számára egyes hazai termelési és kutatási ágazatok helyzetéről, eredményeiről. Az amerikai résztvevők képet kaptak a magyar biotechnológiai és gyógyszeripari K+F tevékenységről, a korszerű mérési módszerekről, a szoftver-fejlesztés eredményeiről, a hazai textil és bőrruházati iparról, valamint a húsiparról és a bútoriparról. Előadás hangzott el Magyarországról mint idegenforgalmi célországról is.

A Biotechnika Rt., a Compudrug kisszövetkezet, a Budapesti Műszaki Egyetem, az SZKI, a Hungarotex, a Tannimpex, az Országos Húsipari Kutató Intézet, az Artex, a Möbeltrade, a Bútorker, valamint az IBUSZ szakemberei az ismertetők után válaszoltak a feltett kérdésekre, és ezzel tulajdonképpen meg is kezdődtek az üzleti tárgyalások. A rendezvény második napja már csak a kétoldalú üzleti megbeszéléseké volt, a magyar szakemberek számos tárgyalást és üzemlátogatást bonyolítottak le amerikai partnereiknél.

A Magyar Gazdasági Napokat rendező Magyar Kereskedelmi Kamara az előadások témáit előre kiválasztotta, és egyeztette amerikai partnereivel, és a magyar kereskedelmi kirendeltséggel. A bostoni Magyar Gazdasági Napok fölött amerikai részről védnökséget vállalt és a rendezésben közreműködött a Bostoni Világkereskedelmi Intézet, a helyi kereskedelmi kamara, a *Soros*-alapítvány, Massachusetts állami kikötői hatósága, az USA kereskedelmi minisztériumának regionális részlege, valamint a nemzetközi kereskedelemmel és beruházással foglalkozó massachusettsi hivatal *(MOTIT)*.

Massachusetts állam és Boston azért lett a Magyar Gazdasági Napok egyik színhelye, mert az USA keleti partvidékének egyik legdinamikusabban fejlődő térsége. Ennek ellenére magyar vállalatoknak ezidáig viszonylag kevés üzleti kapcsolatuk volt itt. Az 5,4 millió lakosú Massachusettsnek többek között fejlett általános és villamosgépgyártása, textilipara, kutatóintézetei vannak. Ez az állam foglalkoztatja az amerikai csúcstechnológiájú iparágak dolgozóinak 10 százalékát. 68 főiskolája és egyeteme — többek között a *Harvard* és a M. I. T. *(Massachusetts Institute of Technology)* — az USA legrangosabb oktatási kutatási és fejlesztési intézményeinek sorába tartozik. Több nagy vállalat központja van a térségben, többek között a *Polaroidé* és a *Gillette*-é.

87. nov. 18.

Befejeződtek a magyar gazdasági napok az USA-ban

New York-i tudósítónktól:

Az amerikai magyar gazdasági napok záró előadássorozatának és üzletember-találkozóinak Boston és Atlanta után hétfőn és kedden Colorado állam fővárosa, Denver adott otthont. Az állam és a Sziklás-hegység lábainál fekvő főváros üzleti körei nagy érdeklődéssel várták a magyar szakembereket, hiszen egymás piaci, gazdasági és üzleti lehetőségei jóformán ismeretlenek mindannyiunk számára — mondotta üdvözlő beszédében a rendezvény megnyitóján *Michael Callihan* kormányzóhelyettes. *John Mrozek*, Denver polgármestere azt hangsúlyozta, hogy városa örömmel fogadja a magyar üzletemberek jelentkezését.

Lőrincze Péter, a Magyar Kereskedelmi Kamara főtitkára az ideutazott magyar üzletemberek nevében üdvözölte a hallgatóságot, majd bevezető előadásában bemutatta Magyarországot, mint gazdasági partnert. A Pénzügyminisztérium munkatársa a közös vállalkozások és a vegyesvállalatok hazai gyakorlatáról és szabályozásáról tartott ismertetést. A résztvevők egy másik előadásból pedig megismerkedhettek a magyar—amerikai kereskedelemmel, annak államközi kereteivel.

Az általános témájú előadások után — csakúgy mint Bostonban és Atlantában — egyes hazai ágazatok mutatkoztak be és a kínálkozó kölcsönösen előnyös üzleti, valamint együttműködési lehetőségeket ismertették. A szakközönség a magyar vállalati szakemberektől megismerhette a hazai licenckereskedelem, a biotechnológia, a szoftverágazat, a textil- és bőrruházati ipar, valamint a kis- és középüzemek kínálta üzleti és kooperációs lehetőségeket. A helyi idegenforgalmi szakemberek részletes tájékoztatást kaptak a magyarországi turizmusról.

A szakelőadások amerikai résztvevői sok kérdést tettek fel a gazdasági és üzleti szabályozásról és a konkrét üzleti lehetőségekről. A vállalatközi párbeszéd, a partnerkapcsolatok kialakítása kedden is folytatódott, amikor a magyar szakemberek további tárgyalásokat folytattak és néhány üzemet is meglátogattak. A helyi üzletemberek véleménye szerint a magyar gazdaság bemutatkozása Denverben hasznos volt és jól sikerült. Reményüket fejezték ki, hogy a mostani, első kapcsolatfelvételt rövid időn belül üzleti és együttműködési megállapodások követik.

A Magyarországnál háromszor nagyobb területű, 3,5 millió lakosú Colorado állam foglalkoztatottjainak 53 százaléka a szolgáltató ágazatban és a kereskedelemben, 13 százaléka a feldolgozóiparban, 3 százaléka pedig a mezőgazdaságban dolgozik. Az előrejelzések szerint az állam exportteljesítménye idén 3,1 milliárd dollár lesz, ebből 2,5 milliárd a feldolgozóiparból, 0,6 milliárd pedig a mezőgazdaságból származik. A feldolgozóipar foglalkoztatottjainak egyharmada az elektronikai és a műszeriparban dolgozik.

Az állam és az ágazat cégei számára jelentős bevételt biztosít a turizmus, amely Colorado gazdaságának egyik húzóágazata. Colorado állam gazdasági növekedését az elmúlt években kismértékben visszavetette a mezőgazdaság, az olajkitermelés és a bányászat gyengébb teljesítménye, s most a feldolgozóipari, valamint a szolgáltató ágazattól várják, hogy új lendületet adjon a fejlődésnek.

RÖVIDEN

A százhalombattai Temperáltvizű Halszaporító Gazdaság az idén 100 ezer díszhalat exportál szállítókonténerekben, elsősorban az NSZK-ba Franciaországba és Belgiumba, megközelítően 20 ezer dollár értékben.

Egy svéd cég rendelésére 6500 darab sportos fazonú nadrágot és dzsekit készített el a Debreceni Ruhagyár. Az alapanyagot a svéd cég küldte, a vásárló a termékért több mint hatszázezer svéd koronát fizetett. Most egy másik svéd cégtől hasonló megrendelést kapott a magyar üzem.

A Plusz Szolgáltató Ipari és Kereskedelmi Kisszövetkezet az osztrák Imac céggel együttműködési szerződést kötött. Ennek értelmében a magyar szövetkezet osztrák technológia alapján megkezdi egy újfajta, korrózió elleni anyag gyártását.

Nemzetközi pénzügyek 87. nov. 13.

Tőkeinvázió Japánból

Az elmúlt két és fél évben a jen nagymértékű erősödése a dollárral szemben, a világszerte *erősödő protekcionizmus* a japán áruözön lelassítására, valamint a felhalmozódó tőke jelentős mennyisége arra késztette és készteti a szigetország vállalatait és pénzintézeteit, hogy *fokozzák* külföldi invesztíciós tevékenységüket. Évtizedünk második felében Japán a világ egyik első számú tőkeexportőre lett, s a szigetországból származó pénzek elsősorban az Egyesült Államokban keresnek maguknak érvényesülési lehetőséget.

Cél az USA

Az amerikai tőkepiac elvben korlátlan mennyiségben fel tudja „szívni" a japán tőkét, ugyanis az USA kereskedelmi mérlegének hiányát, valamint a költségvetési deficitet Washington főleg külföldi pénzeszközökből finanszírozza. (A nemzetközi gazdasági kapcsolatok különös fintora, hogy az USA tavalyi 170 milliárd dolláros külkereskedelmi mérleghiányából mintegy 60 milliárd a japán viszonylatban keletkezett, s a kétoldalú kereskedelmi japán többlet egy része — befektetés formájában — visszaáramlott az Egyesült Államokba.)

Nagy-Britannia és Hollandia után *Japán került a harmadik helyre* az Egyesült Államokba tőkét befektető országok sorában. 1987 első félévének a végén, 135 milliárd dollár japán eredetű tőkét regisztráltak a statisztikák, s ennek az összegnek a háromnegyede 1985 óta áramlott be az országba.

A japán tőkebefektetők ez idáig döntően nem a termelésben és nem az üzleti életben kamatoztatták pénzeiket, hanem az értékpapírpiacon. Becslések szerint a szigetország tőkebefektetői mintegy 100 milliárd dollár értékben vásároltak az Egyesült Államokban kormánykötvényeket és kincstárjegyeket. Az idei esztendő közepén az értékpapírok iránti japán kereslet valamelyest csökkent, számottevően növekedett viszont a japán tőke aktivitása a beruházás egyéb területein.

Jó befektetésnek bizonyulnak az ingatlanvásárlások, amelyre csak tavaly 6 milliárd dollárt fordítottak a japán vállalatok az USA-ban. Többek között Japán tulajdonba került a New York-i Exxon székház, a Tiffany-épület, Los Angeles és San Francisco több patinás irodaépülete és bankszékháza. Hawaii-szigetén szállodák, üzlethálózatok, sportlétesítmények tucatjai kerültek japán tulajdonba.

Jelentősen megnövekedett a japán érdeklődés *a vállalati beruházások irányába*, s erre a területre is egyre több működő tőke áramlik. A japán cégek és beruházó csoportok ma elsősorban az új vállalatok alapítását részesítik előnyben amerikai földön. Nem igazán kedvelik a részvényvásárlás útján történő betársulást amerikai vállalatokba, ebben az esetben ugyanis nem gyakorolhatnak döntő befolyást a vállalati stratégiára és az üzletpolitikára. Az általuk alapított cégek viszont teljes mértékben japán irányítás alatt állnak.

Az amerikai statisztikák szerint japán vállalatok és pénzintézetek *4,4 milliárd dollár értékben vásároltak* ez idáig cégrészvényeket az USA-ban, s ebből a tavalyi invesztíciók értéke 3,5 milliárd dollár volt. Jelenleg több mint 70 amerikai vállalatban rendelkeznek japán tőkebefektetők komoly érdekeltséggel. Tőzsdei szakemberek véleménye szerint a japán kereslet növekedése az amerikai vállalatok részvényei iránt jelentősen befolyásolhatja a részvényárakat.

Az elmúlt 2-3 esztendőben jó néhány japán vállalat és pénzintézet „szakosodott" az amerikai beruházások lebonyolítására. A Sanwa Bank, a Long Term Credit Bank, és a többiek kiváló piaci ismereteikkel és kapcsolatokkal rendelkeznek az Egyesült Államokban s forgalmuk a beruházási láz emelkedésével párhuzamosan bővül.

Nem korlátozzák

A vállalati szférában a japán beruházók számára legnépszerűbb és „legtisztább" terület *az új vállalatok alapítása az USA-ban*. Jelenleg mintegy 350 japán tulajdonú cég termel, illetve végez szolgáltatói tevékenységet az Egyesült Államokban. Többségük az autóiparban, illetve az autóalkatrész-gyártó ágazatban tevékenykedik. A japán tulajdonú vállalatok ma az USA-ban mintegy 200 ezer munkaalkalmat biztosítanak. Amellett, hogy jelenlétük kedvező hatással van az amerikai munkanélküliség alakulására, letelepedésükkel az anyavállalatok is sok előnyhöz jutnak.

Az amerikai földön folyó „japán termelés" mindenekelőtt azért népszerű a szigetország cégei körében, mert ezzel bizonyos fokig *elkerülhetik az „önkéntes" exportkorlátozást*, s valamelyest enyhíthetnek a japán exportra nehezedő protekcionista nyomáson. Az sem mellékes számukra, hogy az Egyesült Államokban előállított termékeiket nem terheli vámtétel, s ezzel versenyképességük növekedik. (Érdemes megjegyezni, hogy ma már számottevően csökkent a különbség a versenyképességet korábban döntően meghatározó amerikai és japán bérek között.)

Az Egyesült Államokban *nem akarják korlátozni a japán tőke beáramlását*, noha a szakemberek számolnak azzal a veszéllyel, hogy egyes ágazatokban jelentősen megnövekedhet a japán piac részesedése. A működő tőke beáramlásának korlátozása többek között azért sem lenne „politikus", mert az amerikai gazdaság pénzügyi szférája egyelőre *nem nélkülözheti* a japán pénzeszközöket.

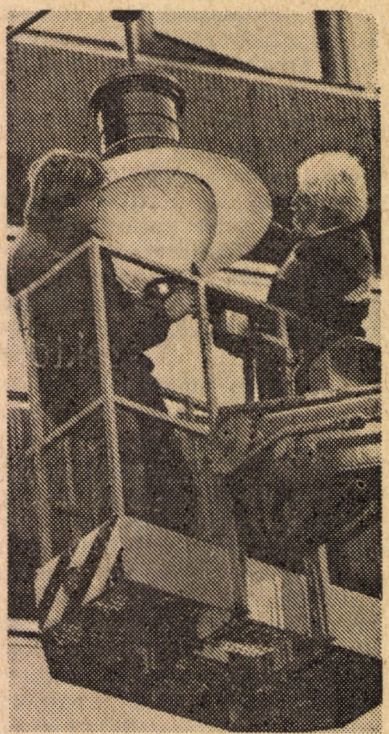
Gara Szabolcs

Vállalkozói törvényt

A kisvállalkozások adóprésre panaszkodnak – Olyan mértéket, hogy ösztönző maradjon

Vajon lehet-e nagy pályán is kispályás focit játszani? — a kérdés, úgy tűnt, már rég eldőlt, a kisvállalkozók jó része most mégis úgy érzi; jövőre, az új adórendszer bevezetése nyomán a partvonalon túlra kerülhet.

Október 16-i számunkban a Pénzügyminisztérium munkatársa a jövő évtől érvényes vállalkozói adóról nyilatkozott. Audiatur et altera pars, azaz hallgattassék meg ezúttal a másik fél is, annál is inkább, mert a kisvállalkozók számításai ellentmondásos képet rajzolnak e szektor jövőjéről. *Palotás János*, a Kandeláber gmk közös képviselője például nemrég egyenesen úgy nyilatkozott, hogy a mintegy ötvenezer kisvállalkozó — döntő részben vgmk, gmk, pjt és szakcsoport tag — harminc százaléka jövőre *tönkremegy*, de még az e tekintetben biztosabb lábakon álló kisszövetkezetiek számításai szerint is 10-15 százalékuk kerül 1988-ban lehetetlen helyzetbe. Elsősorban a termelés kevésbé jövedelmező, szűk keresztmetszetei táján szorgoskodók tartanak a csődtől, de félő, hogy a túlzottan progresszívnek ítélt személyi jövedelemadó hatására majd éppen a legsikeresebb vállalkozások tagjai is a fékre lépnek.

A budapesti Vörösmarty tér ódon hangulatú lámpáinak rendszeres karbantartását a Lumen GMK tagjai végzik. A közvilágítás eme őreinek sem világos, jövőre megéri-e...

MTI Fotó: Honéczy Barnabás

Szervezetsemlegességgel

A kormány munkaprogramja egyértelműen fogalmaz: *hosszú távon is alapoz a kisvállalkozások gazdaságélénkítő hatására.* A kisvállalkozók ennek ellenére a jövő évi szabályozók tükrében csorbulni látják az új adórendszer *szervezetsemlegességét.* A leginkább a nem jogi személyiségű kisvállalkozások (azaz a gmk-k, pjt-k és szakcsoportok) megrendelői által fizetendő 20 százalékos különadót *sérelmezik,* amely a korábbi ígéretekkel ellentétben jövőre sem szűnik meg, mi több — mert ezt immár a forgalmi adó után is fizeti majd a megrendelő — a helyzet tehát romlik.

A kamara kisvállalkozói tagozata erről nemrég a sajtóban *tett többletbér 500—600 százalékos terhei — máris beépült a költségvetésbe, mint egy nehezen nélkülözhető forrás? — A kérdéssel Kovács Istvánhoz, a közgazdasági egyetem Economix kisszövetkezetének elnökéhez fordultunk, aki egyben a kisvállalkozói tagozat elnökségi tagja is.*

— A különadó bujkáláshoz, a szerződéses kapcsolatok fellazulásához vezet, s megingathatja az egész adórendszer hitelét. Ennél még tisztább, elfogadhatóbb, s a költségvetés számára is biztosabb megoldás lenne, ha például a vállalkozói adót 25 helyett 30 százalékban állapítják meg.

Ami azonban az új adó *rendszerét* illeti, az valójában nem rossz, kedvező vonása például, hogy a kisszervezetek az alkalmazottaik bérét — hiszen ők nem osztoznak a kockázatban — költségként elszámolhatják, s az új vállalkozói adó a szervezetsemlegességet is azért annyiban tükrözi, hogy a mértéke mindenkire azonos, a rendszere pedig a kisszövetkezetek mai — jól bevált — bruttó adóztatásához áll a legközelebb...

— ... *márpedig pontosan ez vezetett a kisszövetkezetek hallatlanul dinamikus — más szektorban elképzelhetetlen — fejlődéséhez.*

— Ez valóban így van. Ám a bruttó adóztatás, azaz, hogy az adó lineárisan növekszik a vállalkozói haszonnal még korántsem jelent az eddigiekkel azonos feltételeket. Jövőre ugyanis a személyi jövedelemadó progresszív módon megcsapolja a kisvállalkozók borítékjába kerülő jövedelmeket. Évi 120 ezer forintos bruttó jövedelem esetén — ami havi 7400 forintos fizetésnek felel meg — már a nettó jövedelem 136 százalékára tart igényt a költségvetés, 16-17 ezer forintos fizetésnél pedig 220 százaléknyira rúg ez az összeg.

— *Ki jár a legrosszabbul, s még viszonylag legjobban jövőre?*

— A legnehezebb helyzetbe a kisszervezetek — vgmk-k, gmk-k, szakcsoportok — *mellékfoglalkozású tagjai* kerülnek, ők ugyanis az alapjövedelmükkel összevontan, progresszíven adóznak, s ez esetenként a jelenlegi elvonás két-háromszorosát jelenti ma. Egy szolidabb — mondjuk hétezer forintos — átlagjövedelmet tartó *kisszövetkezetnél* viszont nem lesz jelentős a változás, esetükben inkább az a baj, hogy a kiugróan jóknak már nem lesz érdemes hajtaniuk...

Nem csupán színfolt

E számításokat sokan el-

Éleződő verseny

87. okt. 22.

Az USA textilágazatának virágzó szektora, a gyermekruha-kereskedelem

New York-i tudósítónktól:

Miközben az Egyesült Államok textilkonfekció-ipara történelmének legsúlyosabb éveit éli át, váratlanul kedvezőre fordult a gyermekruhagyártás és -kereskedelem konjunktúrája. A szülők egymással versengenek gyermekeik öltöztetésében, s ezt a versenyt igyekszik mind teljesebben kihasználni az iparág.

A legtöbb gyermekruha az Egyesült Államokban is a tanév kezdete előtt, valamint karácsonykor és húsvétkor fogy. Az *Earnshaw* című szaklap adatai szerint idén 16 milliárd dolláros forgalmat bonyolít le a gyermekruha-kereskedelem, amely évente 3,4 millió új vevővel számolhat. A gyártók és a kereskedők a televízióban és az újságokban nagy reklámakciók keretében igyekeznek megdolgozni a szülőket, s nem utolsósorban a már önálló ízléssel vásárló teenagereket. Persze, a kereskedelem más eszközökkel is igyekszik minél több vevőre szert tenni. Sorra nyílnak például az úgynevezett mama—gyermek boltok, amelyekben az édesanya és gyermeke számára azonos anyagból és fazonban készült ruhákat, ruházati cikkeket kínálnak. Gomba módra szaporodik a gyermekruhaboltháló zatok száma is. Az eladási statisztikák tanúsága szerint a gyerekruha-különlegességeket kínáló szakboltok forgalma 1979 és 1986 között 120-ról 800 millió dollárra növekedett.

A nagy áruházi láncok is létrehozták az egész országban gyermekruhabutikjaikat. Az olasz *Benneton* pedig 012 néven gyermeksarkokat rendezett be 80 amerikai üzletében, jelezve, hogy ruházati cikkeit 0-tól 12 éves korig is kínálja. A *Sears* áruházi hálózat 750 áruházban *McKids* néven nyitott gyermekruházati osztályt, a *McDonald's* gyorsbüféhálózat országszerte ismert figuráinak felhasználásával. A *Woolworth* áruházi lánc pedig 475 elárusítóhelyén nyit a következő öt évben különleges gyermekruházati osztályt, ahol igen olcsó árakkal csábítják majd a vevőket.

A kedvező konjunktúra mind több gyártót és kereskedőt vonz a gyermekruhaüzletbe. A szakmai szövetség előrejelzése szerint az éleződő versenyt egyelőre elbírja az ágazat, mert a kereslet igen dinamikusan bővül.

Indonézia: kemény kéz

87-nov-6.

Felfelé a lejtőn

Indonézia számára az aranykor akkor kezdődött, amikor az OPEC a hetvenes évek első felében négyszeresére emelte a nyersolaj árát. Az ország anyagi lehetőségei hirtelen megsokszorozódtak és Shuharto elnök kormánya a többletjövedelmet elsősorban *a mezőgazdaság fejlesztésére fektette be.* Eredménnyel, amit jelez, hogy Indonézia 1985-re rizsből, ezen alapvető népélelmezési cikkből *önellátóvá* vált. Kapott persze a beruházásokból az ipar is, felemás eredménnyel.

A sok ezer szigetből álló állam ma joggal büszkélkedhet azzal, hogy licenc alapján gyártani tud *Puma helikoptert*

Befagyasztott fizetések

Bebizonyosodott azonban, hogy ami felfelé mehet, egyszer lefelé is megindul. Az olajárak csökkenése a nyolcvanas években szinte katasztrófának bizonyult Indonézia számára. Egy pénzügyi év alatt a nyersolajból és cseppfolyósított földgázból származó exportbevételei *12,5 milliárd dollárról 6,8 milliárdra estek vissza, megrendítve egyidejűleg a fizetési mérleget és az államháztartást.* Mivel az ország bevételeinek durván a fele származott e termékből, a kormány reagálása csakis drasztikus lehetett. Korábban a költségvetés kiadási oldalán 28 milliárd dollár szolgált fejlesztési célokat, az árzuhanás után ebből 18 milliárd dollárnyit „kihúztak" és egyben *befagyasztották* a kormánytisztviselők fizetését. 1986-ban a bruttó nemzeti termék *1,9 százalékkal csökkent* és a korábban oly nagyétvágyú indonéz piacra eladni szándékozó külföldi exportőröknek is meg kellett elégedniük szerényebb üzleti lehetőségekkel. Tény viszont, hogy Indonézia annak ellenére, hogy *43 milliárd dolláros adósságállományt halmozott fel, továbbra is élvezi a nemzetközi pénzügyi körök bizalmát.* Példája tehát inkább Dél-Koreához, mint latinamerikai országéhoz hasonlítható. Annak ellenére, hogy az adósságszolgálati ráta az idén már 41,3 százalékot ér el.

Az egyik oka ezen bizalomnak kétségtelenül *a kemény kéznek, a gyors és radikális cselekvésnek szól.* Tényező azonban az is, hogy az ország *nem olajjellegű* exportcikkeiben a statisztika szép fejlődésről beszél. Az idén ilyen jogcímen 6,7 milliárd dollárnyi bevétel lesz, jövőre viszont a tervek szerint már 7,5 milliárdot tesz ki a nem hagyományos kivitel. Az olajárak is stabilizálódni látszanak, miközben Indonézia a kitermelt mennyiség növelésével szintén igyekszik devizabevételeit növelni.

Különösen *a feldolgozóipari termékek exportját segítette a rupia múlt év szeptemberi 31 százalékos leértékelése, míg 1987 májusában egy újabb rendelkezés az exportcélú termeléshez szükséges alkatrész-behozatalt tette vámmentessé.* Kétségtelen persze, hogy az indonéz gazdaságirányítás még nem nevezhető teljesen „piacorientáltnak" és ennek legfőbb oka talán *az import* kezelése.

A nyolcvanas évek elejétől kezdve mintegy 3000 olyan importengedélyt adtak ki, mely tulajdonosuknak egy-egy meghatározott termékre gyakorlatilag *monopóliumot* biztosított a behozatalban. Hiába akartak így a külföldi szállítók versenyezni, konkurenciaharcuk a végfelhasználót nem érintette, hisz vele szemben a monopolhelyzetet élvező importőr volt, ki a hazai termelői árat *tetszés szerint határozhatta meg.* Az csak természetes, hogy e rendszer a külföldi eredetű áruk irreálisan magas árához vezetett, rontva ezzel az exportra termelők versenyképességét, növelve költségeiket. Mindezt a kormány is felismerte és igyekszik a rendszer kiterjedését szűkíteni. Ezt jelzi, hogy az elmúlt két évben csaknem 600 cikkben szűnt meg vagy mérséklődött a monopolhelyzet a korábban kedvezményezettek tiltakozása és jobbítása ellenére. A további lépéseket nyilvánvalóan *befolyásolja* az érdekek összefonódása, az, hogy a jól jövedelmező exkluzivitást korábban sokszor nem gazdasági jellegű érdemek alapján is adták.

Hitelképesség — tényezők

Indonézia helyzetét azonban legjobban adósságának jó struktúrája erősíti. A felvett kölcsönöknek ugyanis mindössze *20 százaléka származik kereskedelmi bankoktól,* döntő többségükben az úgynevezett hivatalos fejlesztési segítség valamilyen formája. Ez utóbbi téren az úttörő szerep a japánoké, kik több alkalommal rendkívül kedvező feltételekkel ajánlottak hitelcsomagokat Dzsakartának. Jellemző, hogy sok fejlődő országtól eltérően Indonéziában *nem jelent az exportőrök számára gyors sikert hitelek felajánlása.* A pénzügyi háttér önbizalmat ad a helyi vásárlónak, ki szívesebben vesz közös vállalkozási formában, ahol a gépszállító terméke ellenértékét a vállalkozás nyereségéből veheti ki. Növelte hitelezését a IMF és a Világbank is, míg az ország legnagyobb hitelezőit — és legjelentősebb szállító országait — tömörítő Indonézia Kormányközi Csoport kölcsön és segélyfelajánlásait az elmúlt pénzügyi évben regisztrált 2,5 milliárd dollárról *3,16 milliárdra emelte.*

Gara Szabolcs

kutatás?

ben, *ha rendelkezésükre áll* házon belül a színvonalas kutatógárda — vagy, a kétségtelenül sokkal olcsóbb, mert kisebb rezsivel működő kisvállalkozásokat egyetemi szaktanácsadókat bízzák meg a munkával. (A vállalati kutatóhelyek eredményességét egyébként igen nehéz objektíven megítélni, mert kevés helyen alakultak ki azok az önálló elszámolású, mozgékony belső egységek, vállalkozások, amelyek a K+F tevékenységét lennének hivatottak képviselni.)

A vállalati rendszerben működő kutatóintézetekben is előtérbe került a *gyártási*, a *szolgáltató* tevékenység a kutatásokkal szemben. A K+F tevékenységet megrendelésre végzik, a saját kezdeményezésre indított témák részaránya egy-két százalékra esett vissza. Mind ez a jövőben minden bizonnyal hátráltatni fogja a távlati célok megvalósítását.

Az országban ma több mint száz *fejlesztővállalat* működik, egy részük a korábbi kutatóintézetekből jött létre, míg másokat a vállalatok alapítottak erőteljes, piacorientált kutatócsoportjaikból, és vannak közöttük kimondottan ilyen céllal alakított *kisvállalkozások* is.

Kiaknázni a lehetőségeket

A fejlesztővállalatok az innováció *teljes ciklusát* bonyolítják le, beleértve külföldi technológiák honosítását és hazai eredmények alkalmazását. Általában *sikeresen* tevékenykednek, mind a vállalat, mind az egyén szempontjából.

Zavarokat okozhat a továbbiakban: a személyi jövedelmek most bevezetendő szabályozása eredményezheti azt, hogy a kötöttebb formában gazdálkodó, rosszul felszerelt kutatóhelyekről *a legjobbak kisvállalkozási szervezeteknél (GMK) keresik majd boldogu-*

A kormány munkaprogramjának szellemében

Támogatni a húzóágazatokat

A kormány munkaprogramjának célkitűzéseivel összhangban október közepén új rendelet jelent meg a központi műszaki fejlesztési alap képzéséről. Ennek tartalmáról kérdeztük *dr. Jávorka Editet*, az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság főosztályvezetőjét.

— Az úgy hiszem teljesen világos mindenki előtt, hogy a kutatás és a fejlesztés pénzbe, méghozzá sokba kerül. Ma már objektíve meghatározható az egyes iparágak *kutatásigényessége* is, és ez általában egyenesen arányos a termékekbe befektetett szellemi munka tartalmával. Nyugat-Európában az elektronika kutatásigényessége például a nagyvállalatok bruttó árbevételének 25—28 százaléka. Ez a szám a gyógyszeripar esetében 18—20 százalék, a könnyűiparnál viszont csak 1-2 százalék. Nálunk ezek az értékek a központi befizetések és a vállalati saját ráfordítások együttes figyelembevételével sem közelítik meg a nyugati átlagot. Korábban az volt a gyakorlat, hogy a kutatásigényességet megpróbálták az európai átlag mintegy kétharmados szintjén *kötelezővé* tenni, ennek a rendszernek fenntartása azonban *idejét múlta*. Legutóbb megszüntettük a vállalati műszaki fejlesztési alapok kötelező képzését és csak a központi alap maradt meg.

— *Mi szükség van egyáltalán a központi alapra és miért nem bízzák ezt egy automatikus vállalati mechanizmusra?*

— Nyugaton a piacgazdálkodás keretei között az alkalmazott kutatás legintenzívebben a *multinacionális vállalatok* támogatásával folyik. Ez azt jelenti, hogy a kutatás anyagi fedezetét csak ilyen óriási cégek pénztárcája tudja állni. Egy kis ország vagy beengedi ezeket a cégeket saját kutatásának finanszírozásába (már ha ezek el is fogadják az invitálást), vagy

— *Az új rendelet bizonyos változásokat is hoz a korábbi szabályozáshoz képest...*

— Valóban, januártól *a központi műszaki fejlesztési alapokból eddig is részesült mezőgazdaság a jelenleginél arányosabb összeggel járul hozzá* a központi műszaki fejlesztési források képzéséhez. Ezzel párhuzamosan emelik a felvásárlási árakat. Ugyancsak a teherviselés kiegyensúlyozása végett, a jövő évtől a *kül- és a belkereskedelemnek is fizetnie kell központi fejlesztési hozzájárulást* — a kereskedelmi árindex változása mellett. Ezzel szemben az eddig aránytalanul megterhelt *ipar húzóágazatainál csökkennek a befizetési kulcsok*, így az ipar hozzájárulásának évi összege 1988-tól 1 milliárd forinttal mérséklődik. Az így megmaradó összegek remélhetőleg a műszaki fejlesztés gyorsításának forrásául szolgálnak majd.

— *Mire használják fel az így keletkezett összegeket?*

— Természetesen *ágazatközi*, általános célkitűzések, *központi* kutatási-fejlesztési programok támogatására, valamint nagy népgazdasági fontosságú K + F feladatok megvalósítására. Így többek között az Országos Középtávú Kutatási, Fejlesztési Tervben szereplő programok támogatására, a kutatási, egészségügyi és oktatási infrastruktúra fejlesztésére, az innovációs pénzintézetek hitelalapjainak kiegészítésére, valamint a konjunkturális vagy strukturális válságban lévő ágazatok, vállalatok műszaki fejlesztésére, az állami célkitűzésekkel összhangban lévő átmeneti megsegítésére. Ez utóbbiról azonban ne higgye, hogy nagy összeg. Az elmúlt öt évben képződött mintegy 35 milliárdnyi központi alapból igen csekély összeget fordítottunk csupán a válságágazatok kutatás-fejlesztésének támogatására. A központi műszaki fejlesz-

87. okt. 28.

Per az elmaradt telefonhívásokért

New York-i tudósítónktól:

Az Egyesült Államokban gyorsan terjed és igen népszerű a televízió segítségével való vásárlás. Néhány kábeltelevíziós hálózat a nap 24 órájában kínálja a különféle portékákat a képernyőn, az ár megjelölésével. Minden megvételre kínált terméknek megjelenik a „saját" telefonszáma a képernyőn, s a vásárlók a szám hívásakor bemondják hitelkártyájuk számát, s a megrendelt árucikk néhány héten belül megérkezik.

Az egyik legnagyobb televíziós bevásárlótársaság, a *Home Shopping Network Inc.* pert indított a *GTE* telefontársaság ellen azzal a váddal, hogy nem kielégítően működteti a telefonhálózatot. A vád szerint a szeptemberben végződött pénzügyi évben mintegy félmilliárd dollár kár érte a Home Shoppingot, mert a telefonálók egy része nem kapott kapcsolást. A vizsgálatok tanúsága szerint a vásárolni kívánók felének hívásai nem érték el a rendeléseket felvevő telefonkezelő személyzetet.

A felperes cég 1,5 milliárd dollár kártérítést követel a GTE-től az elmaradt bevétel fejében. A vád egyik pontja szerint a GTE félrevezette a Home Shoppingot, a telefonközpont-kapacitását ugyanis nagyobbnak tüntette fel a valóságosnál. A GTE elismerte, hogy több ezer telefonhívás „elveszett", de a kárigényt túlzottnak tartja.